

โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน
ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มท่องเที่ยว
บ้านวังหม้อ ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง

**The Research Study of Participation to Cultural Network
and Community for Cultural Management : A Case study of
Ban Wang Mor Village, Lampang Province**

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องโครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมสำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ กลุ่มผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนบ้านวังหม้อ ปราชญ์ชาวบ้าน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกกองค้การบริหารส่วนตำบลต้นธงชัย กลุ่มก้องปู่จาบ้านวังหม้อ ที่ได้สละเวลาให้ข้อมูลและร่วมเสนอแนวทางการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและแนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ก้องปู่จา

ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำทางวิชาการอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมต่อไป

คณะผู้วิจัย

มกราคม 2552

บทคัดย่อ

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง : การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและ
ชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวบ้านวังหม้อ ต.ต้นธงชัย อ.
เมือง จ.ลำปาง (The Research Study of Participating to Cultural Network and
Community for Cultural Management: A Case Study of Ban Wang Mor Village,
Lampang Province)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ก่าจร หลุยยะพงศ์ , 69 หน้า

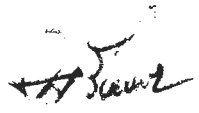
การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ก่
องปู่จา (๒) วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน (๓) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว กลุ่มผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มนักวิชาการ
และผู้เชี่ยวชาญ การจัดเก็บข้อมูลให้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์แบบรวมกลุ่ม (Focus
Group) การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลใช้การจัดเวทีประชาคม

ผลการวิจัยสรุปว่า

๑. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อในการอนุรักษ์ก่องปู่จา ควรได้รับการ
ส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อจะต้องมีการสร้างจิตสำนึก
สร้างพลัง สร้างโอกาส สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างความรู้สึกร่วม และสร้างเครือข่าย

๒. กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ก่องปู่จา พบว่าการสืบทอด
วัฒนธรรมการตีก่องปู่จานั้นควรเริ่มจากครอบครัว เพราะเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชน
มีความรักและหวงแหน สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม จากนั้นจึงขยายเป็นระดับชุมชน ซึ่งใน
ระดับชุมชนนั้นควรสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุ
จุดหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้แนวคิด หรือ การทำกิจกรรมต่างๆ ควรเกิดจากความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม
เน้นให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม โดยร่วมกันคิด ร่วมใจ ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหา
สร้างโอกาส สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดเวทีแสดง การมีกิจกรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

หัวหน้าโครงการ นายไพฑูรย์ รัตน์เลิศ
ประเภทสื่อ สื่อวัตถุ
ปีงบประมาณ 2551

ลายมือชื่อหัวหน้าโครงการ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

Abstract

Lampang Provincial Cultural Office : The Research Study of Participating to Cultural Network and Community for Cultural Management: A Case Study of Ban Wang Mor Village, Lampung Province

The purpose of this research aims (1) to study process of community participation to conserve Giant Drum (in Thai Klong Puja) of Ban Wang Mor Village, Lampung province (2) to analyze process of management in cultural administration and (3) to study cultural approach, theory and local wisdom. The participants are divided into 3 groups, i.e., Giant Drum membership, leaders and expertise academicians. Interview and Focus Group are used to collect data, in addition; analyses and syntheses validate reliability by using the public stage for discussion.

The result found that:

1. Community participation management of Ban Wang Mor Village should be supported and promoted also having network, having awareness to protect Giant Drum Performance. The community members should have a chance to show and encourage youth to conserve old traditional folklores.
2. The successful management in cultural network and community participation should be in family institution, for the reason that, parents have a role to teach, persuade and encourage children to conserve old culture and tradition subsequently, expands to community. The unity should be in community, i.e., having same thoughts, same goal and trust each others. The important is having continual Giant Drum's activities and stage for promoting and showing Giant Drum Performance.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามหลักในการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
1.4 ขั้นตอนการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตการวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	
2.1 บริบททางสังคมและวัฒนธรรม	6
2.1.1 บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง	6
2.1.2 บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของบ้านวังหม้อ	9
2.1.3 ลักษณะและประวัติของกิ่งปู้จา	10
2.1.4 กลุ่มกิ่งปู้จาบ้านวังหม้อ	13
2.2 แนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรม	
2.2.1 ความหมายของวัฒนธรรม	13
2.2.2 ทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม	15
2.2.3 ทฤษฎีการแพร่กระจาย	16
2.2.4 ทฤษฎีหน้าที่นิยม	16
2.2.5 ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยม	17
2.2.6 ทฤษฎีวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ	18
2.2.7 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม	18
2.3 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการวัฒนธรรม	30
2.4.1 แนวคิดระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรม	30
2.4.2 แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน	32
2.4.3 แนวคิดการพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง	36
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	47
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	
3.1 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	49
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	53
3.4 การตรวจสอบความเชื่อถือของข้อมูล	53
3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	54
3.6 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
3.7 ขั้นตอนการดำเนินงาน	55
บทที่ 4 ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
4.1 ผลการศึกษา	56
4.1.1 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อในการอนุรักษ์ท้องทุ่ง	56
4.1.2 วิเคราะห์และนำเสนอกระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ท้องทุ่งของชุมชนบ้านวังหม้อ	
4.2 ข้อเสนอสรุป	65
4.2.1 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อในการอนุรักษ์ท้องทุ่ง	65
4.2.2 กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ท้องทุ่ง	66
4.3 ข้อเสนอแนะ	69

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก

ประมวลภาพการลงพื้นที่

แบบสอบถามเชิงลึก

คำสั่งที่เกี่ยวข้อง

แบบฟอร์มรายงานการสร้างการมีส่วนร่วม

ประวัติผู้วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การหนุนเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัฒนธรรม สามารถทำได้ในหลายรูปแบบ มักเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ คือ การจัดตั้งองค์กรชุมชน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ โครงการด้านวัฒนธรรมของตนเอง ตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ จนถึงการร่วมประเมินผล โดยภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนงบประมาณให้เป็นหลัก และชุมชนเสนอกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการร่วมคิดของชุมชนเข้ามา จากนั้นภาครัฐก็สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในทุกขั้นตอน

อย่างไรก็ดี การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว เป็นเพียงการมีส่วนร่วมโดยผ่าน “ตัวแทน” ของชุมชนที่ไม่อาจเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังไม่เอื้อให้ภาครัฐเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมดังกล่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับการทำงานวัฒนธรรมตามกระบวนการทศน์ใหม่ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างข้าราชการในท้องถิ่นกับเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในรูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการในทุกมิติของวัฒนธรรม โดยแนวทางหนึ่งในการบรรลุกระบวนการทศน์ดังกล่าว ก็คือการสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรมในพื้นที่ ตลอดจนการนำองค์ความรู้ในชุมชนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการกับความรู้จากภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน (กระทรวงวัฒนธรรม.2550)

ชุมชนบ้านวังหม้อเป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดลำปางที่เห็นความสำคัญของการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยการร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชน ปัจจุบันชาวบ้านวังหม้อได้มีการรวมกลุ่มในการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มอาชีพทอผ้า ผู้สูงอายุ กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ กลุ่มอาชีพทำร่มผ้าจำลอง นอกจากการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้แล้ว ชาวบ้านวังหม้อยังมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชน จะเห็นได้จากความร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มท่องเที่ยวบ้านวังหม้อ จนได้เป็นตัวแทนของอำเภอเมืองในการเข้าแข่งขันการตีทองปู่จา จังหวัดลำปาง และเคยได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมการแข่งขัน สมาชิกของกลุ่มเป็นเยาวชนของหมู่บ้านวังหม้อ เข้ามาฝึกตีกับพระ หรือพ่อหนาน

และชักชวนกันมาร่วมกลุ่ม จนได้เป็นตัวแทนของอำเภอ ปัจจุบันหมู่บ้านวังหม้อยังคงอนุรักษ์ วัฒนธรรมการตีทองปู้จา โดยจะมีการตีทองปู้จาที่วัดทุกวัน โคนและวันพระ

ทองปู้จาหรือกลองบูชาเป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่แขวนอยู่ในหอกกลองตามวัดต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือตอนบน เป็นกลองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งระหว่างวัดกับชุมชนในอดีต ใช้ตีได้หลายโอกาสทั้งในพิธีกรรมทางศาสนาและงานของมวลชน เป็นต้นว่า การตีเพื่อเป็นสัญญาณของการทำบุญ จะตีประมาณ 2-3 ทุ่มในคืนก่อนวันพระเพื่อเป็นสัญญาณให้ชาวบ้านทราบว่าเป็นวันรุ่งขึ้นจะเป็นวันพระ การตีในวันพระ เพื่อให้ชาวบ้านทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในวัด การตีเพื่อเป็นสัญญาณบอกเหตุให้ชาวบ้านทราบ เช่น นัดหมายประชุม แจ้งเหตุร้าย หรือการตีเป็นกลองไชยฉลองความสำเร็จ แสดงความยินดีเมื่อมีอาคันตุกะมาเยี่ยม ในปัจจุบันทองปู้จาได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง เห็นได้จากการนำทองปู้จามาตีเอาฤกษ์เอาชัยในงานมงคลต่าง ๆ รวมไปถึงมีการจัดงานมหรหรรพ์ทองปู้จา จังหวัดลำปาง โดยจัดแข่งขันตีทองปู้จาแบบอนุรักษ์และร่วมสมัย (พัฒนา) อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรู้จักและอนุรักษ์ทองปู้จาให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

จากการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนและเยาวชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมทองปู้จาให้คงอยู่สืบไป พ่อครูทองปู้จา ผู้รู้ และปราชญ์ชาวบ้านจึงได้มีการชักชวนให้เยาวชนรุ่นหลังได้เข้ามาร่วมกันสืบสานวัฒนธรรม โดยการถ่ายทอดความรู้ในการตีทองปู้จา และส่งเสริมการเข้าร่วมการแข่งขันในรูปแบบของการช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหารและเครื่องดื่ม การสนับสนุนการเดินทางไปแข่งขันต่างถิ่น การไปให้กำลังใจในการแข่งขัน การสนับสนุนด้านงบประมาณจากท้องถิ่น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่สนับสนุนความเข้มแข็งของกลุ่มทองปู้จาบ้านวังหม้อ

แนวคิดดังกล่าวเป็นที่มาของโครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ทองปู้จา เพื่อมุ่งเน้นให้องค์กรภาครัฐทำงานร่วมกับชุมชนด้านบริหารจัดการวัฒนธรรมตลอดจนได้สร้างเสริมศักยภาพด้านการวิจัยท้องถิ่นและนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมต่อไป

1.2 คำถามหลักในการวิจัย

- 1.2.1 ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการได้อย่างไร
- 1.2.2 ชุมชนเข้มแข็ง สื่อเข้มแข็ง จะทำอะไรต่อเพื่อให้ทองปู้จาอยู่ได้ตลอดไป
- 1.2.2 อยากให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น (เด็กชาย) ทำได้อย่างไร
- 1.2.3 เด็กผู้หญิงจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร (รวมทั้งมีส่วนร่วมกับสื่ออื่น)

- 1.2.4 มีวิธีอย่างไรที่จะทำให้ชุมชนอื่นเข้มแข็งเหมือนกับชุมชนบ้านวังหม้อ
- 1.2.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามาสนับสนุนมากขึ้นได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อในการอนุรักษ์
ท้องป่า
- 1.3.2 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์
ท้องป่าของชุมชนบ้านวังหม้อ

1.4 ขั้นตอนการวิจัย

- 1.4.1 แสวงหาโจทย์การวิจัย ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่จะศึกษา
- 1.4.2 ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย/วางแผน ออกแบบการวิจัย เขียนโครงร่างวิจัย
- 1.4.3 ขึ้นสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เช่น แบบสอบถาม
แบบสัมภาษณ์การสังเกตและจดบันทึก การจัดเวทีชุมชน เวทีเสวนา
ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน กลุ่มผู้อาวุโส
พระภิกษุ กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น
วัฒนธรรมจังหวัด ประสานสภาวัฒนธรรมตำบล / อำเภอ/ จังหวัด
ครูผู้ฝึกสอนตีทองป่า สล่าทอง อปท./อบต. สื่อมวลชน ฯลฯ
- 1.4.4 ขึ้นการลงมือเก็บข้อมูลตามแผนที่วางไว้
- 1.4.5 ขึ้นจัดระบบ/จัดหมวดหมู่ของข้อมูล แยกแยะให้เป็นประเภทต่าง ๆ
ตีความข้อมูล (วิเคราะห์) ประมวล/เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน
(สังเคราะห์)
- 1.4.6 ขึ้นเขียนรายงาน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ประชาชนในชุมชนบ้านวังหม้อ หมู่ที่ 2 ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง
จังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบไปด้วยขอบเขตในการศึกษาวิจัยดังนี้

- 1.5.1 ขอบเขตของเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของ
ชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้าน
วังหม้อ

1.5.2 ขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มสมาชิกกองทุนบ้านวังหม้อ เยาวชนและประชาชนในชุมชนบ้านวังหม้อ
2. กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน
3. กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน

1.5.3 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ชุมชนบ้านวังหม้อ หมู่ที่ 2 ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

1.5.4 ขอบเขตเวลาที่ศึกษา ได้แก่เดือนมีนาคม – กันยายน พ.ศ. 2551

1.6 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การศึกษาแรงจูงใจ ความคาดหวัง และสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแนวทางการมีส่วนร่วมกิจกรรมกองทุนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยจำแนกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- ระดับสูงสุด คือการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย
- ระดับกลาง คือการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม อาทิ การเป็นผู้เล่น ผู้สอน และผู้อำนวยการความสะดวกด้านสถานที่
- ระดับต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชมและผู้สนับสนุนการทำกิจกรรมในด้านอื่น อาทิ การสนับสนุนด้านการเดินทาง ด้านอาหารและเครื่องดื่ม

กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรม หมายถึง การศึกษากระบวนการบริหารจัดการในประเด็นดังนี้

- วิธีการในการทำให้ชุมชนเข้มแข็งเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกองทุนฯ ด้านการบริหารนโยบาย การบริหารการผลิตคนรุ่นใหม่ในการสืบทอด การบริหารการสนับสนุนในด้านอื่น ๆ
- หน่วยงานที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมกองทุนฯ
- การวิเคราะห์ ข้อดี ข้อควรปรับปรุง โอกาสและการคุกคามจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมกองทุนฯ
- แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการในอนาคต

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน
- 1.6.2 การเข้ามามีส่วนร่วมของอปท./อบต. ได้อนุรักษ์ท้องปู้จาผู้เยาวชนและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา
- 1.6.3 เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดการตีท้องปู้จา
- 1.6.4 ปรับประยุกต์ในการพัฒนาตัวสื่อให้เบาลง, ประหยัดงบประมาณ
- 1.6.5 ปรับประยุกต์ใช้กับคนตรีสากลและส่งเสริมเผยแพร่การแข่งขัน สาคิต
อบรรวมในพิธีการต่าง ๆ นำเสนอใน Website
- 1.6.6 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ได้งานวิจัยท้องถิ่น

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมแห่งวัฒนธรรมล้านนา เป็นการศึกษาวิจัยที่บูรณาการศาสตร์ในหลายสาขาเข้าด้วยกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในศาสตร์แต่ละสาขาอย่างครบถ้วน และในทุกมิติ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าในศาสตร์ต่างๆ ดังนี้

1. บริบททางสังคมและวัฒนธรรม
2. แนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรม
3. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการวัฒนธรรม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

2.1 บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ซึ่งได้แบ่งบริบททางสังคมและวัฒนธรรมออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1.1 บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่มีความเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาแล้วไม่น้อยกว่า ๑,๓๐๐ ปี ตั้งแต่สมัยทวารวดี (พระนาง จามเทวี) เป็นต้นมา คือ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ชื่อของเมืองเขลางค์อันเป็นเมืองในยุคแรก ๆ และเมืองนครลำปางปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ทั้งจากตำนานศิลาจารึกพงสาวดาร และจากคำที่นิยมเรียกกันโดยทั่วไปอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ตำนานจามเทวี ชินกาลบาตีปกรณ์ ตำนานมูลศาสนา ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนานเจ้าเจ็ดตน พงสาวดารโยนก คำว่า "ละคอน" หรือ "ละคร" (นคร) เป็นชื่อสามัญของเมืองเขลางค์ที่นิยมเรียกกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในตำนานและภาษาพูดโดยทั่วไป แม้แต่จังหวัดใกล้เคียง เช่น แพร่ น่าน เชียงราย ลำพูน เชียงใหม่ มักจะเรียกชาวลำปางว่า "จาวละคอน" ซึ่งหมายถึง ชาวนคร คำว่าละคอน

มีชื่อทางภาษาบาลีว่า เรียกว่า " เขตกลางค์ " เช่นเดียวกับละพुरหรือลำพูน ซึ่งทางภาษาบาลีเรียกว่า "หริภุญชัย" และเรียกลำปางว่า " ลัมภกัปปะ " ดังนั้น เมืองละคอน จึงหมายถึง บริเวณอันเป็นที่ตั้งของเมืองเขตกลางค์ คือเมืองโบราณรูปหอยสังข์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำวัง อยู่ในตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ส่วนคำว่า "ลำปาง" เป็นชื่อที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนในตำนานพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งมีชื่อเรียกเป็นภาษาบาลีว่า " ลัมภกัปปนคร " ตั้งอยู่บริเวณลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางไปทางทิศใต้ตามแม่น้ำวังประมาณ ๑๖ กิโลเมตร อันเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุลำปางหลวงในปัจจุบัน ตัวเมืองลัมภกัปปนครมีพื้นที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่ ลักษณะของเมือง ศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศและการเดินสำรวจทางภาคพื้นดิน พบว่ามีคันคูล้อมรอบ ๓ ชั้น (แต่ปัจจุบันเหลือเพียงบางส่วนเท่านั้น) นอกจากนี้พบเศษกระเบื้องภาชนะดินเผา เศียรพระพุทธรูปดินเผาสมัยหริภุญชัยและสถาปัตยกรรมสมัยหริภุญชัย สันนิษฐานว่าเมืองลัมภกัปปะนี้น่าจะเป็นเมืองกัลปนาสงฆ์ (เมืองทางศาสนา) มากกว่าจะเป็นเมืองทางอาณาจักรที่มีอำนาจทางการเมืองปกครองบ้านเมือง อย่างเป็นระเบียบแบบแผนตามตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง (ฉบับสาขาสมาคม เพื่อการรักษาสมบัติวัฒนธรรมประจำจังหวัดลำปาง) ได้กล่าวถึงเรื่องราวของเมืองลำปางไว้ว่า "พระพุทธเจ้าได้เสด็จโดยลำดับบ้านใหญ่เมืองน้อย ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าไปจอดบ้านๆ หนึ่งชื่อ ลัมพการวัน พระพุทธเจ้านั่งอยู่เหนือคอยม่อนน้อย สูงสะพาน้อย ยังมีถั่ว ชื่ออ้ายคอน มันหันพระพุทธเจ้ามันจึงเอาน้ำฝิ่งใส่กระบอกไม้ป้างมาหื้อทานแก่พระพุทธเจ้ากับหมากพร้าว ๔ ลูก พระพุทธเจ้าขึ้นบอคน้ำฝิ่งหื้อแก่มหาอนันต์ดอกตกปากบาตร พระพุทธเจ้าฉันแล้วซัดบอไม้ไปตกหนเหนือ แล้วพระพุทธเจ้าทำนายว่า สถานที่นี้จักเป็นเมืองอันหนึ่งชื่อ " ลัมภกั " ดังนั้นนามเมืองลำปาง จึงหมายถึงชื่อของเมืองอันเป็นที่ตั้งของพระธาตุลำปางหลวง

จังหวัดลำปางเดิมชื่อ "เมืองนครลำปาง" จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ระบุไว้ อย่างชัดเจน ได้แก่ ศิลาจารึก เลขทะเบียน ลป.๑ จารึกเจ้าหมื่นคำเพชรเมื่อ พ.ศ.๒๐๑๕ และศิลาจารึกเลขทะเบียน ลป.๒ จารึกเจ้าหาญสีหัต ได้จารึกชื่อเมืองนี้ว่า " ลคอน " ส่วนตำนานชินกาลมณีปกรณ์ ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนานเมืองเชียงแสน ตลอดจนพงศาวดารของทางฝ่ายเหนือ ก็ล้วนแล้วแต่เรียกชื่อว่า เมืองนครลำปาง แม้แต่เอกสารทางราชการสมัยรัตนโกสินตอนต้น ก็เรียกเจ้าเมืองว่า พระยานครลำปาง นอกจากนี้จารึกประตูประอุโบสถวัดบุญญาวิทยาร ก็ยังมีข้อความตอนหนึ่งจารึกว่า เมืองนครลำปาง แต่เมื่อมีการปฏิรูปบ้านเมืองจากมณฑลเทศาภิบาลเป็นจังหวัด ตามคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ ปรากฏว่า ชื่อของเมืองนครลำปาง ได้กลายมาเป็นจังหวัดลำปาง มาจนกระทั่งทุกวันนี้

สภาพภูมิศาสตร์ ที่ตั้งจังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตอนใจกลางของภาคเหนือ ระหว่างละติจูด ๑๗ องศา ๒๑ ลิปดาเหนือถึง ๑๘ องศา ๒๕ ลิปดาเหนือ และลองจิจูด ๙๘ องศา ๕๒ ลิปดาตะวันออกถึง ๑๐๐ องศา ๐๗ ลิปดาตะวันออกอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	จดกับจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา จุดเหนืออยู่ที่ตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ
ทิศใต้	จดกับจังหวัดตาก และจังหวัดสุโขทัย จุดใต้อยู่ที่ตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน
ทิศตะวันออก	จดกับจังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัย จุดตะวันออกสุดอยู่ที่ตำบลบ้านแหง อำเภองาว
ทิศตะวันตก	จดกับจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน จุดตะวันตกสุดอยู่ที่ตำบลแม่พริก อำเภอแม่พริก

รูปร่างและขนาด ถ้าพิจารณารูปร่างของจังหวัดลำปางจากแผนที่แล้ว จะเห็นว่า จังหวัดลำปางมีรูปร่างยาวมากกว่ากว้างเป็นรูปยาวรีตามแนวทิศเหนือใต้มีขนาดพื้นที่ประมาณ ๑๒,๕๓๓.๘๖๑ ตารางกิโลเมตร หรือ ๗,๘๓๓,๗๒๖ ไร่ ถ้าเปรียบเทียบกับจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทยแล้วจัดว่าเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ปานกลาง มีพื้นที่เป็นอันดับที่ ๓ ของภาคเหนือ รองจากจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นอันดับที่ ๑๐ ของประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดลำปาง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๒๖๘.๘๐ เมตร พื้นที่ของจังหวัดลำปางเป็นรูปยาวรี ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีภูเขาสูงอยู่ทั่วไปทอดตัวยาวตามแนวทิศเหนือไปทางทิศใต้ของจังหวัดลำปาง และมีที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำเป็นบางส่วนในบริเวณตอนกลางของจังหวัด ตามลักษณะทางกายภาพทางด้านธรณีสัณฐานวิทยา จังหวัดลำปาง มีพื้นที่เป็นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะเป็นแอ่งแผ่นดินหรืออ่างเรียกว่า “อ่างลำปาง” เป็นอ่างที่ยาวและกว้างที่สุดในภาคเหนือ แบ่งลักษณะภูมิประเทศออกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

- บริเวณตอนบนของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบสูง ภูเขา และเป็นป่าค่อนข้างทึบ อุดมสมบูรณ์ด้วยไม้มีค่า
- บริเวณตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบและที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำส่วนใหญ่เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด
- บริเวณตอนใต้ของจังหวัด มีลักษณะเป็นป่าไม้รัง บางส่วนมีลักษณะเกือบเป็นทุ่งหญ้า

ลักษณะภูมิอากาศ จากลักษณะพื้นที่ของจังหวัดที่เป็นแอ่งคล้ายก้นกะทะ จึงทำให้อากาศร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี ฤดูร้อนร้อนจัด และหนาวจัดในฤดูหนาว มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด ๔๑.๖ องศาเซลเซียส เฉลี่ยต่ำสุด ๑๐.๕ องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนวัดได้ ๑,๑๐๕ มิลลิเมตรต่อปี ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งออกได้เป็น ๓ ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มประมาณต้นเดือนมีนาคม จนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าวมาก เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุด คือ เดือนเมษายน
- ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือน พฤษภาคม
- ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวเย็นมาก ช่วงที่มีอากาศหนาวจัดคือเดือนมกราคม

2.1.2 บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของบ้านวังหม้อ หมู่บ้านวังหม้อตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สมัยโบราณหมู่บ้านแห่งนี้เดิมมีแม่น้ำไหลผ่าน และเป็นแอ่งลึกลงน้ำไหลเชี่ยวสมัยก่อนมีการค้าขายกันทางน้ำ มีพ่อค้าขายหม้อน้ำ (หม้อปั้นดินเผา) วันหนึ่งแพที่บรรทุกหม้อน้ำ(หม้อปั้นดินเผา)มาขาย เกิดแพ (เรือแพ) บรรทุกหม้อน้ำ(หม้อปั้นดินเผา) ล่มจม ณ แม่น้ำวังซึ่งเป็นแอ่งลึกตรงบริเวณที่ชุมชนตั้งอยู่จึงเป็นชื่อหมู่บ้านวังหม้อเป็นต้นมา

จำนวนครัวเรือน ๗๐๓ ครัวเรือน ประชากรชาย ๑,๐๔๖ คน หญิง ๑,๐๕๕ คน รวม ๒,๑๐๑ คน

กลุ่มชาติพันธุ์ภาษาพูด/ภาษาเขียน ชาติพันธุ์คือคนพื้นเมือง(ไทยเหนือ) ปัจจุบันก็เป็นคนพื้นเมืองเหนือ ภาษาพูดใช้ภาษาพื้นเมืองเหนือเป็นหลักปัจจุบันก็ใช้ภาษาพื้นเมืองภาษาไทยกลางเป็นภาษาสื่อสาร ส่วนภาษาเขียนใช้ภาษากลางเป็นหลัก ภาษาปัจจุบันก็เป็นภาษาไทยกลาง

สภาพภูมิศาสตร์ทั่วไป

ทิศเหนือ	จดกับหมู่ที่ ๑
ทิศตะวันออก	จดกับแม่น้ำวัง
ทิศตะวันตก	จดกับถนนสายแจ้ห่ม ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบ
ทิศใต้	จดกับเทศบาลนครลำปาง อ. เมือง

ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสิ่งที่หมู่คณะในสังคมหนึ่งๆนิยมประพฤติปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมานาน จนยึดถือกันในชีวิตประจำวันว่าต้องปฏิบัติ เช่นนั้น จึงจะเกิดความ สุข ความเจริญ ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาวบ้านวังหม้อ มีอยู่หลายประการ ทั้งประเพณีที่เกี่ยวกับสังคมและประเพณีเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น ดานก้วยสลากหลวง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีदानข้าวจี ข้าวหลาม เป็นต้น

ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ ศาสนา ประชาชนในบ้านหม้อส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธคิดเป็นร้อยละ ๕๕ และอีกร้อยละ ๑ นับถือผีบรรพบุรุษในการปฏิบัติทางศาสนา ประชาชนในบ้านหม้อที่นับถือศาสนาพุทธจะให้ความสำคัญในการปฏิบัติกิจทางศาสนาของวันสำคัญต่างๆ อันได้แก่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันสารทเดือนสิบ และการบวชผู้ร่วมกาสาวพัตร์เพื่อทดแทนคุณบิดา มารดา ส่วนประชาชนที่นับถือผีบรรพบุรุษก็จะทำพิธีที่แตกต่างกันไป โดยแต่ละศาสนาจะปฏิบัติกิจทางศาสนาของตน โดยมีได้รังเกียจหรือกีดกันการปฏิบัติกิจตามหลักธรรมทางศาสนาซึ่งกันและกัน

พิธีกรรมและความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์ในเรื่องอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเทวารักษ์ เจ้าป่าเจ้าเขา พระภูมิเจ้าที่ หรือเชื่อในเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง ฯลฯ ล้วนเป็นจุดก่อให้เกิดพิธีกรรมบวงสรวงและการบูชา อันเป็นการแสดงความเคารพต่ออำนาจเหนือคน เป็นการเอาใจเทวอารักษ์หรือสิ่งที่ตนนับถือ เพื่อช่วยปกปักรักษา คลบันดาลสิ่งที่เป็นมงคลให้เกิดขึ้นแก่ตนซึ่งความเชื่อเหล่านี้มิได้เป็นเรื่องของการมงาย หากก่อให้เกิดความมกงามในรูปแบบของประเพณีอันเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เชื่อในเรื่องการบนบานศาลกล่าวก็จะเป็นพิธีกรรมเช่นไหว้วินญาณหรือการทรงเจ้าเข้าผีเกิดขึ้น เป็นต้น

2.1.3 ลักษณะและประวัติของก่องปู่จา “กลอง” ในภาษาถิ่นคำเมืองในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย หมายถึง เครื่องดนตรีที่มีลักษณะเป็นเครื่องกระทบที่ขึงด้วยหนังสัตว์

ก่องปู่จาหรือที่เรียกกันในภาษากลางว่า กลองบูชาหรือกลองปู่จานั้น เป็น ๑ ใน ๕ กลองในตำนานประวัติศาสตร์พื้นบ้านภาคเหนือ เป็นกลอง ๒ หน้า เป็นกลองหลวงศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนจักร กลองหัวใจกลองลงอักขระเรียกว่า ยันต์น้ำเต้า เป็นกลองขุม (มีกลองขนาดต่าง ๆ รวมกัน) มีกลองหลวงพร้อมกลองเล็กสำหรับใช้ไล่เสียงเป็นบริวาร

คำว่า กลองบูชา ภาษาไทยและอักขระวิธีเขียนอักษรธรรมที่ใช้อย่างเดียวกันแต่อ่านออกเสียงต่างกันว่า “กลองบูชา กับ ก่องปู่จา”

ก่องปู่จาทูกลูกมี “ชีวิด” เพราะก่องปู่จาทูกลูกใบมีหัวใจแขวนอยู่ข้างในจุดเดียวกับที่หลักกลางห้อยกลอง หัวใจกลองทำจากน้ำเต้า ข้างในใส่คาถา บางแห่งใส่ของมีค่า เช่น พระ แก้ว แหวน เงิน ทอง ลงไปด้วย ใส่ด้วยเพื่อให้มีคนที่ได้ยินเสียงกลอง ใส่เข็มเพื่อให้คนได้ยินเสียงกลองแล้วตั้งใจให้เข้ามาหา หลังจากนั้นปิดด้วยยันต์บนผ้าขาว สมัยก่อนรัดด้วยหวายแล้วเปลี่ยนมาเป็นเชือกหรือลวดตามความสะดวก

ก่องปู่จา เป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่แขวนหรือวางอยู่บนหอกลองหรือศาลาตามวัดต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือตอนบน กลองที่มีขนาดใหญ่ชื่อว่า “กลองหลวง” หรือบางท้องถิ่น

เรียกว่า “กลองตั้ง” นอกจากนี้ยังมีกลองขนาดเล็ก จำนวน ๒-๓ ใบ ผูกไว้ใกล้ ๆ กลองหลวงเพื่อตีสอดแทรกสลับเสียงกลองหลวงเรียกว่า “กลองลูกตุ้ม”

ก้องปู้จาทำด้วยไม้สัก ไม้ขนุน ไม้ประคูด ไม้แดง ไม้ชิงชัน ชูดเป็นโพรงขึ้นหน้าด้วยหนัง ใช้หมุดไม้ (แสบ) เป็นตัวชิงหนังหน้ากลองให้ตึง หน้ากว้างประมาณ ๕๐ ซม. ขึ้นไป ยาวประมาณ ๑.๕ เมตร ขนาดไม้แน่นนอนแล้วแต่ไม้ที่ทำ ก่อนหุ้มกลองต้องทำการบรรจุหัวใจกลองไว้ข้างในตัวกลอง แล้วจึงหุ้มกลองด้วยหนังวัวหรือหนังควาย ส่วนใบกลองเล็กอีก ๓ ใบที่เรียกว่ากลองลูกตุ้มนั้นทำเหมือนกับกลองใบใหญ่มีขนาดกว้าง ๑๒-๑๘ นิ้ว ความยาวของกลองลูกตุ้ม ๑๘-๒๔ นิ้ว

ชุดของกลองปู้จา ประกอบด้วยกลองขนาดใหญ่ ๑ ใบ และกลองเล็ก(กลองลูกตุ้ม) อีก ๓ ใบ กลองลูกตุ้มใช้วางเรียงซ้อนกันข้างล่าง ๒ ใบ และข้างบน ๑ ใบ วางไว้ทางซ้ายกลองแม่หรือกลองใหญ่

ก้องปู้จา ใช้ตีในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

1. ตีเรียกประชุม ให้ญาติโยม ชาวบ้านรับทราบหรือนัดหมาย เช่น การนำเอาเครื่องไทยธรรมไปถวายร่วมทำบุญงานฉลองหรือตีเป็นสัญญาณ วิธีตีคือ ตีทุ้ม ทุ้ม ทุ้ม รัว ๓ รา (ตีแบบรัว)
2. ตียามมีเหตุควน เหตุร้ายเกิดขึ้น เช่น อัคคีภัย วัตภัย อุทกภัย เสนาสนะล้มโคล่นพังหรือเสียหายจากภัยอุบัติเหตุต่าง ๆ ตี ๓ ตัง ตีทุ้ม ทุ้ม ทุ้ม
3. ตีตอนพระภิกษุ สามเณรเทศนาจบ หรือพิธีทางศาสนาเสร็จสิ้น เช่น งานदानก้วยสลาก หรืองานฉลองเสนาสนะงานบุญจบแล้ว เป็นการโมทนาทานวันนั้น หรือที่นิยมกันมากคือในงานเทศน์มหาชาติ หลังจากตีพระภิกษุสามเณรเทศนาธรรมกัณฑ์มหาชาติในธรรมมหาเวสสันดรชาดกจบในแต่ละกัณฑ์ โดยใช้เพลงสูตรธรรม ผู้ตี ๒ คน คนหนึ่งตีค้อน อีกคนหนึ่งตีไม้แฉะ(ไม้แสบ)
4. ตีบูชาแก้วทั้งสาม หรือบูชาพระรัตนตรัย มีคนตีก้องเพิ่มอีก ๒ คน คือตีฆ้องและตีฉาบ ตีในวันขึ้นหรือแรม ๗ ค่ำ ตีเวลาประมาณสองทุ่มถึงสี่ทุ่ม (เพลงพุทธบูชา) เสียงก้องปู้จาแก้วทั้งสามตีเพื่อเป็นการบอกให้ทราบว่าวันรุ่งขึ้นเป็นวันพระหรือวันธรรมสวนะ

กลองบูชาเป็นกลองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งระหว่างวัดกับชุมชนในอดีต ดังนั้นตั้งแต่เริ่มทำกลองจนกระทั่งกลองขึ้นหอกกลองจะต้องมีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องหลายขั้นตอน

การตีก้องปู้จา เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคเหนืออย่างหนึ่ง ซึ่งมักพบเห็นในขบวนแห่หรืองานแสดงศิลปะพื้นบ้าน โดยทั่วไป ลีลาในการตีลักษณะ โลดโผนเร้าใจ มีการใช้อวัยวะหรือส่วนของร่างกายที่ใช้เป็นอาวุธใช้ประกอบในการตีด้วย ทำให้การตีก้องปู้จาเป็นที่

ประทับใจของผู้ที่ได้ชมจนเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน นับได้ว่าศิลปะก้องปฐจาเป็นศิลปะที่น่าชื่อเสียงทางด้านวัฒนธรรมสู่ภาคเหนือไม่น้อย

ก้องปฐจาใช้ได้ดีหลายโอกาสทั้งในพิธีกรรมทางศาสนาและงานของมวลชน เป็นต้นว่าเป็นสัญญาณของการทำบุญจะตีประมาณ ๒-๓ ทุ่มในคืนก่อนวันพระเพื่อเป็นสัญญาณให้ศรัทธาชาวบ้านได้ทราบว่าจะเป็วันพระ เพื่อสาธุชนจะได้เตรียมตัวหรือเตรียมพร้อมในการปฏิบัติตนให้งดเว้นจากอบายมุข การเบียดเบียนสัตว์ การใช้แรงงานสัตว์ กระทบความดีละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใสและเตรียมไปทำบุญที่วัดในยุคสมัยที่ยังไม่มีนาฬิกา วิทยุ โทรทัศน์แพร่หลายเช่นทุกวันนี้ เสียงเพลงกลองจากวัดในยามค่ำคืนจึงเป็นได้ทั้งนาฬิกาและความบันเทิงที่สามารถถล่อมชาวบ้านหรือเด็ก ๆ ให้นอนหลับอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นความบันเทิงสำหรับชายหนุ่มในหมู่บ้านที่มีรสนิยมทางเพลงกลอง จะได้มาชุมนุมฝึกหัดและถ่ายทอดวิชาเพลงกลองจากผู้มีฝีมือหรือผู้มีอาวุโส

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่มีเก็บรักษา ก้องปฐจาไว้มากที่สุด คือกว่า 1000 ชุดกระจายอยู่ตามวัดต่าง ๆ ของชุมชนในจังหวัดลำปาง สภาพกลองส่วนใหญ่ชำรุด ขาดการดูแลรักษาเนื่องจากทางวัดไม่มีงบประมาณในการซ่อมแซม ทำให้ก้องปฐจาได้ถูกลืมเลือน จนกระทั่งบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้เข้าร่วมกับจังหวัดลำปางในการฟื้นฟูและเริ่มเปิดสอนการตี ก้องปฐจาให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดการประกวดการตี ก้องปฐจาในงานมหกรรม ก้องปฐจาทุกปี ซึ่งจัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์และกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมล้านนา การตี ก้องปฐจาในปัจจุบันเป็นการตีเพื่อแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคเหนือในขบวนแห่หรืองานแสดงศิลปะพื้นบ้านโดยทั่วไป หรือเพื่อเข้าร่วมการแข่งขันการตี ก้องปฐจา ส่วนการตี ก้องปฐจาเพื่อเป็นสัญญาณบอกเหตุหรือนัดหมายต่าง ๆ นั้น ได้ถูกทดแทนด้วยเครื่องกระจายเสียงประจำหมู่บ้าน แต่การตีเพื่อบอกกล่าวว่าวันรุ่งขึ้นเป็นวันพระยังคงมีหลงเหลืออยู่บ้างในบางวัด ซึ่งวัดบ้านวังหม้อก็เป็นวัดหนึ่งที่ยังมีการตีเพื่อบอกกล่าวให้ประชาชนได้ทราบว่าจะวันรุ่งขึ้นเป็นวันพระ ประชาชนจะได้มาทำบุญใส่บาตรที่วัด ผู้ที่ตีจะเป็นพระ เณร หรือศิษย์วัด โดยมีพระหรือพ่อครูเป็นผู้ถ่ายทอดวิธีการตี

กล่าวโดยสรุปได้ว่าสถานภาพของ ก้องปฐจาในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะที่มีความเข้มแข็ง คือมีการส่งเสริมสนับสนุนทั้งจากองค์กรภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ การให้ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับ ก้องปฐจา การสนับสนุนจากวัดในการเป็นแหล่งเรียนรู้รูปแบบการตี ก้องปฐจาที่ถูกต้องตามหลักการ ซึ่งการสนับสนุนต่าง ๆ เหล่านี้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2.1.4 กลุ่มกึ่งปูจาบ้านวังหม้อ

กลุ่มกึ่งปูจาบ้านวังหม้อ จัดตั้งขึ้นจากการรวมกลุ่มของผู้ที่สนใจวัฒนธรรมการตีกึ่งปูจา รวมถึงบุคคลที่ต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่สืบต่อไป ซึ่งในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคนิควิธีการตีกลองนั้นมีพ่อหนานเป็นครูสอนเรื่องจังหวะการตี ท่าทาง รวมทั้งถ่ายทอดประวัติความเป็นมาให้กับเยาวชนที่เข้ามาเป็นลูกศิษย์ ซึ่งจังหวะการตีนั้นส่วนใหญ่ไม่มีเป็นตำราที่ตีพิมพ์เป็นเล่มอาศัยการฝึกซ้อมและการท่องจำเป็นหลัก การดำเนินการของกลุ่มกึ่งปูจาบ้านวังหม้อได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน และได้รับความร่วมมือจากชุมชนบ้านวังหม้อในการสนับสนุนเยาวชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มกึ่งปูจา ทั้งนี้กลุ่มกึ่งปูจาบ้านวังหม้อเคยได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมแข่งขันการตีกึ่งปูจาทั้งระดับตำบล อำเภอ อีกทั้งเคยเป็นตัวแทนระดับจังหวัดเข้าร่วมแข่งขัน จุดเด่นของกลุ่มกึ่งปูจาบ้านวังหม้อนั้นคือการอนุรักษ์การตีกึ่งปูจาแบบเดิมกล่าวคือไม่มีการดัดแปลงทำนองการตีกลองแบบเดิมซึ่งเป็นจุดเด่นของกลุ่มกึ่งปูจาบ้านวังหม้อ

2.2 แนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรม

แนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากในการวิจัยเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน และกระบวนการการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องเข้าใจเรื่องพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.2.1 ความหมายของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานอันเป็นแกนสำคัญอันหนึ่งของสังคมมนุษย์ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำรงและดำเนินชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือความประพฤติของมนุษย์ในแต่ละสังคม

ความหมายของวัฒนธรรมตามแนวทางในการรักษาส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. 2549 (นิคม มูลิกะคามะ , 2545: 33)

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมไทยคือวิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกรสร ปรับปรุง แก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและได้ใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในสังคม

วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมปรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการประพาศปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม สืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีตหรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่นๆ ทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับและยึดถือเป็นแบบแผนประพาศปฏิบัติร่วมกัน ก็ย่อมถือว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคม

วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงาม วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่าย่อมทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความยินยอม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมนั้นให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพตามยุคสมัยเดิม การจะรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ได้ จึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือจิตวิญญาณของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การดำเนินชีวิต ภาษา และกริยามารยาท ศาสนา พิธีกรรมกับครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจและการเมือง ฯลฯ

ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” แตกต่างกันไป 3 ประการคือ

1. เป็นการกระทำของเผ่าชนต่างๆ ที่แสดงออกมาเป็นรูปแบบเฉพาะ
2. วัฒนธรรมครอบคลุมเรื่องราวของเผ่าชนตั้งแต่เกิดจนตาย
3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือพิเศษในการครอบงำคนให้เป็นพรรคเป็นพวก เป็นบริวาร เป็นทาสทั้งทางด้านความคิด การบริโภค การรับใช้ที่นุ่มนวลที่สุด โดยมีศิลปะและภาษาเป็นกลไกในการพันธนาการ

วัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางมากมาย ปัจจุบันองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประชุมที่ประเทศเม็กซิโกเมื่อ พ.ศ. 2525 เห็นพ้องกันว่า “วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของคนที่เกิดจากกระบวนการอันซับซ้อนทางสังคมหรือกลุ่มชน โดยรวมเอามิติด้านจิตใจ วัตถุ ภูมิปัญญาและอารมณ์เข้าไว้ด้วยกัน จนเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ มิใช่เพียงแต่ศิลปะและวรรณกรรม หากรวมถึงรูปแบบวิถีชีวิตหลากหลาย เช่น สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ระบบค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อต่างๆ”

ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกของสังคมหนึ่งได้ยึดถือเป็นแบบแผนชีวิตร่วมกัน วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนเครื่องหมายหรือตราประจำกลุ่มที่คนอื่นเห็นแล้วรู้ได้ทันทีเช่น มีภาษา เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหมือนๆ กันสำหรับคนในกลุ่มนั้น ซึ่งศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 หมวด โดยมีเนื้อหาต่อไปนี้ (สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ , 2540 : 54-55)

กลุ่ม 1 เผ่าพันธุ์การดำรงชีวิต (Life) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างหน้าตา เผ่าพันธุ์ของคน การดำรงชีพ

กลุ่ม 2 สังคม (Social) เกี่ยวข้องกับครอบครัว การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกัน ตลอดจนพัฒนาการเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการเมืองการปกครอง

กลุ่ม 3 ศาสนาและจริยธรรม (Religion) เป็นเรื่องของความเชื่อพื้นฐาน กิริยามารยาท การประพฤติปฏิบัติตลอดจนจารีตประเพณี

กลุ่ม 4 สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) เป็นเรื่องของรสนิยมความงาม ตลอดจนถึงการละเล่นพื้นเมือง

กลุ่ม 5 ภาษาและวรรณกรรม (Language) เป็นเรื่องของการสืบสานสืบทอดความรู้ และวัฒนธรรมดังกล่าวมีหน้าที่สำคัญในการ เป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน บทบาท ความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมของมนุษย์ ทำหน้าที่ควบคุมสังคม เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ ที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม เกิดความเป็นปึกแผ่น ความจงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคม ทำให้สังคมอยู่รอด เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้าง หล่อหลอม บุคลิกภาพทางสังคมให้กับสมาชิก เป็นผลรวมความสัมพันธ์ ระหว่างร่างกาย สภาพและการแสดงออกของจิตใจ และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น ทำให้สมาชิกแต่ละสังคมตระหนักถึงความหมาย วัตถุประสงค์การมีชีวิตของตนอันเป็นความหมาย ของสถานการณ์เกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม จุดหมายปลายทาง สร้างหรือจัดแบบความประพฤติ เพื่อว่าบุคคลจะได้ปฏิบัติตาม โดยไม่จำเป็นต้องคิดหาวิธีการประพฤติปฏิบัติโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดหรืออบรมให้รู้ระเบียบทางสังคมเกี่ยวกับบทบาท ความคาดหวัง บรรทัดฐานทางสังคมต่างๆ เป็นต้น

2.2.2 ทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม (Cultural Evolution Theories) ทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม เป็นการศึกษาแหล่งข้อมูลที่เป็นชนเผ่าดั้งเดิม ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่มีอยู่เดิมนำมาศึกษาถึงการแสดงขั้นพัฒนาการความคิด และสถาบันทางสังคม เช่น พัฒนาการครอบครัว ขณะเดียวกันก็วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอวิวัฒนาการวัฒนธรรมทั้งหมด โดยมีแนวความคิดทางวัฒนธรรม ที่นำมาประกอบการวิเคราะห์ขั้นวิวัฒนาการมี 3 ขั้นตอน คือ

- 1) สังคมดั้งเดิมหรือสังคมป่า (Savagery)
- 2) สังคมบ้าน (Barbarism)
- 3) สังคมเมืองหรืออารยธรรม (Civilization)

วิธีการจัดลำดับพัฒนาการสังคมและวัฒนธรรม ได้นำเอาหลักฐานข้อมูลต่างๆ ซึ่งศึกษาวัฒนธรรมสังคมป่าแบบดั้งเดิมและสังคมบ้านมาวิเคราะห์โดยศึกษา เปรียบเทียบกับสังคม

ดั้งเดิม ที่ยังหลงเหลือตกค้างอยู่ในปัจจุบันจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายวิถีชีวิตการดำรงชีวิตในสังคมอันเป็นบรรพบุรุษของสังคมเมือง อารยธรรม วิธีการศึกษาดังกล่าวนี้ เรียกว่า “วิธีการศึกษาเปรียบเทียบ” ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสามารถเรียงลำดับพัฒนาการสังคมและวัฒนธรรม ได้ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด นักทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม 2 ท่าน ที่ให้ความสนใจศึกษาทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมมากที่สุด คือ นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน มอร์แกน และ นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ไทเลอร์ มอร์แกนได้นำเสนอข้อมูลอธิบายการจัดระบบเครือญาติโดยเฉพาะ ซึ่งศึกษาวิธีการนับสายสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ และเป็นผู้พยายามบุกเบิกให้มีการศึกษาการจัดระบบเครือญาติในวัฒนธรรมต่างๆ ขึ้นด้วย ไทเลอร์ได้เสนอหลักสำคัญเพื่ออธิบายแนวความคิดของการอยู่รอด รวมทั้งอธิบายจุดกำเนิดและวิวัฒนาการของศาสนา การศึกษานี้ก็เพื่อสนับสนุนวิธีการศึกษาวัฒนธรรมต่อไป

2.2.3 ทฤษฎีการแพร่กระจาย (Diffusion Theory) ทฤษฎีการแพร่กระจายมีลักษณะร่วมสมัยกับวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ตามแนวอเมริกัน โดยมีแนวความคิดพื้นฐานของทฤษฎี คือ การประดิษฐ์คิดค้นอย่างอิสระและวิวัฒนาการแบบคู่ขนานมีโอกาสเกิดขึ้นยากมาก นักคิดทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เน้นศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมในโลกทั้งหมดรวมทั้งวัฒนธรรมเผ่าดั้งเดิมที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอียิปต์โบราณอย่างไร รวมไปถึงวิถีซึ่งวัฒนธรรมแพร่กระจายไปยังภูมิภาคอื่นๆ ในโลก

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มวงแหวนวัฒนธรรม หรือกลุ่มประวัติศาสตร์วัฒนธรรมได้เสนอวิธีการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปสร้างทฤษฎี โดยศึกษาประวัติศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆ ในโลก นักคิดกลุ่มนี้เห็นว่า ในระยะแรกนักมานุษยวิทยามุ่งศึกษาความสำคัญของการประดิษฐ์คิดค้นอย่างอิสระและลำดับวิวัฒนาการแบบคู่ขนานมากเกินไป ความแตกต่างระหว่างนักคิดกลุ่มวงแหวนวัฒนธรรมกับนักคิดกลุ่มการแพร่กระจายวัฒนธรรมของอังกฤษ คือกลุ่มวงแหวนวัฒนธรรม เห็นว่าการแพร่กระจายวัฒนธรรม เกิดจากจุดกำเนิดหลายศูนย์กลางแต่ละศูนย์กลางจะมีองค์ประกอบวัฒนธรรมแตกต่างกันไปแต่ละกลุ่ม เรียกว่า วงแหวนหนึ่ง แต่ละวงแหวนวัฒนธรรมจะมีการรักษาคุณภาพอารยธรรมที่ได้รับจากศูนย์กลาง และแพร่กระจายไปยังส่วนต่างๆ ของโลก ความสัมพันธ์ อันมีเสถียรภาพมั่นคงนี้ ทำให้นักมานุษยวิทยาสามารถกำหนดเขตวงแหวนวัฒนธรรมได้หลายเขตและนำไปสร้างประวัติศาสตร์วัฒนธรรมได้

2.2.4 ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ทฤษฎีหน้าที่นิยมเป็นแนวความคิดเพื่อพัฒนา และเผยแพร่วิทยาการด้านสังคมและพฤติกรรมศาสตร์เน้นความสำคัญในการศึกษาวัฒนธรรม ด้านที่เป็นระบบบูรณาการแต่ละระบบ องค์ประกอบวัฒนธรรมทำหน้าที่ช่วยเหลือกัน

สนับสนุนเชื่อมโยงระหว่างกันทั้งระบบ แนวความคิดดังกล่าวไม่ใช่เป็นของใหม่ เป็นแนวความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้ว เช่น ปรัชญาสังคม วัฒนธรรมยุคคลาสสิก โดยนักคิดทางสังคมหลายคนในยุคนั้น นักทฤษฎีที่ให้ความสนใจในทฤษฎีหน้าที่นิยมนี้ คือ แรคคลิฟฟ์ - บราวน์ และมาลินโนเวสก็ได้เสนอความคิดในทฤษฎีหน้าที่นิยม โดยมีความเห็นร่วมกันว่า สังคมต้องมีโครงสร้างที่ดีเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบต่างๆ ในโครงสร้างต้องเอื้ออำนวยระหว่างกันตามวิธีที่ควรจะเป็น เพื่อรักษาคุณภาพของระบบส่วนรวม ดังนั้นชนบทรอบนิยมประเพณี และสถาบันต่างๆ ควรมีหน้าที่สนับสนุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ประการที่สำคัญ คือ ระบบสังคมและวัฒนธรรมควรมีหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัว จนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงสมาชิกในสังคม ให้เข้ามาร่วมกันทำงาน ทำกิจกรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามนักทฤษฎีหน้าที่นิยมก็ยอมรับว่ายังมีความไม่สมดุลและความขัดแย้งภายในสังคมอยู่บ้าง สามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีหน้าที่นิยมมีความเชื่อว่าสังคมมีแนวโน้มจะรักษาเสถียรภาพ และพยายามสร้างความผูกพันภายในสังคมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทฤษฎีหน้าที่นิยม ได้เสนอแนวความคิดสำคัญ 2 ประการ อาจสรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายเด่นชัดของสาขามานุษยวิทยาสังคม ก็คือ การเสนอวิธีการศึกษาแบบใหม่ที่แตกต่างกัน วิธีการศึกษาตามแนวประวัติศาสตร์แบบเก่า เป้าหมายอีกประการ คือ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและบุคคลในฐานะ เป็นสมาชิกของสังคม

2.2.5 ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยม (Structural Functionalism) ทฤษฎี

โครงสร้างเห็นว่าวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นโครงสร้างทางจิตของมนุษย์โดยมีการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมเน้นศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมในสังคมที่ต่างกัน วิธีการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบวัฒนธรรมของทุกชนชาติ แสดงให้เห็นขบวนการทางจิตของมนุษยชาติในโลกซึ่งเป็นขบวนการทางจิตที่เป็นแบบเดียวกัน สะท้อนให้เห็นโครงสร้างความคิดร่วมกันของมนุษยชาติ นักทฤษฎีโครงสร้าง คือ เลวี สเทราส์ เป็นนักมานุษยวิทยาชาวฝรั่งเศสเน้นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรม จุดมุ่งหมายสำคัญ คือ เพื่อศึกษาจุดกำเนิดของระบบสังคมและระบบวัฒนธรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น ศิลปะ พิธีกรรม และการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้ทราบถึงระบบความคิดของมนุษย์ วัฒนธรรมคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นพื้นฐาน โครงสร้างของจิตมนุษย์ เช่น สัญลักษณ์การใช้สีไฟจราจร แสดงว่ามนุษย์ได้รับอิทธิพลบางอย่างก่อนที่จะเลือกใช้สีเหล่านั้น นอกจากนี้เขายังได้ศึกษาและแปลความหมายปรากฏการณ์วัฒนธรรม โดยการตั้งข้อสมมุติฐานว่า ขบวนการพุทธิพิสัยเป็นขบวนการที่มนุษย์ใช้เป็นวิถีทางในการคิดคำนึง เพื่อการรับรู้และจำแนกสรรพสิ่งในโลกรอบตัวผลงานที่สำคัญ คือ *The Savage Mind, The Raw and the Cooked.*

2.2.6 ทฤษฎีวิวัฒนาการและบุคลิกภาพ (Culture & Personality) นักมานุษยวิทยา ที่ได้เสนอผลงานการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและวัฒนธรรม คือ รูธ เบเนดิกท์ ผลงานชื่อ *Patterns of Culture* พิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1934 ได้เสนอระเบียบวิธีวิจัยเรียกว่า “รูปลักษณะนิยม” (Configuralism) มีแนวความคิดคล้ายคลึงกับทฤษฎีหน้าที่นิยม ศึกษาข้อมูลเพื่อนำไปสร้างระบบบูรณาการวัฒนธรรมทั้งหมด ตามความเห็นของเบเนดิกท์ บูรณาการเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับจิตใจมากกว่าเป็นเรื่องของสังคมกล่าวคือ เบเนดิกท์เห็นว่าวัฒนธรรมสามารถบูรณาการหรือรวมตัวกันเป็นระบบได้นั้น ต้องมีการรักษารูปแบบทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกไว้ ปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลเหนือวิถีชีวิตของมนุษย์ ประการสำคัญ คือ มีอิทธิพลกำหนด การควบคุม และการคัดเลือกพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรค กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การที่สังคมมีวัฒนธรรมแตกต่างกันเกิดจากความแตกต่างของรูปแบบความคิด และระดับความผูกพันทางจิตระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ทำให้บุคลิกภาพของคนในแต่ละสังคมแตกต่างกัน อาจสรุป ได้ว่า วัฒนธรรมมีผลต่อการกำหนดบุคลิกภาพของมนุษย์โดยอาศัยวิธีการทางจิตวิทยา เข้ามามีส่วนร่วม

2.2.7 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Culture Ecology) ทฤษฎีนิเวศวิทยา วัฒนธรรม ศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อวัฒนธรรมมนุษย์ นักมานุษยวิทยาที่สำคัญ คือ เลสลีย์ ไวท์ ผลงานที่สำคัญ ชื่อ *The Evolution of Culture* พิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1957 เสนอความคิดอธิบายกฎของวิวัฒนาการ กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นปัจจัยผลักดันทำให้มนุษย์สามารถผลิตพลังงานเพิ่มขึ้น และสามารถใช้จ่ายพลังงาน ควบคุมสังคม พัฒนาการของวัฒนธรรม เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ไวท์เห็นว่าเทคโนโลยี เศรษฐกิจ มีบทบาทสำคัญ เพราะมนุษย์สร้างวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจในสังคมขึ้น เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เมื่อเกิดความสัมพันธ์ขึ้น มนุษย์จะสามารถสร้างระบบสังคม จนสามารถกำหนดแนวความคิดของบุคคล ในที่สุด ระบบวัฒนธรรมจะควบคุมระบบสังคม ระบบสังคมจะควบคุมระบบจิตของมนุษย์แต่ละคนในสังคม

นักมานุษยวิทยาผู้ที่สนใจทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมอีกคนหนึ่ง คือ จูเลียน เอล. สจีวิต ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมนั้น สจีวิต เห็นว่าการอธิบายลักษณะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ศึกษาได้จากการปรับตัวของ สังคมในสภาพแวดล้อมนั้น สจีวิตสนใจศึกษาความสำคัญของสภาพแวดล้อมในการพัฒนาวัฒนธรรมโดยเสนอแนวความคิดประเด็นสำคัญ คือ วัฒนธรรมแต่ละสังคมมีการปรับตัวต่างๆ กัน เมื่อได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมใดสภาพแวดล้อมหนึ่ง เป็นวิวัฒนาการเฉพาะวัฒนธรรม และได้เสนอ

ความคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการหลายสาย ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พยายามอธิบายการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสังคม ศึกษาวิธีการที่วัฒนธรรมแต่ละชนิดปรับตัวเข้ากับ

สภาพแวดล้อมทางสังคมนั้น การประยุกต์แนวคิดทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ก็เพื่ออธิบายระบบสังคมที่เป็นอยู่

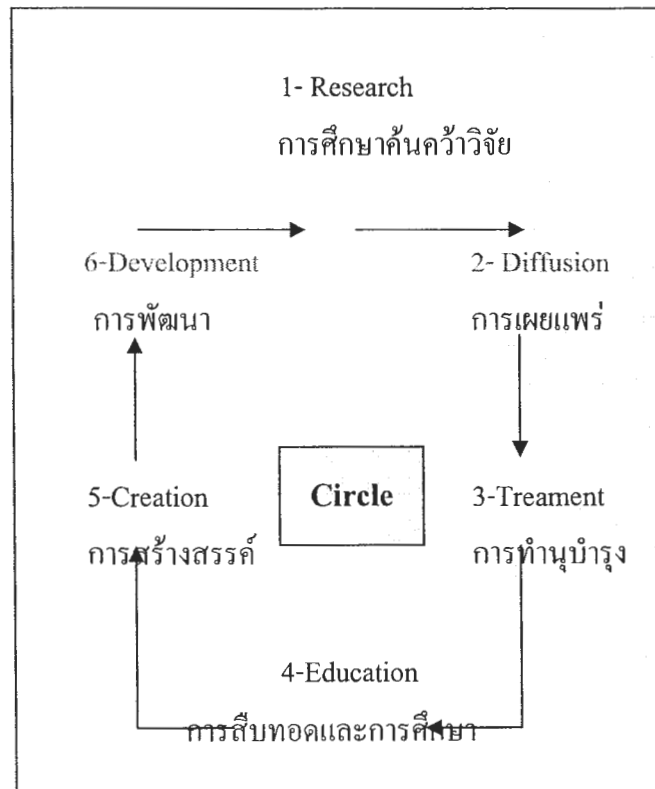
กล่าวโดยสรุปในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรมและทฤษฎีมานุษยวิทยา วัฒนธรรมจะทำให้ได้แนวทางการศึกษาด้านวัฒนธรรมและสังคมของคนในท้องถิ่น และชุมชนสามารถนำไปปรับใช้กับการลงไปเก็บข้อมูลภาคสนามในการวิจัยเพื่อทราบถึงประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม และความหลากหลายของท้องถิ่นนั้นๆ โดยอยู่ภายใต้แนวคิด 3 ทฤษฎีสำคัญคือ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ และทฤษฎีประวัติศาสตร์เฉพาะท้องถิ่น โดยทั้งสามทฤษฎีมีตอบคำถามในประเด็นที่แตกต่างกันดังนี้

- ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ สนใจโครงสร้างทางสังคม ต้องการอธิบายว่าชุมชนนั้นมีสถาบันทางสังคมอะไรที่ยึดโยงคน และสืบทอดวัฒนธรรมต่อไปได้ เช่น ระบบเครือญาติ

- ทฤษฎีวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ สนใจความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกชนเรียนรู้วัฒนธรรมได้อย่างไร เช่น การเลี้ยงดู ค่านิยม

- ทฤษฎีประวัติศาสตร์เฉพาะถิ่น สนใจว่าแต่ละท้องถิ่นต่างมีวัฒนธรรมของตนเอง แต่ละวัฒนธรรมมีความหลากหลาย และมีเงื่อนไขแตกต่างกัน

จะเห็นว่า ทฤษฎีทั้งสามมีแนวร่วมในการศึกษาชุมชนท้องถิ่น คือเป็นการศึกษาชุมชนท้องถิ่นรอบด้าน และเชื่อมโยงกันทั้งเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การจัดระเบียบสังคม ฯลฯ โดยในการศึกษาจะไม่นำเอามาตรฐานของตัวเองไปเป็นบรรทัดฐานไปตัดสินวัฒนธรรมของคนอื่นว่าดีหรือไม่ดี เจริญก้าวหน้าหรือด้อยกว่า

แผนภาพที่ 1 วงจรการธำรงวัฒนธรรม

(นิคม มุกะคามะ, 2545:426)

ดังนั้นกรอบในการธำรงวัฒนธรรม นั้นต้องเป็นลักษณะของการพัฒนาที่ดีและทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมีหลักการพัฒนาดังนี้

1. การพัฒนานั้นคงรักษาเอกลักษณ์ของพืชพันธุ์เดิม หรือเอกลักษณ์ดั้งเดิมไม่ว่าการดำรงชีวิต สังคม ศาสนา สุนทรียศาสตร์ และภาษาที่เหมาะสมกับยุคสมัย
2. ผลการพัฒนานั้นมาจากประชาชนเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งสัมพันธ์กับประสบการณ์ ความสามารถของคนในท้องถิ่น
3. ถ้าการพัฒนานั้นเกิดจากกระแสอิทธิพลภายนอก จะต้องให้เทคโนโลยีและวัฒนธรรมภายนอกเหล่านั้น เข้ามาเสริมสร้างวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือการพัฒนานั้นๆ และจะต้องไม่ทำลายเอกลักษณ์เดิมของท้องถิ่น
4. ต้องให้ความเคารพต่อพันธุกรรมอันหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละเผ่า เช่นเดียวกับป่าซึ่งหลากหลายด้วยพืชพันธุ์นานาชนิด ซึ่งอาศัยอยู่รวมกันในป่าได้อย่างมีความสมดุลทั้งต้นไม้ใหญ่และพืชพันธุ์เล็กๆ ซึ่งมีความสำคัญและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

5. ต้องมีปฏิสัมพันธ์และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการบำรุงรักษา รากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิม และจะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการพัฒนาส่วนบนเป็นการทำลายรากฐาน สายพันธุ์ดั้งเดิมหรือเบียดแทรกจนทำให้รากฐานสังคมดั้งเดิมล่มสลาย เพราะไม่สามารถรองรับผล การพัฒนาพันธุ์ใหม่นั้นได้

2.3 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) อ่างใน ชินรัตน์ สมสืบ (2539) ให้ความหมายการมี ส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจโดย กระทบการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพคือถูกจังหวะและเหมาะสม กับทั้งกระทบการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้แสดงว่าการมีส่วนร่วม เป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงานและความรับผิดชอบ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังนี้ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม การมีส่วนร่วม ในความหมายนี้เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน พัฒนาการรับรู้ สติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตของตนด้วยตนเอง และในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น ประชาชน จะต้องมีส่วนร่วมในช่วงต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนาดังนี้

- ร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา
- ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนา
- ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนา
- ร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา

ในอีกทัศนะหนึ่ง การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการซึ่งผู้ได้รับประโยชน์จาก การพัฒนาได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสนั้นเพื่อแบ่งปันในสิ่งที่เขามี แสดงในสิ่งที่เขารู้สึกบ่งบอก ในสิ่งที่เขาต้องการ และผนึกสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเพื่อกำหนดการดำเนินการให้ถึงซึ่ง อะไร ที่ไหน และ อย่างไร เขาทั้งหลายคิดว่าพวกเขาจะได้อยู่ในฐานะที่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานการพัฒนา ต่าง ๆ น้อยที่สุด การมีส่วนร่วม อาจหมายถึง วิธีการที่จะไปสู่จุดหมายหรือเปรียบเสมือน จุดมุ่งหมายในตัวของมันเอง

การมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

การมีส่วนร่วมในแนวระดับ เป็นการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิม กำหนดโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมแบบนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมในแนวตั้ง การที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ กับผู้นำหรือเจ้าหน้าที่เพื่อได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน

การมีส่วนร่วมในการบริหาร เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง อาจเป็นแบบของกิจกรรมที่กลุ่มผลประโยชน์กำหนดการตัดสินใจในการบริหาร แต่มีการเข้าไปร่วมมากกว่า 2 แบบข้างต้น

ในช่วงปีทศวรรษ 1970 ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น เพราะเชื่อว่าถ้าคนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากขึ้นก็จะมีคนสนใจการปฏิวัติน้อยลง การพัฒนาการเมืองก็ไม่ได้มีการพัฒนาเลย ต่อมาพบว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ เป็นผลบวกต่อการพัฒนา ทำให้ประชาชนมีความสามารถในการพึ่งตนเอง ซึ่งจะเป็นตัวเร่งในการพัฒนา ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การเข้าร่วมของชาวนาชาวไร่ ในการออกแบบ โครงการ และดำเนิน โครงการ ตลอดจน การเสียสละ แรงงาน และเงิน (Bryant and Wite.1982)

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ผู้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนามีโอกาสและใช้โอกาส มีส่วนในการแสดงความรู้สึกบ่งบอก ความต้องการ และประสานสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเพื่อวางแผนดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ตามสถานที่ และวิธีที่ผู้ได้รับประโยชน์คิดไว้ โดยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานพัฒนาน้อยที่สุด (Caayupan .1982)

การมีส่วนร่วม เป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งแรงแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับ และทุกรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แนวคิดการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือกการบริหารและการประเมินผลของแผนงานและ โครงการต่าง ๆ ที่จะนำมายกระดับความเป็นอยู่ที่สูงขึ้น(Frank Lisk.1985)

การพัฒนาจะต้องเปิดโอกาสให้แก่เกษตรกร ไม่ใช่การชี้นำจากรัฐ ให้เกษตรกรมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการพัฒนา การแบ่งแยกภารกิจในการตัดสินใจ รัฐจึงมีหน้าที่ในการหาทางเลือกลงไปในห้องถื่นให้เร็ว ท้วถึง เพื่อให้เกษตรกรตัดสินใจในเรื่องที่ยากขึ้นเรื่อย ๆ ได้และในที่สุดเขาจะพึ่งตนเองได้(โฆยิต ปันเปียมรัชฎ์.2535)

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนผู้ที่ได้รับประโยชน์และหรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนามีสติธิในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาได้(วิจุนย์ ปัญญากุล.2534)

ความแตกต่างระหว่างการร่วมมือและการมีส่วนร่วมระบุการมีส่วนร่วมจะต้องคู่กับความรู้สึกเป็นเจ้าของของคนอื่นที่เข้าร่วมนั่นถือเป็นการให้ความร่วมมือการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ในความหมายที่กว้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน.2531)

การเข้าถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน มีหลายวิธีที่แตกต่างกันออกไปมีดังนี้

1. วิธีการพัฒนาชุมชน วิธีการนี้มีสมมติฐานว่าขณะมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ในชุมชน ผลประโยชน์ทำให้ปรองดองกัน เดิมทีเดี่ยวแบบจำลองการพัฒนาเป็นวิธีการเข้าถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นตัวเร่งการมีส่วนร่วมของประชาชน แก่นสำคัญของการพัฒนา คือ การช่วยให้ประชาชนช่วยตัวเองได้ เพื่อจะปรับปรุงสภาพทางวัตถุและไม่ใช่วัตถุ และจุดมุ่งหมายสุดท้าย คือ การพ้นจากความทุกข์ของชุมชน ข้อเสนอในการเพิ่มการมีส่วนร่วม 4 ประการดังนี้

- การมีส่วนร่วมไม่ควรเป็น โครงการแยกส่วนแต่เป็นกระบวนการ และควรผสมผสานกับกิจกรรมอื่น

- การมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีพื้นฐานบนองค์การในท้องถิ่น

- การกระจายสิ่งต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน

- การเชื่อมต่อระหว่างระดับต่าง ๆ มีความจำเป็น ไม่ควรทำการพัฒนาโดยใช้ความพยายามอย่างเอกเทศ

2. วิธีการพัฒนาทรัพยากร วิธีการนี้มีสมมติฐานเพิ่มเติมว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่ไม่แสดงออกมาเพราะประชาชนรู้ว่าไม่สามารถมีส่วนร่วมได้ ฉะนั้นมีความจำเป็นที่จะกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีท้องถิ่นหรือจากภายในประชาชนควรได้รับโอกาสในสถานการณ์ต่าง ๆ มากกว่าเดิม เป้าหมายเบื้องต้นของวิธีการนี้เพื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองระหว่างหมู่ประชาชนเขาเป็นผู้มีความช่วยเหลือที่ให้ประสิทธิภาพในความผาสุกของคนทั่วไป

3. วิธีสร้างมโนธรรม เป็นวิธีที่เปลี่ยนแปลงถึงรากโคน โดยมีสมมติฐานว่าผู้เอาประโยชน์และผู้ถูกเอาประโยชน์จะถูกพบในพื้นที่ชนบทเป็นประจำ บางครั้งพวกเขาอยู่ตรงข้ามกัน วิธีด้านมโนธรรมมีสมมติฐานอีกระหว่างคน 2 กลุ่ม จะเกิดความขัดแย้งกันด้านผลประโยชน์ เพราะฉะนั้นการเผชิญหน้าจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อลดข้อจำกัดในการพัฒนาความขัดแย้งในผลประโยชน์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และจบลงด้วยการเผชิญหน้ากันผลที่ตามมาคือ โครงสร้างที่ถูกจำกัดเปลี่ยนแปลง และ ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

4. การร่วมมือกัน การลงทุนดำเนินงาน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความหมายที่แท้จริงของการมีส่วนร่วมสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ประชาชน ต้องเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายในทุก ๆ ขั้นตอนของโครงการแต่ในความหมายนี้ก็พอจะเห็นถึงข้อระบุนที่ทางฝ่ายราชการจะต้องปฏิบัติในบางประการ เช่น ทำให้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง เพื่อที่จะให้ชาวชนบทตัดสินใจในเรื่องราวของท้องถิ่น และชักนำให้มีการประสานงานในระดับท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นให้มีการจัดรูปแบบ หรือองค์กรที่จะกำหนดแผนในระดับท้องถิ่นเพื่อประชาชนจะได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ในประเทศกำลังพัฒนา การกระจายอำนาจมักไม่ได้รับการตอบรับจากผู้กุมอำนาจในส่วนกลาง และมักมีคนพูดว่า การรวมอำนาจมาซึ่งภาวะสมบูรณาธิปไตย และจะทำลายการมีส่วนร่วมก็จะนำมาซึ่งภาวะอนาธิปไตยโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นประเทศที่ต้องการเป็นปีกแผ่นของชาติ จะกระจายอำนาจได้ยาก การกระจายอำนาจต้องเกิดจากประชาชนที่มีความรับผิดชอบ และความรับผิดชอบจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อรัฐบาลมอบให้ประชาชนการมอบความรับผิดชอบให้แก่ประชาชนปกครองตนเองจึงเป็นวิถีทางที่แน่นอนที่สุด ที่จะทำให้ประชาชนเกิดความรับผิดชอบได้ประชาชนจะได้มีข้อมูลมัดในสิ่งที่ทุกคนทำ และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองฉะนั้นในแต่ละประเทศจึงต้องแสวงหาจุดสมดุลเชิงพลวัต ระหว่างการกระจายอำนาจและการรวมอำนาจ และมีข้อสรุปสุดท้ายว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกด้านทั้งจากด้านบน ด้านล่างและด้านข้าง จึงต้องให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

Ramos และ Fletcher กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. เป็นเครื่องชี้ว่า การตัดสินใจของรัฐบาลมาจากความต้องการของประชาชน
2. เพิ่มความรับผิดชอบและเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐที่มีต่อประชาชน
3. ช่วยในการสร้างแผนต่างๆที่ดีกว่าเดิม
4. สร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยวางแผน

รูปแบบของการมีส่วนร่วม กรรณิกา ชมดี (2524) อ้างในธงชัย จันทร์รุ่งเรือง (2541) รูปแบบของการมีส่วนร่วม 10 ประการ

- การมีส่วนร่วมประชุม
- การมีส่วนร่วมออกเงิน
- การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
- การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

- การมีส่วนร่วมสัมภพษณั
- การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
- การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
- การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน

ระดับของการมีส่วนร่วม สัมพันธั เตชะอธิก (2540) กล่าวว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานัันได้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

มิตติและบริบทของการมีส่วนร่วม Ramos และ Fletcher (1982) อ้างใน ชินรัตนั สมสืบ (2539) กล่าวว่ามิตติและบริบทของการมีส่วนร่วมไว้ว่ามีดังนี้

มิตติของการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น

- ชนิดของการมีส่วนร่วม เช่น การตัดสินใจ การดำเนินการ การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล

- วิถีทางการมีส่วนร่วม เช่น ความสมัครใจ การบังคับ ระยะเวลา ขนาดและระดับการให้ได้รับอำนาจ

- บุคคลที่มีส่วนร่วม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้อาศัย ข้าราชการหรือนักการเมือง นักวิชาการ ชาวต่างประเทศ

บริบทของการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น

- ลักษณะโครงการ เช่น ความต้องการทรัพยากรด้านเทคโนโลยีที่ซับซ้อน

- สิ่งแวดล้อมของโครงการ เช่น ปัจจัยด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม

การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วม ดิเรก ฤกษ์หร่าย (2522) การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีดังนี้

การสร้างควมศรัทธาหรือความเชื่อถือสำหรับคนในท้องถิ่น การไปช่วยงานของชาวบ้าน การให้คำแนะนำเรื่องการประกอบอาชีพ การรู้จักคุ้นเคยกับประเพณีและนิสัย การเรียนรู้สภาพท้องถิ่น

การก่อตั้งกลุ่มในชุมชน การตั้งกลุ่มเพื่อให้ประชาชนชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานัันต้องมีเป้าหมายดังนี้

- ตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มโดยเฉพาะประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจที่จะเข้าร่วม

- ต้องให้มีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกอย่างยุติธรรม

- จัดให้มีกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันอยู่เสมอ

- มีการเพิ่มจำนวนสมาชิกในท้องถิ่นให้มากขึ้น
- ให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับสถาบันอื่น ๆ ในระดับสูงกว่า เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนมากขึ้น

การจัดระบบให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการสร้างองค์กรในรูปแบบที่จะทำให้ กลุ่มทำงานอย่างได้ผล มีการเชื่อมโยงเป้าหมายของกลุ่มให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสมาชิก มีมาตรการในการเลือกผู้นำที่มีความสามารถปรับปรุงบรรยากาศในกลุ่ม การกำหนดแบบแผนในการปฏิบัติงานตามความจำเป็น มีการประชุมปรึกษาหารือกัน

การให้การศึกษาแก่สมาชิกของกลุ่มเป็นระยะ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกันและมีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลดีสำหรับการประกอบอาชีพของสมาชิกและชุมชนโดยรวม

การดำเนินงานต่าง ๆ ของกลุ่มต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิกส่วนใหญ่ เพื่อให้โครงการเหล่านี้ แก้ปัญหาและสนองความต้องการของกลุ่มได้ สมาชิกทุกฝ่ายจะมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจให้มากที่สุด และมอบหมายงานให้สมาชิกทำอย่างทั่วถึง โดยหมุนเวียนการทำงานตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน

จะเห็นได้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน จะช่วยให้เขาเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ฝึกฝนการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักพิจารณาข้อดีข้อเสียของโครงการหรือมีวิธีการต่าง ๆ รู้จักตัดสินใจและดำเนินงานพัฒนาความต้องการของตนเองและชุมชน รวมทั้งมีการจัดตั้งกลุ่มและองค์กรที่มีพลังและอำนาจในการต่อรอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ธวัช เบญจาทิกุล (2529) อ่างใน ชงชัย จันทรรุ่งเรือง (2541) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมคือ ดังต่อไปนี้

- ปัจจัยด้านสังคม
- ปัจจัยด้านวัฒนธรรม
- ด้านจิตวิทยาสังคม
- ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
- ปัจจัยด้านการเมือง

สุจิน ดาวิระกุล (2527) อ่างใน ชงชัย จันทรรุ่งเรือง (2541) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคมด้านหมู่บ้าน การรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้านและการมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ และการเป็นเจ้าของที่ดินทำกินไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ

ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความต้องการมีเกียรติ และการได้รับการชักชวนจากกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ และพัฒนากรอำเภอ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ลักษณะของการมีส่วนร่วม บัณชกร แก้วส่อง (2531) ได้อธิบายถึงวิธีการมีส่วนร่วม มีลักษณะ 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางตรง คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมปฏิบัติงานรับผิดชอบเพราะเป็นหน้าที่โดยตรง

การมีส่วนร่วมทางอ้อม คือ เป็นลักษณะกรรมการหรือผู้แทน ซึ่งไม่ว่าจะร่วมทางตรงหรือร่วมทางอ้อมจะมีภาระหน้าที่เหมือนกัน คือ ร่วมเสนอความคิดเห็น ร่วมในการตัดสินใจ

ยุทธศาสตร์การระดมการมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์เป็นแผนการดำเนินการทั่ว ๆ ไปที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ครอบคลุมถึงการเลือกเป้าหมายและกำหนดนโยบายเพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยปกติยุทธศาสตร์จะถูกจำกัดโดยการเข้าถึง ยุทธศาสตร์ในการระดมการมีส่วนร่วมตามแนวทางการเข้าถึงมีดังนี้

1. วิธีการพัฒนาชุมชน ใช้การผสมผสานอย่างกลมกลืนกันของปัจจัยนำเข้าเพื่อการพัฒนา และการมีส่วนร่วมถูกกำหนดให้ส่งผลอย่างกลมกลืนในชุมชน
2. วิธีการพัฒนาทรัพยากร จะเน้นการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของผู้รับบริการการวางแผนกิจกรรมและความพยายามต่าง ๆ ก็จะมีมุ่งสู่การเปลี่ยนความคิด
3. วิธีการสร้างมโนธรรม จะเน้นการพิจารณาความขัดแย้งและผลที่เกิดจากการเผชิญหน้าระหว่างการต่อสู้ด้านผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก

นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ที่จะระดมการมีส่วนร่วมและเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม ซึ่งเสนอโดย Bryant and White มีดังนี้

1. การกำหนดโครงการที่ง่ายและสามารถทำให้สำเร็จได้
 - 1.1 การให้ผลประโยชน์โดยตรง ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อผลประโยชน์จะตกแก่ตนโดยตรง
 - 1.2 โครงการขนาดเล็ก โครงการที่มีผู้ร่วมงานไม่มากนักมักจะประสบผลสำเร็จมากกว่า

1.3 ภาระงานง่าย องค์การไม่ซับซ้อนและมีหน้าที่เดียวและไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะที่มีความละเอียดลออจะมีความสำเร็จมากขึ้น ลักษณะโครงการที่ควรทำเพื่อคนจน ควรมีลักษณะดังนี้

- มีขนาดเล็ก
- เน้นการบริหารมากกว่าการลงทุน
- มีการกระจายไปสู่ส่วนต่าง ๆ สูง
- ช่วยตัวเอง ชุมชนเมื่อได้ทำอะไรลงไปทำอะไรเองก็จะมีเหตุผลมากขึ้น

โครงการที่ชุมชนทำเองเขาต้องมีการลงทุนในงานและเขาจะได้มีทักษะ และในที่สุดประชาชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ วิธีการช่วยตัวเองช่วยเพิ่มทรัพยากรต่าง ๆ และประชาชนได้รับสินค้าและบริการที่เขาต้องการ ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขาก็จะมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง

2. การใช้องค์การ

ยุทธศาสตร์นี้เป็นการเน้นความสำคัญขององค์การที่จะระดมประชาชนและการกำหนดการมีส่วนร่วม

2.1 องค์การดั้งเดิม การให้กลุ่มดั้งเดิมในชุมชนดำเนินโครงการเอง หรือจัดเป็นกลุ่มใหม่เป็นทรัพยากรที่สำคัญในความสำเร็จของโครงการ เพราะความเป็นกลุ่มและความเชื่อถือ ความจริงใจต่อกัน แต่การสร้างกลุ่มแบบทางการ โดยไม่ใช้กลุ่มที่มีรากฐานจากกลุ่มที่ไม่เป็นทางการก็ยังมีอยู่

2.2 การสร้างองค์การใหม่ ไม่ว่าจะเกิดจากกลุ่มดั้งเดิมหรือไม่ก็ตาม องค์การเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้การมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ

2.3 การใช้กลุ่มเล็ก ๆ นักวิเคราะห์หลายท่านเน้นคุณค่าของการใช้กลุ่มเล็กๆ เป็นวิถีทางเพื่อระดมชาวนาชาวไร่และชาวชนบท นักวิชาการชี้ว่ากลุ่มเล็ก ๆ จะกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพกลุ่มเล็กๆ กระตุ้นการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมอย่างอิสระบรรยากาศของกลุ่มเช่นนี้ทำให้คนกล้าแสดงออกแต่ต้องมีความเปิดเผยไว้นื้อเชื่อใจกัน

3. การเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพของประชาชน

3.1 ยุทธศาสตร์นี้จะทำให้ประชาชนมีบทบาทในกิจกรรมการพัฒนา วิธีการนี้จะยกระดับความเป็นไปได้ในการศึกษาหรือการฝึกอบรมให้ประชาชนหยั่งรู้ และมีสมรรถภาพใหม่

3.2 การสร้างมโนธรรม จากแนวคิดของ Paulo Freire ได้พัฒนาเทคนิคการให้การศึกษา เพื่อให้คนเหล่านี้เกิดจินตนาการและเกิดความตระหนักเมื่อตนเองเป็นกลุ่มเล็ก ๆ วิธีการสอนเกษตรกรให้อ่านออกเขาเรียกว่า การสร้างมโนธรรม การกระตุ้นให้พวกเขาคิดเกี่ยวกับงาน

พวกเขา พวกเขาจะเริ่มเห็นว่าแรงงานของตนสร้างอะไรขึ้นมา ทำไมจึงทำ และอะไรที่เขาต้องการ ทำมากกว่า ตามความคิดของ Freire

3.3 การฝึกอบรม มุ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา ส่วนใหญ่ การฝึกอบรมใช้ทฤษฎีของ Freire เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชน

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรรายย่อยในประเทศต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จเน้นแนวทางแผนงานพัฒนาเกษตรกรรายย่อย 4 ประการคือ

1. กลุ่มขนาดเล็กที่มีลักษณะประชากรคล้ายกัน
2. กิจกรรมต่าง ๆ ต้องมุ่งที่การสร้างรายได้
3. มุ่งส่งเสริมให้เกิดกลุ่ม
4. มีสถาบันสินเชื่อที่แน่นอน

อำนาจ อนันตชัย(2526) ความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ

1. การเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่ม มีปัญหาสาเหตุของปัญหาการแก้ไขปัญหาด้านการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์
2. การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ปัญหาเดือดร้อน สนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่
3. การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

ปรัชญาแนวคิดและธรรมชาติการมีส่วนร่วม ชินรัตน์ สมสืบ (2539) ปรัชญาแนวคิดและธรรมชาติของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนตระหนักว่าผลสำเร็จของการพัฒนาชนบท ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนของประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง การผูกมัดและความจริงใจที่มาจากประชาชนเป็นเงื่อนไขจำเป็นของการพัฒนาชนบท ประชาชนรู้ว่าพวกตนต้องการอะไรเพื่อการพัฒนาตนเองประชาชนมีศักยภาพที่จะมีส่วนร่วมในการปรับปรุงชีวิตของตนเอง แนวคิดมีดังนี้

การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิและเอกสิทธิ์ในฐานะสิทธิจะต้องได้รับการเคารพและให้เกียรติในฐานะเอกสิทธิ์จะต้องไม่ถูกบังคับและครอบงำ ทั้ง 2 ประการนี้ต้องเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด

การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานที่เป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อผูกมัดจากคนแต่ละคนบนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า โครงการเป็นของพวกเขาโดยพวกเขาที่แสดงออกมาในรูปพฤติกรรมร่วม

2.4 แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการวัฒนธรรม

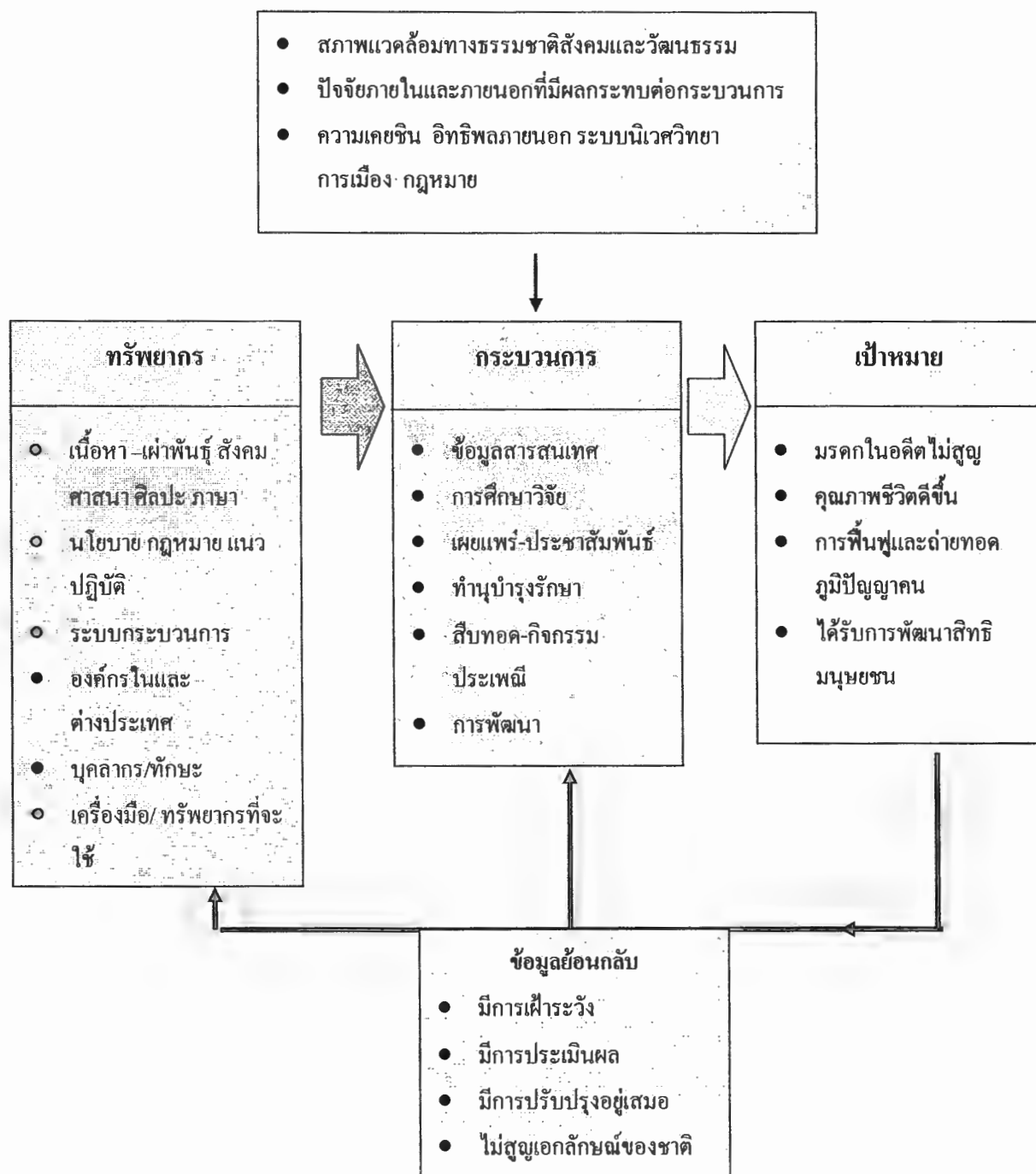
จากการศึกษาแนวคิดทางด้านวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม จะเห็นว่าสรรพสิ่งทั้งหลายไม่สามารถแยกกันเป็นส่วนๆ แต่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และมีผลกระทบสืบเนื่องกัน ทั้งมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ เชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกันทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม และบูรณาการเชื่อมประสานระหว่างอดีต ปัจจุบัน อนาคต การพัฒนาระบบบริหารจัดการวัฒนธรรมต้องสอดคล้องกับลักษณะและธรรมชาติของงานวัฒนธรรมที่เป็นกระบวนการทำงานแบบองค์รวม ดังนั้นการศึกษาแนวคิดทางการบริหารจัดการจึงจำเป็นในการศึกษาในครั้งนี้

2.4.1 แนวคิดระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรม การบริหารจัดการวัฒนธรรมนั้น เหมือนกับการบริหารจัดการองค์กรอื่นๆ ที่ผู้รับผิดชอบต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ วิเคราะห์ว่าเรากำลังทำอะไร มาตรฐานตั้งไว้แบบใดมีทรัพยากรอะไรบ้าง หลังจากนั้นต้องคิดว่า งานที่เราทำมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เป็นเช่นใด กำหนดไว้อย่างไร แล้วถ้าจะบรรลุเป้าหมายนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง มีขั้นตอนในการดำเนินงานกี่ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนนี้ต้องอาศัยทักษะ และทรัพยากรอะไรบ้าง มากน้อยเท่าไร จะแล้วเสร็จเมื่อไร ปัจจัยที่กล่าวนี้เรียกว่าระบบ (สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ,2540 : 121-125)

ระบบ คือกรอบระเบียบที่ควบคุมกลไกในการดำเนินงานสาขาต่างๆ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ ตัวป้อน กระบวนการ เป้าหมาย และข้อมูลย้อนกลับ ท่ามกลางความเหมาะสมของกาลเวลาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นในการจัดการวัฒนธรรมดำเนินงานตามระบบที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

จะเห็นว่าระบบและกระบวนการบริหารจัดการประกอบไปด้วยตัวป้อนทางวัฒนธรรม คือ เนื้อหา องค์กร บุคลากร-ทักษะ กฎหมาย แนวปฏิบัติ เครื่องมือ รวมทั้งทรัพยากรที่ใช้ ซึ่งจะเห็นว่า ตัวป้อนดังกล่าวคือข้อมูลสารสนเทศทางวัฒนธรรม ที่จะใช้เป็นปัจจัยในการดำเนินงาน เป็นสิ่งที่ต้องทำให้พร้อมก่อนดำเนินการ หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม ที่เรียกว่ากระบวนการทางวัฒนธรรมที่ประกอบด้วย การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาค้นคว้าวิจัย การปลูกฝังเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรม การสืบทอดทางวัฒนธรรม ศึกษาการพัฒนาวัฒนธรรม สุดท้ายก็คือผลสัมฤทธิ์แห่งระบบ คือผลผลิตของคุณภาพวัฒนธรรม

คือ การสุขกายสบายใจ อยู่เย็นเป็นสุข เป้าหมายการพัฒนาให้ประชาชนมีความสุข ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 ระบบและกระบวนการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม
(สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ,2540)

2.4.2 แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนได้ก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างตั้งแต่ทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา และมีการจัดระบบจัดความสำคัญมากขึ้นในทศวรรษที่ 2524 โดยการสรุปประสบการณ์การทำงานพัฒนาของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ซึ่งแต่เดิมเป็นการทำงานที่มีลักษณะเป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์ กล่าวคือ ยังคงมีกระบวนการทัศน์เดิมๆ ที่ว่าชาวบ้านขาดอะไรก็เอาสิ่งที่ขาดไปให้ เช่น ชาวบ้านจน ไม่มีเงินและเป็นหนี้ นักพัฒนาที่เข้าไปส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ หลังการจัดตั้งเสร็จก็ออกจากหมู่บ้านปล่อยให้มีการดำเนินงานเอง ผลก็คือกลุ่มออมทรัพย์ที่ตั้งไม่มีการดำเนินการต่อ เพราะไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน จากประสบการณ์การทำงานพัฒนาดังกล่าว NGO ได้แลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งพยายามเสนอทางออกการพัฒนาต่างๆ ประกอบกับการเกิดแนวคิด “ท้องถิ่นนิยม” (Localism) ซึ่งเป็นแนวคิดในการศึกษาท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับคน องค์ความรู้ มุมมองเกี่ยวกับความจริง คุณค่าทางจริยธรรมและกฎหมายของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา ดำเนินนิทาน โลกทัศน์ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น เป็นการยกย่องส่งเสริมแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ถือได้ว่าเป็นการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ของนักพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนักพัฒนาองค์กรเอกชน (NGO) การพัฒนาตามแนวคิดท้องถิ่นนิยมได้ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยและเกิดเป็น “แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน” (Community Culture) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับชาวบ้าน เชื่อว่าชาวบ้านมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาจะอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นตัวกำหนดแบบแผน เน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกระบวนการพัฒนา

จากพัฒนาการของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนดังกล่าวได้มีนักคิด นักวิชาการ นักพัฒนาพยายามอธิบายแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนไว้อย่างเป็นระบบคือ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา , 2547: 172-183) แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนของบาทหลวงนิพนธ์อาจสรุปได้ 2 ประการคือ (1) ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนอยู่แล้ว วัฒนธรรมนี้ให้คุณค่าแก่ความเป็นคนและแก่ชุมชนที่มีความผสมกลมกลืน (Harmony) (2) วัฒนธรรมชุมชนเป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุดจะใช้เป็นประโยชน์ได้เมื่อมีการปลูกให้สมาชิกแห่งชุมชนมีจิตสำนึกรับรู้ในวัฒนธรรมของตนนั้น

ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนอยู่แล้ว คือมีระบบคุณค่าที่รวบรวมมาได้จากประวัติศาสตร์เป็นบทสรุปของความคิดและการปฏิบัติของชุมชนนั้นๆ เป็นวิถีชีวิตและทิศทางของการพัฒนาของชุมชนที่ชาวบ้านสรุปขึ้นมา แกนกลางของวัฒนธรรมชุมชนคือการให้ความสำคัญแก่ความเป็นคน และแก่ความผสมกลมกลืน (Harmony) กับในชุมชน การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านอยู่มาได้เป็นเวลายาวนาน เพราะว่ามีผสมผสานกลมกลืนกันในชุมชน ทั้งในขณะปัจจุบันระหว่างสมาชิกด้วยกันและหากนับย้อนขึ้นไปสมาชิกก็มีบรรพบุรุษร่วมกันด้วย การพัฒนาชุมชนจึงต้อง

เริ่มจากฐานวัฒนธรรมชุมชนซึ่งเป็นปรากฏที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน ถ้ามีวัฒนธรรมชุมชนเข้มแข็งการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมจะสำเร็จได้ไม่ยาก การต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบจากภายนอกจะทำได้ บาทหลวงนิพจน์เชื่อว่าวัฒนธรรมชุมชนยังคงอยู่เพราะชุมชนมีกลไกการผลิตซ้ำ (Reproduction) ทางวัฒนธรรม ซึ่งแม้ว่าจะมีปัจจัยใหม่เข้ามาสิ่งเดิมก็ยังอยู่และเมื่อปฏิบัติไปนานเข้าก็กลายเป็นพิธีกรรมคงอยู่กับชุมชนตลอดเวลายาวนาน

วัฒนธรรมชุมชนนี้เป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนสร้างขึ้นเอง เพราะฉะนั้นหากนักพัฒนาต้องการเข้าใจและปฏิบัติการให้สอดคล้องกับชาวบ้าน ก็ต้องเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ต้องศึกษาประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวบ้านในแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นนักพัฒนาและปัญญาชนในชุมชนอาจช่วยผลักดันการพัฒนาชุมชนให้มีพลังยิ่งขึ้นได้ โดยการร่วมกับชาวบ้านวิเคราะห์และทำให้ชาวบ้านมีสำนึกที่แจ่มชัดในวัฒนธรรมของเขา เพราะสิ่งที่ชาวบ้านปฏิบัติมาช้านานนั้น นานเข้ากลายเป็นเรื่องของจิตใจได้สำนึกคือลืมไปว่าทำอย่างนั้นเพราะอะไร การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชุมชนจะช่วยให้สามารถรู้พื้นคั่นหาได้ว่าการปฏิบัติและพิธีกรรมมีที่มาอย่างไร ทำให้ชาวบ้านตื่นและรับรู้ ฐูเอกลักษณ์และคุณค่าของตัวเอง ค้นพบจิตสำนึกอิสระของชุมชน เห็นคุณค่าของการรวมตัวเป็นชุมชน และซาบซึ้งในประวัติการต่อสู้ร่วมกันตลอดมา เห็นภัยของการครอบงำของวัฒนธรรมแปลกปลอมจากภายนอกที่มุ่งเพื่อเอารัดเอาเปรียบชาวบ้าน บาทหลวงนิพจน์สรุปว่า “การปลุกจิตสำนึกในงานพัฒนาก็คือ การค้นให้พบจิตสำนึกแท้จริงของชุมชนเพื่อสู้กับจิตสำนึกที่ผิดพลาดที่ถูกสร้างขึ้นโดยสิ่งภายนอก” นักพัฒนาเอกชนคนหนึ่งสรุปความคิดของบาทหลวงนิพจน์ไว้ว่า “ข้อเสนอของเขาก็เชื่อว่าอุดมการณ์ของคนที่เกี่ยวข้องถ้าไม่ถูกครอบงำแล้วนั้น จะทำให้เกิดอุดมการณ์ทางการต่อสู้ที่มีพลัง”

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนของบำรุง บุญปัญญา มีสาระสำคัญ 3 ประการคือ

(1) เรื่องวัฒนธรรมสองกระแส กระแสหนึ่งเรียกว่าวัฒนธรรมชาวบ้าน อีกกระแสหนึ่งคือวัฒนธรรมทุนนิยม วัฒนธรรมชาวบ้านมีความเป็นอิสระจากวัฒนธรรมของคนชั้นกลางและของคนชั้นสูง สัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ อยู่กับการใช้แรงงานและชุมชนเครือญาติ ชุมชนหมู่บ้าน

(2) เรื่องการพึ่งตัวเอง กล่าวคือแนวพัฒนาการเศรษฐกิจที่ประเทศไทยยึดถืออยู่นั้นเป็นแนวความคิดที่มาจากภายนอกประเทศซึ่งประสานเข้ากับอำนาจรัฐในประเทศ เป็นแนวพัฒนาแบบทุนนิยม เพื่อสนองความต้องการของฝรั่งทั้งสิ้น แนวทางพัฒนาใหม่ให้ชาวบ้านกลับไปพึ่งตัวเองเลียนแบบที่เคยทำมาในอดีต เริ่มจากเป็นตัวของตัวเองในทางความคิด มองเห็นเอกลักษณ์แห่งตัวเอง

(3) เรื่องบทบาทของคนชั้นกลาง คนชั้นกลางมีหน้าที่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาวบ้าน ไม่ใช่ไปชี้สั่งหรือครอบงำชาวบ้านทางความคิดในทัศนะของบารุง บุญปัญญา คนชั้นกลางมีหน้าที่ 3 ประการ นำวัฒนธรรม ความรู้และระบบคิดของชาวบ้านมาเผยแพร่ในหมู่คนชั้นกลางให้มากขึ้นในสังคม นำเอาทรัพยากรในสังคมเคมีองไปให้ชนบทมากขึ้น และคัดค้านการบีบบังคับของรัฐที่กระทำต่อหมู่บ้าน เพราะฉะนั้นในความคิดของบารุง ระบบในอุดมคติคือระบบที่ประสานคนชั้นกลางหรือกระตุ้มพื้กับชาวบ้าน

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ของอภิชาตมีความเห็นเช่นเดียวกับบารุงว่ามีวัฒนธรรมสองกระแส ชาวบ้านมีวัฒนธรรมอันเป็นอิสระของเขาเองมาแต่โบราณกาล เรียกว่า “วิถีแห่งหมู่บ้าน” และวัฒนธรรมนี้ยังคงอยู่ในปัจจุบันในสถาบันหมู่บ้าน การพัฒนาในทัศนะของอภิชาตคือการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนอันดั้งเดิมนี้ให้ชาวบ้านค้นหาทางออกในการพัฒนาด้วยตนเอง ไม่มี ความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องสยบยอมรับกับวัฒนธรรมแบบใหม่ ลึกแบบแผนอันงดงามของสังคมแม่บทเรา ทั้งไป พร้อมกับสร้างภาพความพรั่มวของคุณค่าชีวิตอันแท้จริงและนุ้ครั้งให้ตกต่ำลง

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี มีลักษณะเด่นอยู่ 3 ประการคือ ประการแรก ต่อต้านรัฐ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เห็นว่าระบบราชการจะทำการพัฒนาไม่สำเร็จเพราะระบบราชการสร้างมาเพื่อปกครองและควบคุม เป็นระบบรวมศูนย์อำนาจไม่เข้าใจชุมชน หรือชนบท ประการที่สอง ส่งเสริมชุมชน ประการที่สาม ให้มีศาสนาธรรม โดยเฉพาะพุทธศาสนาในการพัฒนา คือการพัฒนาที่สมบูรณ์ต้องพัฒนาทั้งทางจิตใจ และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปสาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนออกเป็น 4 แนว จากความคิดของปัญญาชนที่เป็นผู้นำทางความคิดตั้งแต่ในช่วงแรกคือ นิพนธ์ เทียนวิหาร, บารุง บุญปัญญา, อภิชาต ทองอยู่, ประเวศ วะสี ได้ดังนี้

แนวคิดแรก ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว วัฒนธรรมนี้ให้คุณค่าแก่ความเป็นคนและชุมชนที่มีความผสมกลมกลืน และวัฒนธรรมชุมชนเป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะใช้เป็นประโยชน์ได้เมื่อมีการปลุกให้สมาชิกแห่งชุมชนมีจิตสำนึกรับรู้ในวัฒนธรรมของตน

แนวคิดที่สอง การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมสองกระแส คือ วัฒนธรรมชาวบ้าน และวัฒนธรรมทุนนิยม โดยวัฒนธรรมของชาวบ้านมีอิสระ เนื่องจากผูกพันอยู่กับความเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านที่เป็นรูปแบบสังคมที่มีความคงทนยืนยาว จึงเสนอให้เปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาไปเป็นการพึ่งตนเองอย่างในอคิด และเสนอบทบาทของชนชั้นกลางในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับ

ชาวบ้าน นำทรัพยากรจากสังคมเมืองไปให้กับชนบทมากขึ้นและคัดค้านการบีบบังคับของรัฐ
ต่อหมู่บ้าน

แนวคิดที่สาม เน้นลักษณะคุณค่าทางจริยธรรมของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็น
อิสระ และยังคงอยู่ในปัจจุบันในสถาบันหมู่บ้านมากกว่าการเสนอให้ต่อต้านวัฒนธรรมของรัฐ
และระบบทุนนิยม การพัฒนาคือการสืบทอดทางวัฒนธรรมอันดีงาม และการพึ่งตนเองที่เคยมีมา
ในอดีตแต่กำลังสูญเสียไป

แนวคิดที่สี่ เน้นการต่อต้านกระแสการพัฒนาของรัฐและส่งเสริมชุมชนให้
เข้มแข็งบนพื้นฐานศาสนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดแบบอนาธิปไตยนิยม

2.4.3 แนวคิดการพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง ศาสตราจารย์นายแพทย์
ประเวศ วะสี (2546 : 21-25) การอยู่ร่วมกันหรือวิถีชีวิตร่วมกันจึงเป็นธรรมชาติของคนมาตั้งแต่
เริ่มต้น กลุ่มชนอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน แต่ไม่ว่าสิ่งแวดล้อมจะเป็นอย่างไรๆ มนุษย์ที่
อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ก็จะต้องเรียนรู้ให้อยู่รอดในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ให้ได้ วิถีชีวิตร่วมกัน
สิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ จึงไม่เหมือนกัน ฉะนั้นวัฒนธรรมในแต่ละแห่งจึงไม่เหมือนกัน เรียกว่า ความ
หลากหลายทางวัฒนธรรม คำที่เป็นกุญแจคือความหลากหลาย ความหลากหลายทำให้อยู่รอด
เพราะความหลากหลายทำให้เกิดความสอดคล้อง ความหลากหลายทำให้งามและทำให้อยู่รอด ถ้า
ทั้งโลกมีต้นไม้หรือดอกไม้ชนิดเดียวคงจะไม่งาม และจะสูญพันธุ์ได้ง่าย ความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมจึงเป็นความงาม และช่วยให้อยู่รอด เพราะมีความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ที่เรียกว่า
วิถีชีวิตร่วมกันนั้น กินความกว้างขวางครอบคลุมเชื่อมโยงมาก การมีความเชื่อร่วมกัน ความเชื่อ
ร่วมกันก็เป็นวัฒนธรรม ระบบคุณค่าร่วมกัน การทำมาหากินที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมที่ทำกัน
มานานจนชำนาญก็เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชน ในวัฒนธรรมจึงมีเศรษฐกิจแต่เป็นเศรษฐกิจที่มีฐาน
อยู่ในวัฒนธรรมอันเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเรื่องอื่นๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องอาหารการกิน
การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สุนทรียภาพ และศิลปะต่างๆ ก็เป็นวัฒนธรรม
การดูแลสุขภาพสุขภาพที่สืบทอดกันมาก็เป็นวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจึงเชื่อมโยงองค์ประกอบของ
วิถีชีวิตทั้งหมดเข้าอย่างบูรณาการ ซึ่งรวมทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ เมื่อ
เชื่อมโยงเป็นบูรณาการก็เกิดความสมดุล เมื่อสมดุลก็มีความเป็นปกติและยั่งยืน ฉะนั้นชุมชนที่อยู่
ร่วมกันด้วยวัฒนธรรมจึงมีความยั่งยืนมานับพันปี ต่างจากการพัฒนาที่เอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ซึ่ง
ภายในเวลาสั้นๆ นำไปสู่การแตกสลายของสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและจิตใจ เพราะเศรษฐกิจ
เป็นการแยกส่วน ถ้าเอาแต่เงินเป็นตัวตั้งก็จะทำลายองค์ประกอบอื่นๆ และเกิดวิกฤตการณ์ดังที่
กล่าวมาตอนต้น การพัฒนาจึงควรเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่เศรษฐกิจ แต่ไม่ได้แปลว่าไม่
พัฒนาเศรษฐกิจ หากแต่เป็นเศรษฐกิจที่มีฐานอยู่ในวัฒนธรรม ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป ถ้าเอา

เศรษฐกิจเป็นตัวตั้งจะเกิดความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน เช่น ทุกจังหวัดเป็นบริวารของกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ เป็นบริวารของยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น แต่ถ้าเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง ไม่มีใครเหนือใคร ทุกชุมชนท้องถิ่นและประเทศต่างมีวัฒนธรรมของตนซึ่งแตกต่างหลากหลายกันไป ทุกแห่งมีอัตลักษณ์และมีศักดิ์ศรีของตนเองการพัฒนาโดยเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งจึงเป็นการกระจายอำนาจและศักดิ์ศรี เปิดให้มีทางออกของชุมชนท้องถิ่น ถ้าเอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งจะเกิดการรวมศูนย์อำนาจตามความเข้มข้นของเงิน และทำให้เกิดความเครียดในระบบ

วัฒนธรรมคือรากของสังคม รากของสังคมคือวัฒนธรรม การตัดรากต้นไม้เกิดผลร้ายนั้นใด การพัฒนาโดยตัดรากทางวัฒนธรรมก็เกิดผลร้ายแก่สังคมนั้น ถ้าสังคมมีฐานทางวัฒนธรรมมั่นคงแล้ว จะเรียนรู้เรื่องอื่นวัฒนธรรมอื่นอย่างไรก็ได้ ของใหม่ๆ ก็เหมือนสายลมแสงแดด และยิ่งทำให้รากแข็งแรงขึ้น ถ้าขาดราก มีแต่ของใหม่ หรือรับของใหม่เข้ามาโดยตัดรากเก่าทางวัฒนธรรม สังคมย่อมคลอนแคลน หาลักไม่ได้ จะโคนล้มหรือวิกฤติได้ง่าย การพัฒนาจึงควรมีวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งหรือเป็นรากฐานจึงจะมีความมั่นคงและยั่งยืน

ดังนั้นการพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง กล่าวคือการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือการพัฒนาที่เอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง เพราะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตร่วมกันที่บูรณาการทุกอย่างเข้ามาเพื่อความสมดุล เมื่อสมดุลจึงยั่งยืน ความยั่งยืนไม่ได้อยู่ที่สิ่งแวดล้อมอย่างเดียว แต่หมายถึงวิถีชีวิตร่วมกันที่ยั่งยืน ซึ่งรวมถึงเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และการเรียนรู้ ดังนั้นจะเห็นว่าการจัดการทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญถ้าประเทศมีกระบวนการในการบริหารจัดการจัดการวัฒนธรรมที่ดี ก็จะเป็นรากฐานที่ดีในการที่จะพัฒนาในด้านอื่นๆ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

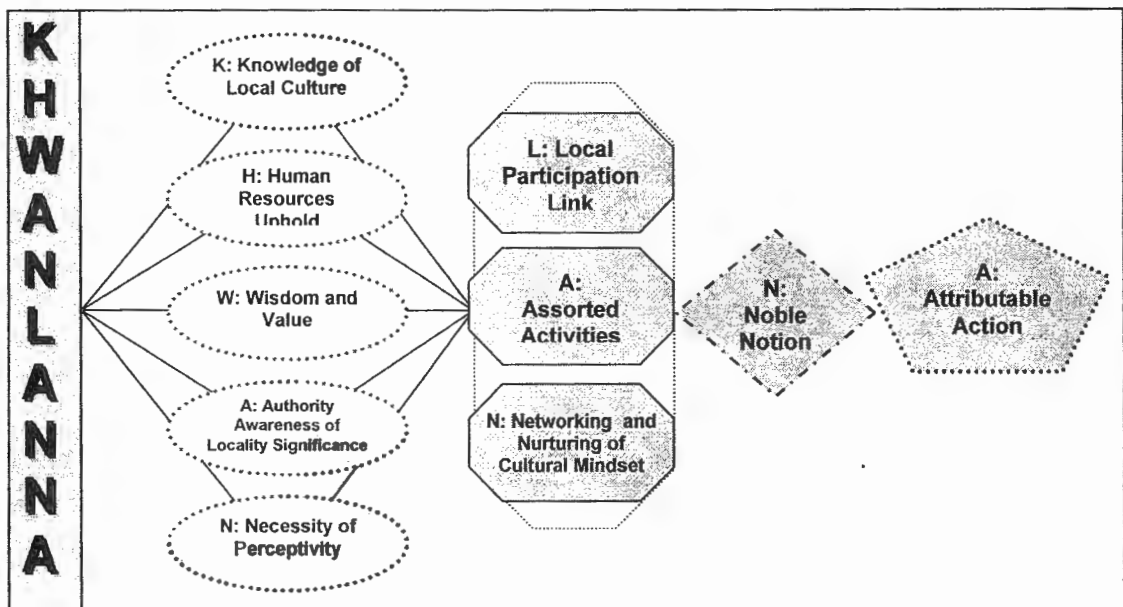
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขวัญภา สุขคร (2549) เรื่องแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการชำระอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรคของแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐด้านส่งเสริม และสนับสนุนในการชำระอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนาที่ดำเนินการมา วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการชำระอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการชำระอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่มคือกลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ และกลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชน ในเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 8 จังหวัดคือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน และ

ส่วนกลางคือกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์และดำเนินงานภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สันทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และตรวจสอบความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการจัดเสวนาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม แล้วนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการภาครัฐในการชำระอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา

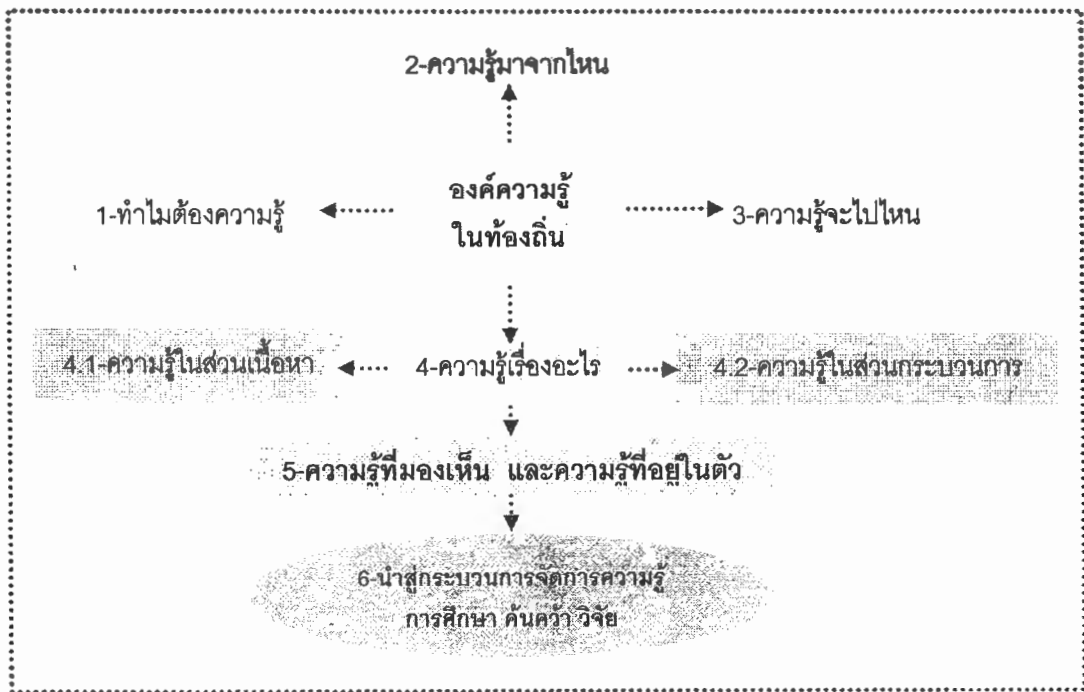
การศึกษาในครั้งนี้ได้ดำเนินงานครบถ้วนทุกขั้นตอนตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ และได้นำผลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยได้ผลสรุปซึ่งสามารถอธิบายในรูปของ KHWANLANNA Model ซึ่งประกอบด้วย K : Knowledge of Local Culture หมายถึง องค์ความรู้ของวัฒนธรรมท้องถิ่น H : Human Resources Uphold หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์ด้านวัฒนธรรม W : Wisdom and Value หมายถึง การเห็นคุณค่า และความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น A : Authority Awareness of Locality Significance หมายถึง ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายต้องเห็นความสำคัญของท้องถิ่น N : Necessity of Perceptivity หมายถึง ทุกภาคส่วนต้องเห็นความจำเป็นในงานวัฒนธรรม L : Local Participation Link หมายถึง การมีส่วนร่วมของเจ้าของวัฒนธรรม A : Assorted Activities หมายถึง กิจกรรมหลากหลาย และต่อเนื่อง N : Networking and Nurturing of Cultural Mindset หมายถึง การสร้างเครือข่าย และการฟูมฟักจิตสำนึกทางด้านวัฒนธรรม N : Noble Notion หมายถึง ความรู้ ความเชื่อที่ถูกต้อง A : Attributable Action หมายถึง การแสดงออกที่แสดงถึงการรักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง

ดังผลสรุปสามารถอธิบายในรูปของ KHWANLANNA Model ดังนี้

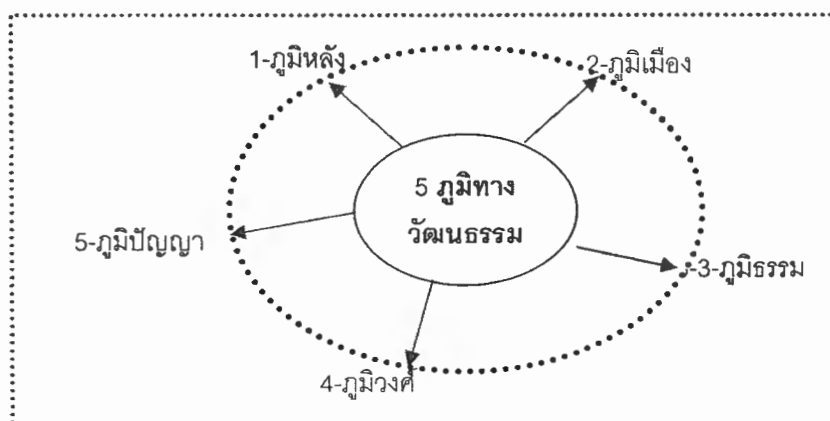

K : Knowledge of Local Culture (องค์ความรู้ของวัฒนธรรมท้องถิ่น) หมายถึง ในการทำงานทางด้านวัฒนธรรมนั้นสิ่งที่มีความสำคัญในลำดับแรกคือ เรื่องความรู้ เราจะเห็นว่าองค์

ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งมีหลากหลายสาขาทั้งที่เป็นความรู้ที่อยู่ในตำรา เอกสารต่าง ๆ และความรู้อีกประเภทหนึ่งก็คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวของผูู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นความรู้ที่มีคุณค่า ต้องการการจัดการที่เป็นระบบ ดังภาพแสดงขอบเขตของความรู้ ต่อไปนี้

Knowledge Identification: การบ่งชี้ความรู้ พิจารณาว่า ความรู้ที่จะต้องนำมาจัดการ นั้นมีอะไรบ้าง เช่น อุดมคติของล้านนา นั้นประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการคือ การมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีภาษาพูดภาษาเขียนของตนเอง และมีวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อที่เด่นชัด ต่างจากพื้นที่อื่น จะแบ่งรายละเอียด และหมวดหมู่อย่างไรเพื่อจะให้เป็นระบบ ต้องกำหนดขอบเขต และเป้าหมายของความรู้ที่จะจัดเก็บให้ชัด ดร.อุดมศักดิ์ ศักดิ์มั่งนวงศ์ ประธานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านโลกได้นำเสนอในงานประชุมระดมความคิดเห็นและเวทีพิจารณาการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง วันที่ 6 กันยายน 2548 โดยแบ่งเนื้อหาหรือขอบเขตของความรู้ด้านวัฒนธรรมออกเป็น 5 หมวดคือดังภาพแสดง

ภูมิหลัง - ภูมิหลังจะมีเรื่องราวโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ประวัติความเป็นมาสมัยต่างๆ และเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต

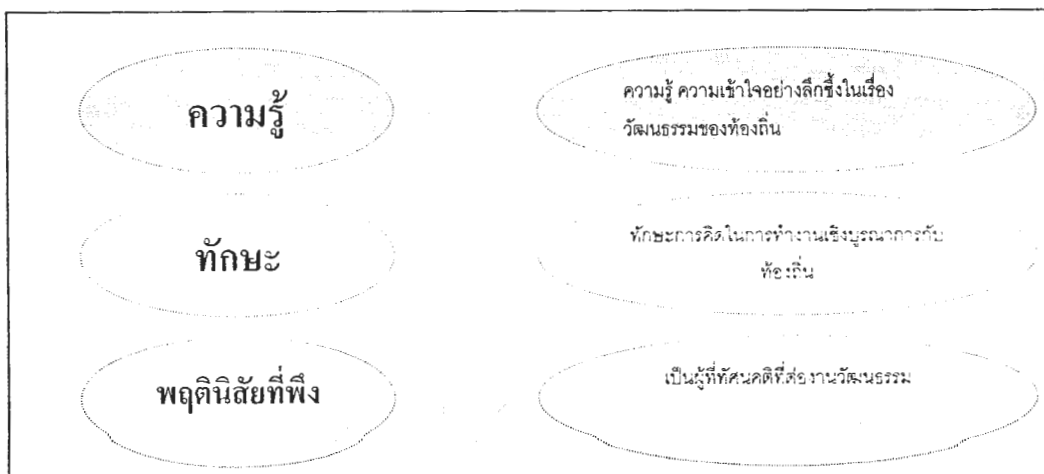
ภูมิเมือง - ภูมิเมืองเป็นเรื่องราวของเมือง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญๆ ต่างๆ ข้อมูลสถิติต่างๆ ภาพลักษณ์ทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง การปกครอง

ภูมิธรรม - ภูมิธรรมเป็นเรื่องราวของศาสนา ความเชื่อ จารีต ประเพณี ที่คนในพื้นที่เชื่อถือยึดเหนี่ยวและร่วมกันรักษาสังคมให้คงอยู่ถึงในปัจจุบัน เราอาจจะมี การแสดงนอกจากศาสนาพุทธแล้วอาจมีข้อมูลศาสนาอื่นด้วย

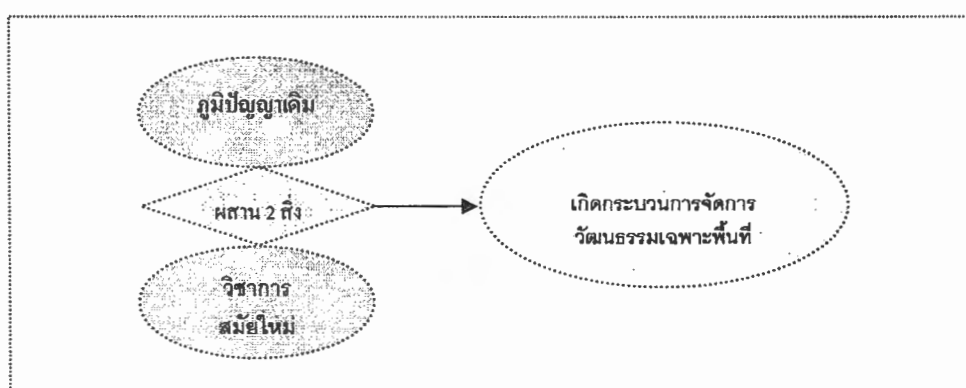
ภูมิวงศ์ - ภูมิวงศ์เป็นเรื่องของตระกูลที่สำคัญที่มีบทบาทในการสร้างบ้านสร้างเมืองมาหลายตระกูล ที่เป็นตระกูลที่มีความสำคัญของพื้นที่ รวมทั้งบุคคลที่เป็นพระเป็นเจ้า อย่าง หลวงพ่อเกษม เขมโกอย่างนี้เป็นต้นซึ่งคนไทยทั่วประเทศรู้จัก

ภูมิปัญญา - ภูมิปัญญา เป็นห้องที่รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตที่มีกระจัดกระจายอยู่หลายอำเภอ หลายตำบล เพื่อที่จะต้องรวบรวมมาไว้ให้เป็นระบบ

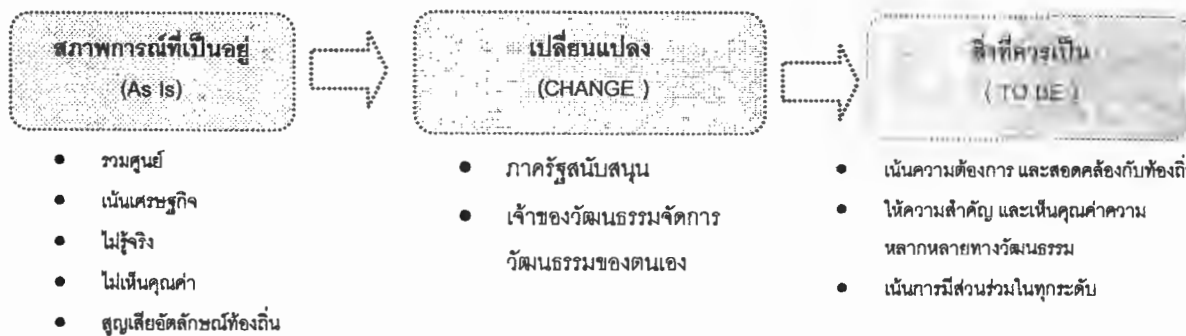
H : Human Resources Uphold (ทรัพยากรมนุษย์ด้านวัฒนธรรม) หมายถึง บุคลากรที่จะต้องทำหน้าที่ในงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นในทุกระดับไม่ว่าจะเป็น ระดับนโยบาย ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ รวมทั้งในระดับท้องถิ่น ประชาชนเจ้าของวัฒนธรรม นักวิชาการ ปราชญ์ผู้รู้ ทรัพยากรบุคคลด้านวัฒนธรรม จำเป็นต้องสร้างบทบาทใหม่ที่จะทำงานเชิงบูรณาการร่วมกับคนในท้องถิ่น ต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง สามารถทำงานตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาในการบริหาร ทรัพยากรบุคคลด้านวัฒนธรรม จำเป็นต้องสร้างความชัดเจน และหาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรดังกล่าว สมรรถนะ Competency ในการทำงาน คือ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคลให้ประสบความสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ความรู้ ทักษะ พฤติกรรมที่พึงปรารถนา ดังนั้นบุคลากรที่จะต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นจะต้องมีสมรรถนะที่เพิ่มจากสมรรถนะทั่วไป ดังภาพแสดง สมรรถนะของบุคลากรทางด้านวัฒนธรรม ต่อไปนี้

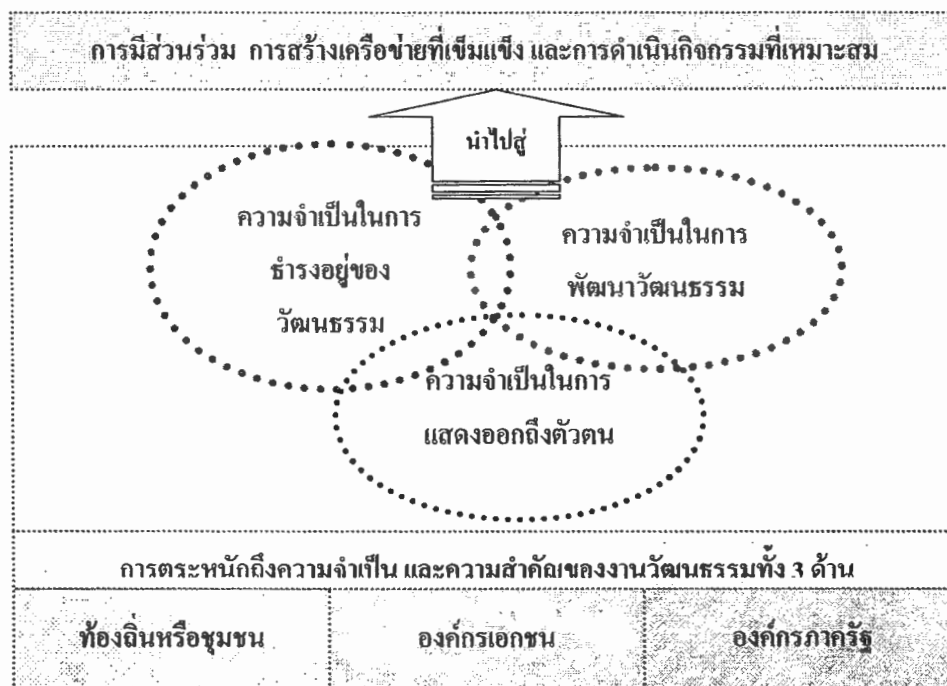
W : Wisdom and Value (การเห็นคุณค่าและความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น) หมายถึง ในการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมจะต้องให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่า ของการจัดการ ของชุมชน และท้องถิ่นเจ้าของวัฒนธรรม ที่มีกระบวนการ และแนวทางในการจัดการวัฒนธรรม ของตนเอง สามารถดูแลรักษา ถ่ายทอดวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน และนำไปประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังภาพแสดง การประยุกต์กระบวนการจัดการวัฒนธรรม ต่อไปนี้

A : Authority Awareness of Locality Significance (ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ต้องเห็นความสำคัญของท้องถิ่น) หมายถึง ภาครัฐ หรือผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายด้าน วัฒนธรรมนั้น จะต้องเน้นและให้ความสำคัญ เห็นคุณค่าของความหลากหลายของวัฒนธรรม ท้องถิ่น กำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ ตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนวัฒนธรรม และกระบวนการจัดการ วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกที่ดี จะ เห็นว่าสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันภาครัฐจัดการวัฒนธรรมแบบรวมศูนย์ เน้นเศรษฐกิจ ไม่รู้ จริง ไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมส่งผลให้สูญเสียอัตลักษณ์ท้องถิ่น ภาครัฐต้องเปลี่ยนแปลง โดย เน้นบทบาทในการสนับสนุน การจัดการให้เป็นหน้าที่ของเจ้าของวัฒนธรรม โดยการบริหาร จัดการเน้นเน้นความต้องการ และสอดคล้องกับท้องถิ่น ให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าความ หลากหลายทางวัฒนธรรม เน้นการมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ

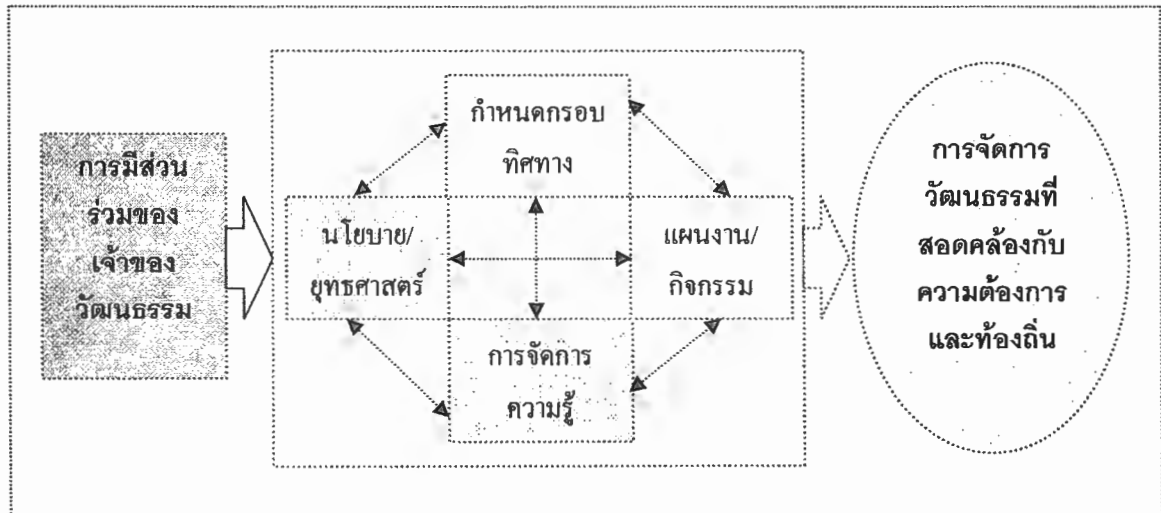

N : Necessity of Perceptivity หมายถึง ทุกภาคส่วนต้องตระหนักถึงความจำเป็นในงานวัฒนธรรม หมายถึง ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมนั้นจะต้องปลูกฝังให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความจำเป็น และให้ความสำคัญ ในการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ ไม่ว่าจะเป็ความจำเป็นในการที่จะต้องให้ธำรงอยู่ ความจำเป็นต่อการพัฒนา ความจำเป็นในการที่จะต้องแสดงออกในความเป็นตัวตนของตัวเองอย่างชัดเจน ดังภาพแสดงการประยุกต์กระบวนการจัดการวัฒนธรรม ต่อไปนี้

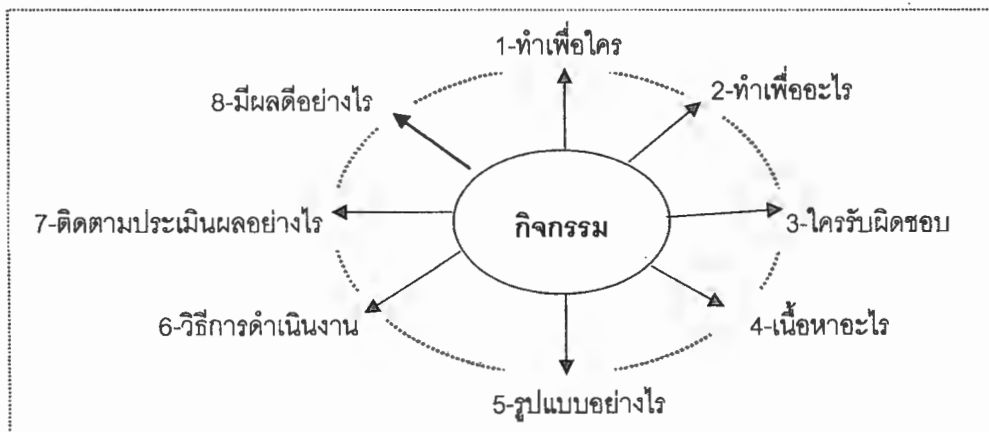
L : Local Participation Link (การมีส่วนร่วมของเจ้าของวัฒนธรรม) หมายถึง ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมนั้นจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น หรือเจ้าของวัฒนธรรมในทุกด้าน โดยให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบทิศทาง นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน ใน

การจัดการวัฒนธรรมของตนเอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และ การจัดการความรู้ของตนเอง ดังภาพแสดง การมีส่วนร่วมของเจ้าของวัฒนธรรม ต่อไปนี้

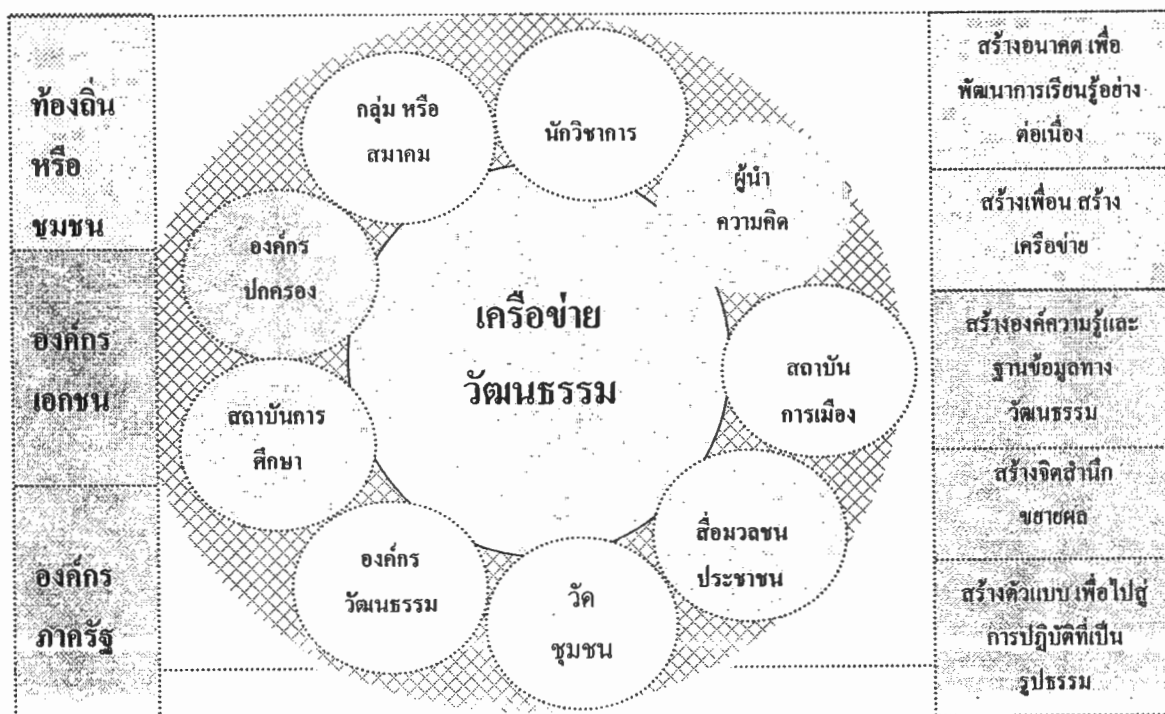

A : Assorted Activities (กิจกรรมหลากหลาย และต่อเนื่อง) หมายถึง ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมนั้น จะต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย และต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการจัดการวัฒนธรรม เช่น การจัดการข้อมูลสารสนเทศ การศึกษา ค้นคว้า วิจัย การปลูกฝัง เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรม รวมทั้งการเปิดเวที และเพิ่มพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กับท้องถิ่น และขณะเดียวกันกิจกรรมนั้นควรเน้นเรื่องคุณค่าที่แท้จริงเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณ จิตใจ และการอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น

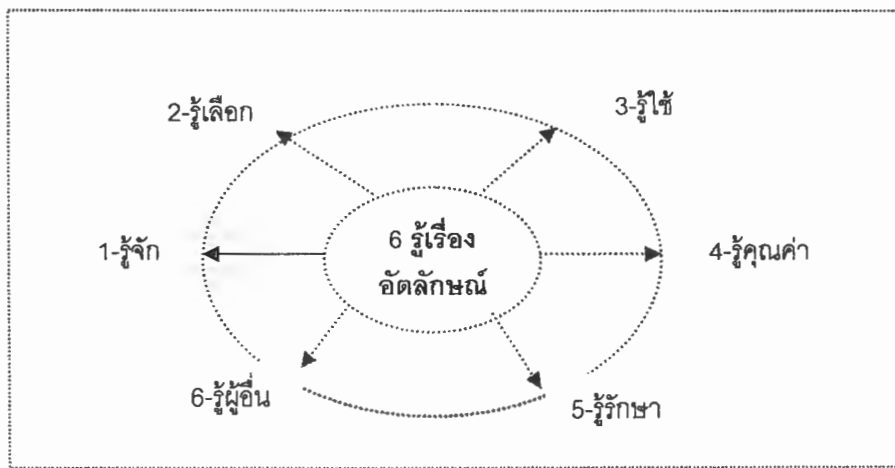
การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมนอกจากการทำในบทบาทและหน้าที่ของตนเองแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดของงานวัฒนธรรมคือคุณค่าทางจิตใจ ดังนั้นในกระบวนการในการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ต้องเริ่มจากความรักและความศรัทธาอย่างจริงจังกับงานที่ทำ ดังนั้นคำถามที่จะเริ่มต้นในการดำเนินกิจกรรมคือ ต้องถามว่ากิจกรรมนี้เราทำเพื่อใครซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ทำตอบได้ว่าสิ่งที่เขากำลังทำนั้นมีแรงกระตุ้น บันดาลใจ และมีคุณค่าทางด้านจิตใจของเขาอย่างไร จากนั้นถึงระบุเป้าหมายของกิจกรรมที่ทำว่าทำเพื่ออะไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ เนื้อหาของงานที่ทำ สิ่งที่ทำมีความหมายอะไรมีความชัดเจนในรูปแบบ และเนื้อหา วิธีการทำและกระบวนการทำงาน มีวิธีติดตามประเมินผลอย่างไร และท้ายสุดต้องตอบให้ได้ว่ากิจกรรมที่ทำนั้นมีส่วนในการธำรงอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งสิ่งที่มองเห็น และคุณค่าทางจิตใจ ดังภาพแสดง คำถามในการทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

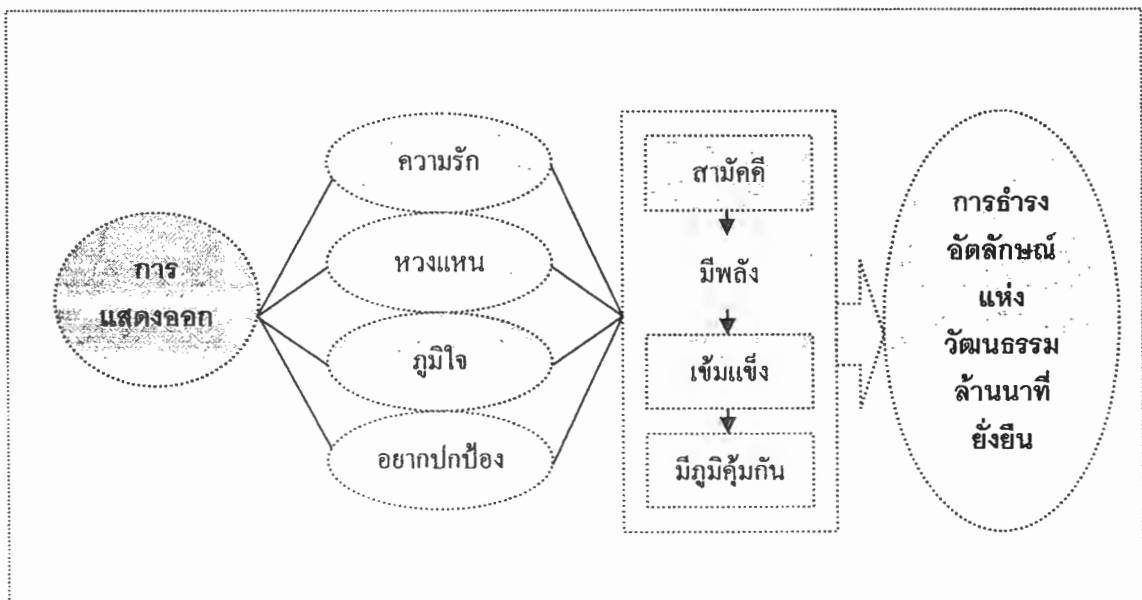
N : Networking and Nurturing of Cultural Mindset (การสร้างเครือข่าย และการฟูมฟักจิตสำนึกทางด้านวัฒนธรรม) หมายถึง ในการดำเนินงานวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีกระบวนการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา รวมทั้งการฟูมฟักจิตสำนึกของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญ คุณค่า รู้จักรัก และหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง ดังภาพแสดงเครือข่ายทางวัฒนธรรม ต่อไปนี้

N : Noble Notion (ความรู้ ความเชื่อที่ถูกต้อง) หมายถึง ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของตนเอง มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเกิดเครือข่ายทางวัฒนธรรม ทุกภาคส่วนทำหน้าที่ในบทบาทของตนเองอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ทุกภาคส่วนมีความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่ถูกต้องในวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมีความจำเป็นต้องรู้ 6 รู้จัก รู้เลือก รู้ใช้ รู้คุณค่า รู้รักษา รู้ผู้อื่น ดังภาพแสดงรู้ในการธำรงอัตลักษณ์

A : Attributable Action (การแสดงผล) หมายถึง เมื่อทุกภาคส่วนมีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเอง เข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่น รู้จัก รู้เลือก รู้ใช้ รู้คุณค่า รู้รักษา จะนำไปสู่การแสดงผลในระดับบุคคลคือการแสดงออกถึงความรัก ความห่วงหาพัน ความภูมิใจ และอยากปกป้อง ขณะเดียวกันในระดับชุมชนจะแสดงถึงความสามัคคี มีพลัง ชุมชนเข้มแข็ง และมีภูมิคุ้มกัน เมื่อชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดีแล้วก็จะนำไปสู่การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของลำนานาที่ยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของงานวิจัย

1) การบริหารจัดการของภาครัฐในการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ที่มีความหลากหลาย และแตกต่างกันนั้น ภาครัฐต้องปรับวิธีคิด กระบวนการ และวิธีการใหม่ในการกำหนดกรอบในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม

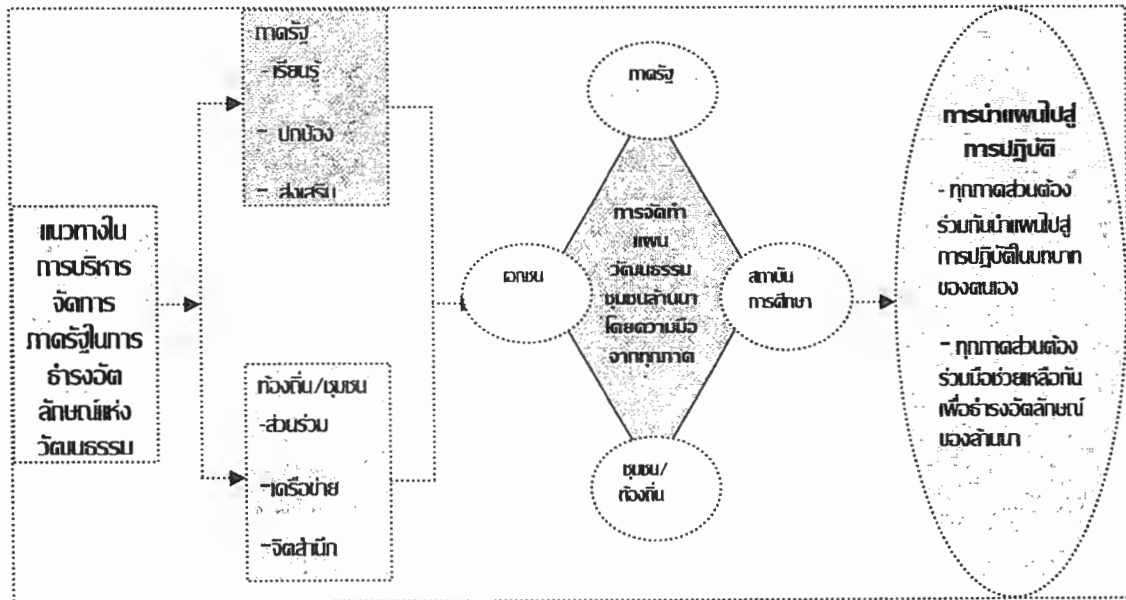
ซึ่งในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของภาครัฐนั้นรัฐควรปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ โดยรัฐควรมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน ส่วนเรื่องการจัดการเป็นของชุมชน หรือเจ้าของวัฒนธรรมเป็นผู้จัดการ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นความสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น และนโยบายสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง รวมทั้งสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

บทบาทของภาครัฐ ในการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรม รัฐควรมีบทบาทในการให้การสนับสนุนไม่ใช่เข้าไปจัดการ ต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเจ้าของวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งบทบาทของภาครัฐควรเน้น 3 ด้านคือ เรียนรู้ ปกป้อง สนับสนุน สามารถอธิบายได้ดังนี้

บทบาทของท้องถิ่น ในการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรม ท้องถิ่นควรมีบทบาทในการให้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งบทบาทของภาคเอกชนควรเน้น 3 ด้านคือ การมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนวัฒนธรรม และกระบวนการจัดการวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกที่ดี

- การจัดทำแผนวัฒนธรรมชุมชน เมื่อทุกฝ่ายเข้าใจในบทบาทของตนเอง สิ่งที่ต้องการเห็นอย่างเป็นรูปธรรมคือการดำเนินการจัดทำแผนวัฒนธรรมชุมชน/ท้องถิ่นล้านนาที่ได้จากความมือจากทุกส่วน เป็นแผนที่เกิดจากความต้องการของท้องถิ่นโดยแท้จริง

- การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เมื่อได้แผนวัฒนธรรมชุมชนแล้ว ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันนำแผนไปสู่การปฏิบัติในบทบาทของตนเอง และทุกภาคส่วนต้องร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อธำรงอัตลักษณ์ของล้านนาให้คงอยู่ ดังภาพแสดง แนวทางการบริหารภาครัฐในการธำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา

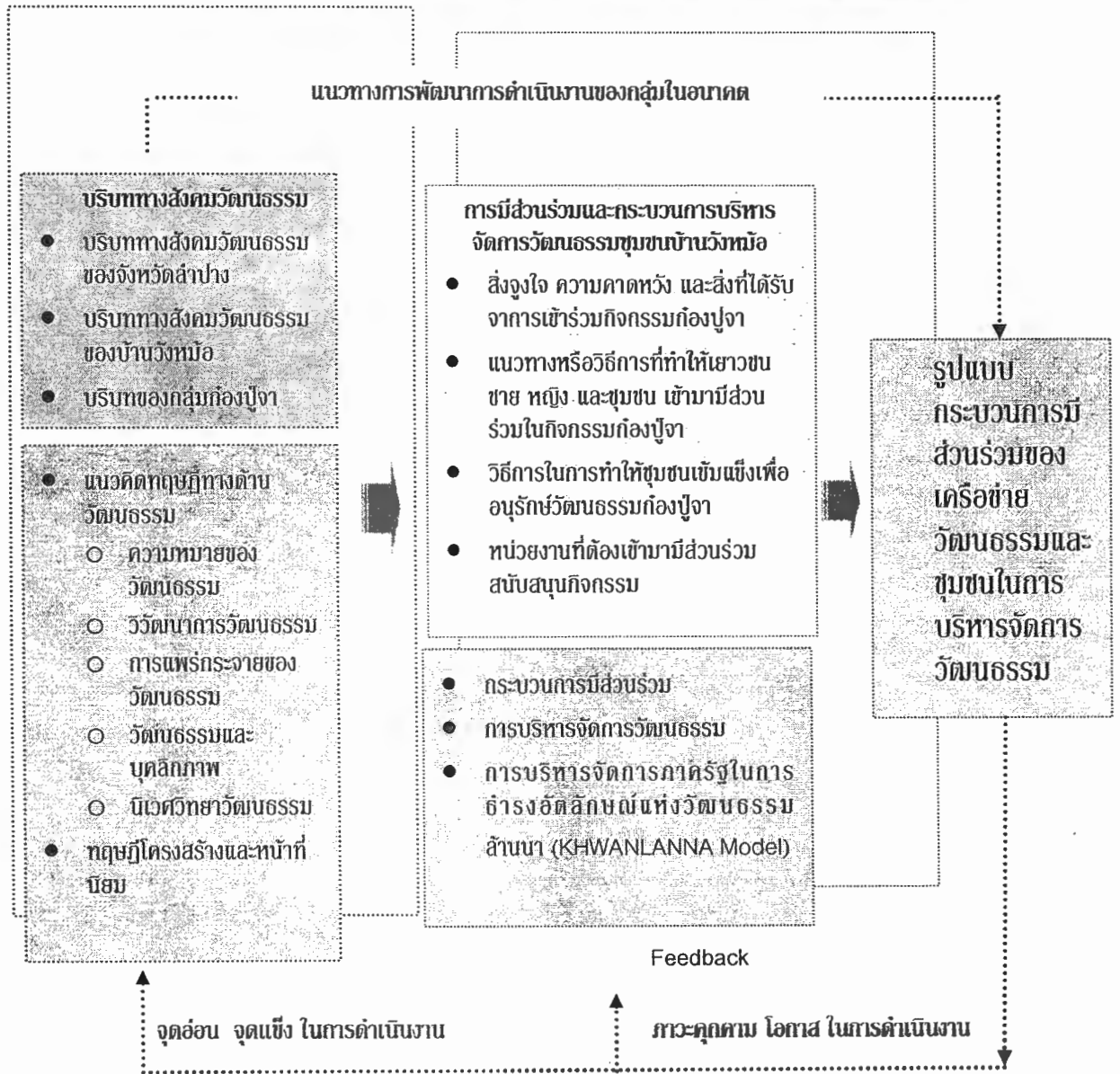

2) รัฐต้องจัดลำดับความสำคัญของงานวัฒนธรรมใหม่ ต้องให้ความสำคัญงานวัฒนธรรมให้อยู่ในระดับต้น ๆ และขณะเดียวกันต้อง เป็นวาระแห่งชาติ ในการดำเนินการงานของภาครัฐจะต้องดำเนินการทั้งเชิงรุก และเชิงรับ

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องโครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนแห่งวัฒนธรรมล้านนาที่ผ่านมา รวมทั้งเสนอแนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนแห่งวัฒนธรรมล้านนา โดยในการดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และดำเนินงานภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์แบบรวมกลุ่ม (Focus Group) รวมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการจัดเสวนาปรับปรุงแก้ไข เพื่อได้แนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน และสามารถนำแนวทางหรือต้นแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนอื่นในการมีส่วนร่วมแห่งวัฒนธรรมของชุมชนอื่นๆ ในจังหวัด โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงหน่วยตัวอย่างทั้งหมดที่สนใจต้องการศึกษา หรือหาข้อมูลที่ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถจะเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุดที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรภาครัฐ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มสมาชิกก้องปู่บ้านหม้อ กลุ่มเยาวชน ตลอดจนจนถึงประชาชนทั่วไปภายในชุมชนบ้านหม้อ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนของตนแห่งวัฒนธรรมของชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกและสมาชิกอบต. ผู้นำชุมชนที่คนในชุมชนยอมรับ รวมทั้งปราชญ์ชาวบ้าน ในหมู่บ้านบ้านวังหม้อ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน

โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวิธีดังนี้

การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละกลุ่มโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก กลุ่มที่ 1 จำนวน 3-5 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก กลุ่มที่ 2 จำนวน 3-5 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก กลุ่มที่ 3 จำนวน 3-5 คน

การเก็บข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน แต่ละกลุ่มดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก กลุ่มที่ 1 จำนวน 15-30 คน

การเก็บข้อมูลโดยวิธีการจัดเวทีประชาคม ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการจัดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้สมบูรณ์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะมีหลายรูปแบบได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การตั้งประเด็นเพื่อจัด Focus Group และการกำหนดหัวข้อในการจัดเวทีประชาคม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการจัดเตรียมแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 ชุด ซึ่งเป็นการกำหนดเฉพาะหัวข้อ และแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบเจาะลึกเพื่อให้ได้รับความคิดเห็นจากผู้ถูกสัมภาษณ์อย่างละเอียดและลึกซึ้ง ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์

แนวคำถามที่ 1 เป็นคำถามถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องทุ่งของคนในชุมชน โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

- สิ่งจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องทุ่ง
- ความคาดหวังจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องทุ่ง
- สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมท้องทุ่ง

แนวคำถามที่ 2 เป็นคำถามถึงความต้องการให้มีผู้เข้าร่วมกลุ่มหรือเข้าร่วมกิจกรรมท้องทุ่งของชุมชนให้มากขึ้นในประเด็นดังต่อไปนี้

- แนวทางหรือข้อเสนอแนะให้เยาวชนชายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องทุ่งมากขึ้น
- แนวทางหรือข้อเสนอแนะให้เยาวชนหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องทุ่ง

- แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า
- แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการใช้สื่อทางวัฒนธรรมที่มีส่วนช่วยให้กลุ่มและชุมชนเข้มแข็ง

แนวคำถามที่ 3 เป็นคำถามถึงวิธีการที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพื่ออนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมกึ่งปู่จ่า

แนวคำถามที่ 4 เป็นคำถามถึงหน่วยงานที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมกึ่งปู่จ่า

แนวคำถามที่ 5 เป็นคำถามถึงข้อดี ข้อควรปรับปรุง โอกาสและการคุกคามจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมกึ่งปู่จ่า

แนวคำถามที่ 6 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมกึ่งปู่จ่าในอนาคต

การจัดสนทนากลุ่ม(Focus Group) นั้น ผู้วิจัยจะเชิญกลุ่มเป้าหมายมาพูดคุย และให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยมีผู้ดำเนินการสนทนาและจุดประเด็นในการสนทนาในหัวข้อต่างๆ พร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมสนทนาพูดคุย แสดงทัศนคติความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ได้กำหนดประเด็นในการสนทนาทั้งหมด 4 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 เป็นประเด็นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่าของคนในชุมชน โดยมีประเด็นดังนี้

- สิ่งจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า
- ความคาดหวังจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า
- สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมกึ่งปู่จ่า

ประเด็นที่ 2 เป็นประเด็นเกี่ยวกับความต้องการให้มีผู้เข้าร่วมกลุ่มหรือเข้าร่วมกิจกรรมกึ่งปู่จ่าของชุมชนให้มากขึ้น โดยมีประเด็นดังนี้

- แนวทางหรือข้อเสนอแนะให้เยาวชนชายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่ามากขึ้น
- แนวทางหรือข้อเสนอแนะให้เยาวชนหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า
- แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า
- แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการให้สื่อต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า

ประเด็นที่ 3 เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพื่ออนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมกึ่งปู่จ่า

ประเด็นที่ 4 เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับหน่วยงานที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมท้องปู้จา

ประเด็นที่ 5 เป็นประเด็นเกี่ยวกับข้อดี ข้อควรปรับปรุง โอกาสและการคุกคามจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมท้องปู้จา

ประเด็นที่ 6 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมท้องปู้จาในอนาคต

การจัดเวทีประชาคม ในการจัดเวทีประชาคม ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยกำหนดหัวข้อดังนี้

หัวข้อที่ 1 การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ หรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องปู้จาของคนในชุมชน มีหัวข้อย่อยดังนี้

- สิ่งจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องปู้จา
- ความคาดหวังจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องปู้จา
- สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมท้องปู้จา

หัวข้อที่ 2 ความต้องการให้มีผู้เข้าร่วมกลุ่มหรือเข้าร่วมกิจกรรมท้องปู้จาของชุมชนให้มากขึ้น มีหัวข้อย่อยดังนี้

- แนวทางหรือข้อเสนอแนะให้เยาวชนชายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องปู้จามากขึ้น

- แนวทางหรือข้อเสนอแนะการให้เยาวชนหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องปู้จา

- แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องปู้จา

- แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการให้สื่อต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องปู้จา

หัวข้อที่ 3 วิธีการที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพื่ออนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมท้องปู้จา

หัวข้อที่ 4 หน่วยงานที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมท้องปู้จา

หัวข้อที่ 5 ข้อดี ข้อควรปรับปรุง โอกาสและการคุกคามจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมท้องปู้จา

หัวข้อที่ 6 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมท้องปู้จาในอนาคต

3.3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ รวมทั้งตอบคำถามของการวิจัยให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จึงมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีดังนี้

การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) หรือข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม คือการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการจัด Focus Group และข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีเสวนา จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีรายละเอียดครอบคลุม 3 ประเด็นคือ ประเด็นเกี่ยวกับคนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร วิธีการและรูปแบบการมีส่วนร่วมและชุมชนเข้มแข็ง หน่วยงานที่ต้องเข้ามาสนับสนุน ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนแห่งวัฒนธรรมล้านนา

การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติภูมิ (Secondary Source) คือแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่ได้ค้นคว้าจากในหนังสือหรือบทความ, งานวิจัยอื่นๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการคิดและวิเคราะห์ ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนแรก การศึกษาเกี่ยวกับล้านนา จะเป็นการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัย เกี่ยวกับล้านนาซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนคือ

- บริบทของชุมชน ประกอบด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน กลุ่มชาติพันธุ์ภาษาพูด/ภาษาเขียน และสถาปัตยกรรมศาสตร์ทั่วไป

- บริบทของท้องถิ่น ประกอบด้วย หนังสือ เอกสาร บทความ บทสัมภาษณ์ของทีมท้องถิ่น พัฒนาการจากอดีตถึงปัจจุบันของทีมท้องถิ่น

ส่วนที่สอง ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี แนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการธำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรม ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการธำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีมานุษยวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวคิดการจัดการวัฒนธรรม แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวความคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ แนวคิดการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบล้านนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4 การตรวจสอบความเชื่อถือของข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เน้นวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยจัดเก็บจากเครื่องมือที่หลากหลายและ

แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสัมภาษณ์แบบรวมกลุ่ม Focus Group สำหรับแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน คือกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนชาวบ้าน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการชุมชนของตน กลุ่มบุคลากรของภาครัฐที่มีอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการภาครัฐและวัฒนธรรมล้านนา และตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลโดยการจัดเวทีเสวนาระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อปรับปรุงงานให้เกิดความสมบูรณ์ ถูกต้องและเชื่อถือได้

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทของข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งต่างๆ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งปฐมภูมิ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสัมภาษณ์แบบรวมกลุ่ม Focus Group และข้อมูลจากการจัดเวทีพิจารณา และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมมาจากหนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ นั้นแล้วนำข้อมูลทั้ง 2 ประเภทมาตีความ จัดหมวดหมู่ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมในชุมชน

- การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น
- แนวทางการให้มีผู้เข้าร่วมกลุ่มหรือเข้ากิจกรรมท้องถิ่นมากขึ้น

ส่วนที่ 2 การบริหารการจัดการ

- แนวทางการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่ออนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น
- หน่วยงานที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่น

3.6 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งจากแหล่งปฐมภูมิ คือจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบรวมกลุ่ม และจากการเสวนา รวมถึงข้อมูลที่ได้จากแหล่งทุติยภูมิ ตามประเด็นการมีส่วนร่วมในชุมชน และการบริหารการจัดการ ตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยบริบทของชุมชน บริบทของท้องถิ่น แนวคิดในการสร้างอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรม และแนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมแห่งวัฒนธรรมล้านนา เพื่อให้ได้แนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน

3.7 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงการวิจัย บทที่ 1-3

ขั้นตอนที่ 3 เก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้ให้ข้อมูล เดิม	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
กลุ่มที่ 1	แบบสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 3 กลุ่มละ 3-5 คน
กลุ่มที่ 2	การจัดสนทนากลุ่ม(Focus Group) กลุ่มที่ 1 จำนวน 15-30 คน
กลุ่มที่ 3	การจัดเวทีประชาคม ทั้ง 3 กลุ่มจำนวน 15-30 คน

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 รายงานผลการวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการ วัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มก่องปู้จาบ้านวังหม้อ ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง ในครั้งนี้ได้ดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์ และกรอบการดำเนินงานที่วางไว้ในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การรวบรวมข้อมูล ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และการดำเนินงานภาคสนามโดยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์แบบรวมกลุ่ม (Focus Group) รวมทั้งการยืนยันและเติมเต็มความ สมบูรณ์ในความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการจัดเวทีประชาคมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขงานให้สมบูรณ์ ซึ่งจะได้นำเสนอผลการศึกษาที่ได้ ข้อสรุป และข้อเสนอแนะตามลำดับต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าก่องปู้จาของกลุ่มก่องปู้จาบ้านวังหม้อ รวมทั้งการมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านวังหม้อ มีปัญหาในด้านการนัดหมายของสมาชิกกลุ่ม รวมถึงงบประมาณในการ ดำเนินกิจกรรม เนื่องจากค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังของหน่วยงาน ภาครัฐ สำหรับจุดแข็งพบว่ากลุ่มก่องปู้จาบ้านวังหม้อมีการสืบทอดวัฒนธรรมลักษณะจากรุ่นสู่รุ่น ไม่ทิ้งจารีตดั้งเดิม การรวมกลุ่มของสมาชิกเกิดจากความต้องการของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มรวมถึง การมีเครือข่ายภาคประชาชนและผู้มีใจรักในงานวัฒนธรรมที่ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรม ดังนั้นเพื่อวิเคราะห์ถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการกลุ่มก่องปู้จา บ้านวังหม้อว่าทำไมจึงเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ รวมทั้งแนวทางที่จะพัฒนาร่วมกันในการที่ จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในชุมชน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงแบ่งเนื้อหาใน การศึกษาออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และในแต่ละหัวข้อแบ่งออกเป็น ประเด็นย่อย ๆ ดังนี้

4.1.1 กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อในการอนุรักษ์ก่องปู้จา เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมก่องปู้ จาของเยาวชน และสมาชิกในชุมชนซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็นคือ ประเด็นที่หนึ่ง ปัจจัยที่สนับสนุน และ ความคาดหวังของการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชน และสมาชิกในชุมชนใน

การจัดการวัฒนธรรม โดยพิจารณาจากสิ่งจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า ความคาดหวังจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า รวมทั้งสิ่งที่เยาวชน และสมาชิกในชุมชนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมกึ่งปู่จ่า ประเด็นที่สอง แนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และจูงใจให้เยาวชน และสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกลุ่มหรือเข้าร่วมกิจกรรมกึ่งปู่จ่าของชุมชนให้มากขึ้น โดยพิจารณาตามกลุ่มเป้าหมายว่าในแต่ละกลุ่มนั้นจะมีวิธีการในการสนับสนุนอย่างไร เช่นเยาวชนชายจะสนับสนุนอย่างไร เยาวชนหญิงจะสนับสนุนอย่างไร สมาชิกในชุมชนจะสนับสนุนอย่างไร รวมทั้งสื่อทางวัฒนธรรมที่มีส่วนช่วยให้กลุ่มและชุมชนเข้มแข็งจะสนับสนุนอย่างไร โดยการได้มาของข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การจัดเวทีเสวนา จากกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อมูลให้น่าเชื่อถือ ซึ่งได้วิเคราะห์รายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัจจัยที่สนับสนุน และ ความคาดหวังของการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชน และสมาชิกในชุมชนในการจัดการวัฒนธรรมโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 หัวข้อคือ

(1) **สิ่งจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า** จากการศึกษาพบว่า การตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่าของเยาวชน และสมาชิกในชุมชนนั้น มีปัจจัยหลายปัจจัยที่จูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น บางกลุ่มบอกว่าได้มีโอกาสเห็นตัวอย่างจากกลุ่มที่มีการทำกิจกรรมดีกลองอย่างต่อเนื่อง และมีความหลากหลาย จึงสนใจอยากเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม บางกลุ่มบอกว่าเพื่อนชักชวนให้มาร่วมกิจกรรมกึ่งปู่จ่าขณะเดียวกันตนเองก็มีความอยากรู้ อยากทดลองความสามารถ และมีจิตสำนึก อยากสืบทอดอนุรักษ์ประเพณีไว้ จึงเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งนำไปสู่การรวมกลุ่มในชุมชน บางกลุ่มบอกว่าเมื่อได้ยินเสียงกลองเกิดอารมณ์สนุกสนาน ตื่นเต้น เกิดความอยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตรงนั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุผลที่ทำให้เยาวชน รวมถึงผู้มีใจรักในการดีกลองอยากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมกลุ่มกึ่งปู่จ่า สรุปจากการศึกษาจะเห็นว่าสิ่งจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของแต่ละกลุ่มนั้นอาจจะมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป เช่น กลุ่มเยาวชนชายการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกึ่งปู่จ่าส่วนใหญ่มาจากการชักชวนของเพื่อนที่เรียนด้วยกัน หรือ จากการบอกปากต่อปากทำให้เกิดความอยากทดสอบความสามารถของตนเอง เพราะการดีกลองปู่จ่าเป็นเสมือนการทดสอบความอดทน และการเอาชนะใจตนเอง ส่วนกลุ่มของปราชญ์ชาวบ้าน หรือ พ่ออู๋ เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาหรือการดีกลองปู่จ่าให้กับคนรุ่นหลังต่างมีแรงจูงใจมาจากการได้คลุกคลีกับวัด และการได้บวชเรียนเป็นภิกษุ ก็มีโอกาที่ได้ใกล้ชิด และมีโอกาสได้ดี และอยากถ่ายทอดสู่ลูกหลาน ด้านกลุ่มของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ สาเหตุที่เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดจากการมีใจรัก และต้องการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามนี้ให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษา และให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไป

(2) ความคาดหวัง ของการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชน และสมาชิกในชุมชนในการจัดการวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าสิ่งที่เยาวชน และสมาชิกในชุมชนคาดหวังจากการเข้าร่วมกลุ่มหรือกิจกรรม ในหลายด้านพบว่าความคาดหวังที่ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มมีแนวคิดที่เหมือนกันคือ ความคาดหวังหรือความต้องการที่อยากอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามนี้ให้สืบต่อไปในภายภาคหน้า ที่สำคัญสมาชิกของกลุ่มท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่กำลังศึกษาเล่าเรียน เขาก็มีความหวังในเรื่องของการเรียนรู้ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความเชื่อที่ชาวบ้านมีต่อประเพณีการตีทองปู้จา คุณค่า และจุดประสงค์ของการตีทองปู้จา นอกจากนั้นเขาต้องการหาประสบการณ์ มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน รวมทั้งได้เรียนรู้ สืบทอดวิธีการตีทองปู้จาจากปราชญ์ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ และธำรงความเป็นอัตลักษณ์ของการตีทองของชุมชนตนเองที่ถูกหลัก และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับกลุ่มและชุมชนอื่นๆ

(3) สิ่งที่เยาวชน และสมาชิกในชุมชนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมตีทองปู้จา จากการศึกษาพบว่าสิ่งที่เยาวชนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมตีทองปู้จา อย่างแรกคือ การได้รู้จักเพื่อนใหม่ เพราะเยาวชนส่วนใหญ่มาจากต่างหมู่บ้าน ต่างอำเภอ การเข้าร่วมกิจกรรมการตีทองปู้จาเป็นเสมือนบันไดเชื่อมความสัมพันธ์ให้เยาวชนได้รู้จักคนหมู่มาก เรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันในสังคม การรู้จักความสามัคคีในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พุดคุยในเรื่องต่างๆ อีกทั้งยังเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้นไม่เพียงแต่เรียนรู้อยู่ในห้องสี่เหลี่ยมเท่านั้น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นเกี่ยวประเพณีที่สืบทอดมานั้นสิ่งสำคัญที่เยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันคือการได้รู้ถึงความเป็นตัวตน หรือ “รากเหง้า” ของตนเองเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของสิ่งที่ตั้งงมีอยู่ในชุมชนเมื่อเยาวชนได้สัมผัสสิ่งเหล่านี้ทำให้พวกเขาเกิดความรักในประเพณีวัฒนธรรมที่อยู่และพร้อมที่จะอนุรักษ์ด้วยความเต็มใจ ทุกครั้งที่มีการแสดง ทุกครั้งที่มีการตีทองปู้จา จะทำให้เกิดความรู้สึกฮึกเหิม มีพลัง มั่นใจ และภูมิใจที่ตนเองได้เป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดประเพณีการตีทองปู้จา

ประเด็นที่ 2 แนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน เยาวชน และสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกลุ่มหรือเข้าร่วมกิจกรรมตีทองปู้จาของชุมชนโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 หัวข้อคือ

(1) การมีส่วนร่วมในนโยบาย จากการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในด้านนโยบายระดับสูง ได้แก่กลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งได้ให้การส่งเสริม สนับสนุนการจัดงาน และการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทองปู้จาทั้งประวัติความเป็นมา ความเชื่อ วิธีการตี เช่น การจัดงานมหกรรมทองปู้จาจังหวัดลำปาง การจัดค่ายอบรมการตีทองปู้จาของบริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) ซึ่งจัดอย่างถาวรเนื่องทุกปี กลุ่มที่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่กลุ่มของ

ผู้นำ ประชาชนชาวบ้าน ในรูปของการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดขึ้น สำหรับชุมชนนั้นไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงในด้านนโยบายของกิจกรรมท้องถิ่น

(2) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม จากการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมระดับสูง ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ฝึกสอน และกลุ่มท้องถิ่น ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเยาวชนชายของบ้านวังหม้อได้รวมกลุ่มฝึกตีกลองปี่พาทย์ และเข้าร่วมแข่งขันในงานที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น และร่วมแสดงงานทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด นอกจากนี้ยังรวมถึงวัดในชุมชนที่ยังคงมีการตีกลองปี่พาทย์ทุกวัน โคน และวันพระ ส่วนชุมชน ผู้นำ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญนั้นมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในระดับปานกลาง ในลักษณะของการจัดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนในชุมชน เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงาม ดังนั้นกิจกรรมที่จัดขึ้นส่วนใหญ่จะเน้นให้สอดคล้อง และเชื่อมโยงกับวิถีชุมชน เช่น กิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมวันเข้าพรรษา กิจกรรมวันออกพรรษา กิจกรรมวันลอยกระทง ฯลฯ โดยมีกิจกรรมท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางชุมชนได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(3) การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้สนับสนุน จากการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในการเป็นผู้สนับสนุนระดับสูง ได้แก่ ผู้นำ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งให้การสนับสนุนในเรื่องของทุน การฝึกอบรม การเข้าร่วมการแข่งขันของกลุ่มท้องถิ่น การจัดสอนการตีกลองปี่พาทย์ให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียน รวมถึงการชักชวนให้ประชาชนทั่วไปสนใจร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกลองปี่พาทย์

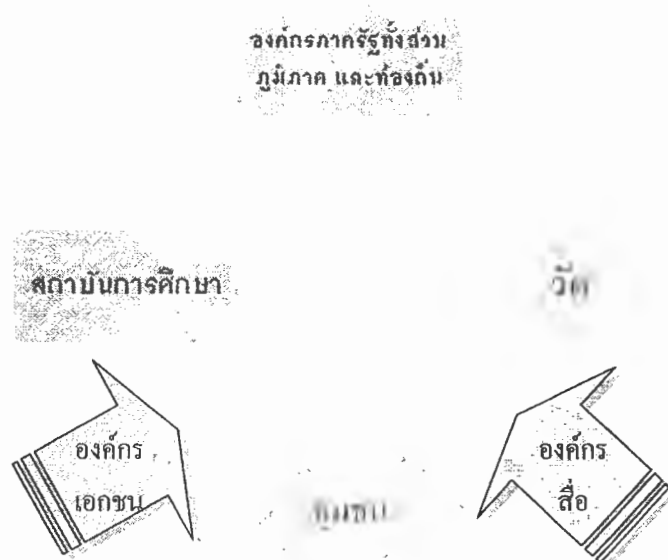
สรุปได้ว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกลองปี่พาทย์นั้นไม่ใช่ภาระหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่จะเข้ามารับผิดชอบ แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนทั้งชุมชน กลุ่มเยาวชนชาย-หญิง

4.1.2 วิเคราะห์และนำเสนอกระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ท้องถิ่นของชุมชนบ้านวังหม้อ เป็นการวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ท้องถิ่นของชุมชนบ้านวังหม้อที่สร้างความเข้มแข็งขึ้นมาได้นั้นได้รับการสนับสนุนหน่วยงานใดบ้าง และ ปัจจุบันกลุ่มท้องถิ่นบ้านวังหม้อมีจุดเด่นหรือข้อดี จุดด้อยหรือข้อควรปรับปรุง รวมทั้ง โอกาสและการคุกคามจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการอนุรักษ์สืบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านวังหม้อนั้นซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 หน่วยงานที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่น การศึกษาพบว่าสิ่งที่ชุมชนบ้านวังหม้อมีความเข้มแข็งเนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน

หลายฝ่ายทั้งภาครัฐ อาทิเช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง สำนักงานจังหวัดลำปาง สถาบันการศึกษา เป็นต้น และหน่วยงานภาคเอกชน อาทิเช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูลยังนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มท้องถิ่นให้มีการพัฒนา และเป็นที่รู้จักทั้งภายใน และภายนอก หรือ ปรับปรุงให้ดีขึ้น จากที่เป็นอยู่นั้น ชุมชนควรมีหน่วยงานเข้ามาดูแลติดตามผล ประเมินผล ติดต่อประสานงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยแบ่งเป็นหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน

(1) หน่วยงานหลักในการติดต่อประสานงาน ติดตาม และประเมินผล คือ องค์กรภาครัฐ ทั้งส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ชุมชน วัด ทางด้านของสถาบันการศึกษาบางโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีทองปู้จาเพื่อให้นักเรียนที่สนใจได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รวมถึงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสประสบการณ์จริงจากการพาไปดูที่วัด

(2) หน่วยงานสนับสนุนคือ องค์กรภาคเอกชน องค์กรสื่อสารมวลชน ซึ่งองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนควรร่วมมือในการสนับสนุนเพื่อให้ประเพณีการตีทองปู้จานี้ไม่สูญหายไปจากชุมชน หากกล่าวถึงองค์กร หรือ หน่วยงานที่เข้ามาให้การสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวที่เห็นได้ชัดเจน คือ องค์กรภาคเอกชน เช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่ให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการจัดการแข่งขัน รวมถึงการจัดค่ายให้ความรู้กับเยาวชนในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีทองปู้จา

อาจกล่าวได้ว่าองค์กรทั้งภาครัฐ และ เอกชนต่างมีส่วนในการผลักดันให้มีการอนุรักษ์ และรักษาวัฒนธรรมประเพณีการตีทองปูฉลุนี้ให้คงอยู่สืบไป

ประเด็นที่ 2 จุดเด่นหรือข้อดี จุดด้อยหรือข้อควรปรับปรุง โอกาสและการคุกคาม
จากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมก่อปูฉลุ จากการศึกษาพบว่า การที่กลุ่มก่อปูฉลุบ้านวังหม้อมีความเข้มแข็งเนื่องจากชุมชนมีจุดแข็งในหลายๆด้าน เช่น การสืบทอดวัฒนธรรมการตีทองปูฉลุของกลุ่มเป็นลักษณะของการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น รับการสืบทอดจากพ่อครูที่แน่น ไม้ให้ทิ้งจารีตดั้งเดิมกลุ่มที่ตั้งเกิดจากการร่วมกลุ่มที่เกิดจากความต้องการของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มมีส่วนในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม มีเครือข่ายภาคประชาชน และผู้ที่มีใจรักในงานวัฒนธรรมในพื้นที่ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ขณะเดียวกันก็มีโอกาสหรือปัจจัยเกื้อหนุนเช่นมีหน่วยงานภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เช่น ปตท.กระแสดการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น ยุทธศาสตร์จังหวัดที่เอื้อ และให้ความสำคัญกับงานด้านวัฒนธรรมมีเวทีในการแสดงความสามารถ เช่น งานมหกรรมก่อปูฉลุจังหวัดลำปาง นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญมากขึ้น จากปัจจัยที่กล่าวมาจึงส่งผลให้กลุ่มก่อปูฉลุบ้านวังหม้อมีความเข้มแข็ง แต่ในการดำเนินการก็มีจุดอ่อนอยู่บ้าง เช่น การจัดกิจกรรมของกลุ่มบางครั้งแยกออกจากชุมชนการให้การสนับสนุนยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงระดับหมู่บ้านสมาชิกกลุ่มมีความหลากหลาย มีปัญหาเรื่องการนัดหมายเวลา รวมทั้งอุปสรรคบ้างเรื่องก็ยังเป็นปัญหาอยู่เช่นหน่วยงานภาครัฐไม่มีความจริงจังในการสนับสนุน งานส่วนใหญ่เป็นการสร้างภาพ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมค่อนข้างสูง ทั้งเรื่องกลอง อุปกรณ์ รวมทั้งค่าดำเนินการอื่น ๆ ความเชื่อ และจารีตดั้งเดิม

จุดแข็ง

- การสืบทอดวัฒนธรรมการตีทองปูฉลุของกลุ่มเป็นลักษณะของการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น รับการสืบทอดจากพ่อครูที่แน่น ไม้ให้ทิ้งจารีตดั้งเดิม
- กลุ่มที่ตั้งเกิดจากการร่วมกลุ่มที่เกิดจากความต้องการของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มมีส่วนในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

จุดอ่อน

- การจัดกิจกรรมของกลุ่มบางครั้งแยกออกจากชุมชน
- การให้การสนับสนุนยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงระดับหมู่บ้าน
- สมาชิกกลุ่มมีความหลากหลาย มีปัญหาเรื่องการนัดหมายเวลา

<p>จุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ประชาชน และผู้ที่มีใจรักในงานวัฒนธรรมในพื้นที่ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม 	<p>จุดอ่อน</p>
<p>โอกาส</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีหน่วยงานภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เช่น ปตท. ● กระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น ● ยุทธศาสตร์จังหวัดที่เอื้อ และให้ความสำคัญกับงานด้านวัฒนธรรม ● มีเวทีในการแสดงความสามารถ เช่น งานมหกรรมก่องปู้จา จังหวัดลำปาง ● นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญมากขึ้น 	<p>อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> ● หน่วยงานภาครัฐ ไม่มีความจริงจังในการสนับสนุน งานส่วนใหญ่เป็นการสร้างภาพ ● ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมค่อนข้างสูง ทั้งเรื่องกลอง อุปกรณ์ รวมทั้งค่าดำเนินการอื่น ๆ ● ความเชื่อ และจารีตดั้งเดิม

ประเด็นที่ 3 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมก่องปู้จาในอนาคต จากการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาคลุ่มก่องปู้จา โดยแบ่งแนวทางในการบริหารจัดการออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

(1) การจัดการบุคลากร บุคลากรเป็นผู้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การอนุรักษ์ สืบทอดก่องปู้จาให้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน โดยแนวทางในการจัดการด้านบุคลากรมีดังนี้

- ผู้นำต้องเห็นความสำคัญ เชิญชวนให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- ทักษะคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับก่องปู้จาทุกฝ่าย
- สร้างจิตสำนึก ในการสร้างจิตสำนึกเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งสำคัญคือการทำให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้น ซึ่งความรู้สึกนี้จะเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการได้รับประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

- ให้ความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ประวัติความเป็นมา รากเหง้า ความเชื่อ จารีต ประเพณีที่ถูกต้อง ความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์

(2) การจัดการกลุ่ม กลุ่มคือบุคคลที่ทำงานร่วมกัน โดยทุกคนในกลุ่มมีจิตสำนึกถึงการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และมีเป้าหมายเพื่อความสำเร็จร่วมกัน ความสำเร็จของงานจะขึ้นอยู่กับกลุ่ม กลุ่มจะช่วยให้การทำงานเป็นระบบ มีการแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความสามัคคีในการทำงาน เกิดความมั่นคงและเป็นที่ยอมรับ

ในการจัดการกลุ่มต้องป้อนปัจจัยให้มีความเข้มแข็ง สมาชิกในกลุ่มและการทำงานของกลุ่มจะต้องมีลักษณะดังนี้

- ความรู้สึกร่วม
- ใจรัก
- เชื่อมโยงกับชุมชน

(3) การจัดการกระบวนการ กระบวนการ คือ แนวทางการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีขั้นตอนวางไว้เป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานมีแนวทางที่ชัดเจน สามารถทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการจัดการกระบวนการของกลุ่มต้องป้อนปัจจัยลักษณะดังนี้

- เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหา
- เน้นการวางแผนทั้งระยะสั้น และระยะยาว
- เน้นกระบวนการติดตามและประเมินผล

(4) การจัดการความรู้ การจัดการความรู้ คือ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับต้องป้อนปัจจัยทั้งความรู้ที่ฝังอยู่ในคน และที่ชัดแจ้ง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับต้องป้อนปัจจัยดังนี้

- ประวัติความเป็นมา
- วิธีการตีต้องป้อนปัจจัย
- วิธีการทำต้องป้อนปัจจัย
- รูปแบบการแสดง
- ความเชื่อ จารีต
- การประยุกต์ใช้ที่ถูกต้อง

ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกจัดเก็บรวบรวมไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ เอกสาร คู่มือการตีต้องป้อนปัจจัย และเผยแพร่โดยสำนักงานวัฒนธรรม สำหรับความรู้ที่ฝังอยู่ในคนก็ได้

ถ่ายทอดผ่านการจัดค่ายฝึกอบรม ซึ่งได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี และถ่ายทอดให้แก่ผู้ที่สนใจในลักษณะรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง

(5) การจัดการกิจกรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนให้ประสบความสำเร็จนั้น การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้บุคคลทั่วไปเกิดความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ท้องทุ่ง ลักษณ์ของกิจกรรมควรเป็นดังนี้

- หลากหลาย
- ต่อเนื่อง
- เปิดเวที ขยายพื้นที่
- กิจกรรมต้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เกิดการซึมซับทางวัฒนธรรม

(6) การจัดการเครือข่าย คือการที่บุคคล องค์กร หรือหน่วยงานตกลงที่จะร่วมมือ ทำงานประสานกันภายใต้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน ในการรักษาและขยายเครือข่าย จะต้องมีการติดต่อกันของสมาชิก กระตุ้นให้สมาชิกมีความตื่นตัวและสนใจกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสมาชิกต้องเห็นความสำคัญ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และมีความจริงจังในการร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรม เครือข่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ท้องทุ่งมีดังนี้

- เครือข่ายระดับบุคคล
- เครือข่ายระดับชุมชน
- เครือข่ายระดับตำบล
- เครือข่ายระดับอำเภอ
- เครือข่ายระดับจังหวัด

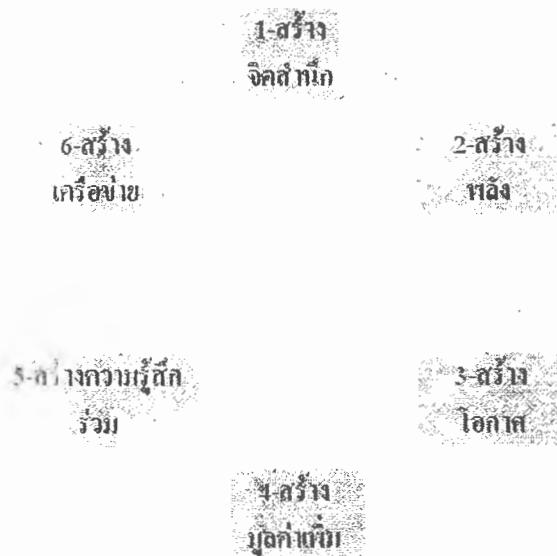
(7) การจัดการสื่อ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้ ข่าวสารสู่สาธารณะได้ในระยะทางไกล รวดเร็วและครอบคลุม อีกทั้งสามารถนำไปเป็นแหล่งความรู้ แหล่งอ้างอิงโดยการบันทึกจัดเก็บ และเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง โดยอาจทำในรูปของการบรรยายให้ความรู้สั้น ๆ เกี่ยวกับท้องทุ่ง การจัดทำสารคดี และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมท้องทุ่ง สื่อที่เหมาะสมมีดังนี้

- วิทยุชุมชน
- โทรทัศน์ท้องถิ่น
- หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
- หนังสือพิมพ์ส่วนกลาง

4.2 ข้อสรุป

4.2.1 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อในการอนุรักษ์ท้องทุ่ง

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มท้องทุ่งบ้านวังหม้อ ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง ใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง ปัจจัยที่สนับสนุน และความคาดหวังของการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชน และสมาชิกในชุมชนในการจัดการวัฒนธรรม และประเด็นที่สอง แนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน และจูงใจให้เยาวชน และสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกลุ่มหรือเข้าร่วมกิจกรรมท้องทุ่งของชุมชนให้มากขึ้น พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริม สนับสนุน ในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อคือ การมีจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรม การส่งเสริมความร่วมมือกันของทุกฝ่าย การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จากสังเคราะห์ข้อมูล และการนำข้อมูลดังกล่าวตรวจสอบและยืนยันข้อมูลจากการเสวนาเพื่อหาข้อสรุป แนวทางในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านวังหม้อ ที่สามารถเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นๆ ได้ ประกอบด้วย 6 กระบวนการดังต่อไปนี้

1. กระบวนการสร้างจิตสำนึก จากการศึกษาพบว่า เยาวชนของชุมชนบ้านวังหม้อ ส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มท้องทุ่งเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วยใจรัก และส่วนหนึ่งเป็นเพราะการได้คลุกคลี การพบเห็น สัมผัสจากประสบการณ์จริงจึงทำให้เกิดการซึมซับ โดยไม่รู้ตัว อีก

ส่วนหนึ่งมาจากการที่ผู้ปกครองพานบุตรหลานเข้าไปสัมผัสกับการตีกลองซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักในสิ่งที่สืบทอดกันมา

2. **กระบวนการสร้างพลัง** ชุมชนบ้านวังหม้อมีความสามัคคีให้ความช่วยเหลือเมื่อมีการจัดการแข่งขันการตีกลองปู่จาชุมชนจะร่วมกันให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดการเรื่องอาหาร สถานที่ การเดินทางรวมถึงการจัดหาทุน หางบประมาณเพื่อสนับสนุนให้เยาวชนมีพลังใจในการฝึกซ้อม และแข่งขัน

3. **กระบวนการสร้างโอกาส** การเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมการตีกลองปู่จาเป็นอีกทางหนึ่งในการอนุรักษ์ วัดเป็นสถานที่ที่ใกล้บ้านดังนั้น การทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การฝึกซ้อมต่างๆ จึงอยู่ที่วัดเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามาอยู่รวมกันในค่าย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการเปิดโลกทัศน์ และเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนแสดงความสามารถของตนเองโดยไม่หลงไปในทางที่ผิด

4. **สร้างมูลค่าเพิ่ม** การเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้าแข่งขันในระดับต่างๆ เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนแสดงความสามารถรวมทั้งเมื่อได้รับรางวัลกลับมาจึงเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับเยาวชน และมีพลังใจในการฝึกซ้อม รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกให้มีใจรักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

5. **สร้างความรู้สึกร่วม** การอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกลองปู่จานั้นได้รับความร่วมมือ และความร่วมใจจากทุกฝ่ายเมื่อมีการขอให้ช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ มักจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งจาก องค์กรบริหารส่วนตำบล รวมถึงคนในชุมชน

6. **สร้างเครือข่าย** กลุ่มกลองปู่จาบ้านวังหม้อมีเครือข่ายอยู่หลายพื้นที่เป็นเพราะการฝึกซ้อมส่วนใหญ่จะทำที่วัดซึ่งเป็นที่รวมกลุ่มกันของทุกกลุ่ม ดังนั้นจึงเป็นการง่ายที่จะมีการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4.2.2 **กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์กลองปู่จา** จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตกมีอิทธิพลกับเยาวชน และคนในชาติเป็นอย่างมาก ดังนั้นการจะส่งเสริม และสนับสนุนให้เยาวชนมีความรักในประเพณีวัฒนธรรมของตนเองนั้น ควรเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรู้สึกรัก และเห็นคุณค่าในสิ่งเหล่านั้นก่อน

แนวทางในการอนุรักษ์ และการสืบทอดวัฒนธรรมการตีกลองปู่จานั้นควรเริ่มจากครอบครัวก่อน เพราะสถาบันครอบครัวเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนมีความรัก และหวงแหน สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม จากนั้นจึงขยายเป็นระดับชุมชน ซึ่งในระดับชุมชนนั้นควรสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้แนวคิด หรือ การทำกิจกรรมต่างๆ ควรเกิดจากความต้องการของสมาชิกใน

กลุ่มเน้นให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม โดยร่วมกันคิด ร่วมใจ ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหาสร้างโอกาส สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดเวทีแสดง การมีกิจกรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเผยแพร่ประเพณีศิลปวัฒนธรรมผ่านสื่อมวลชน เช่น สื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ รวมถึงการสร้างคุณค่าเพิ่ม สร้างแรงจูงใจโดยมีค่าตอบแทน หรือ รางวัลตอบแทน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมมีชื่อเสียง ได้ถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามทำให้รู้สึกภูมิใจ มั่นใจ เห็นความสำคัญรู้สึกรัก และหวงแหนสร้างความรู้สึกร่วมของคนในชุมชน เข้าวชน ให้มีความรู้สึกร่วมที่จะอนุรักษ์ ให้ความสนใจ ซึมซับบรรยากาศ และอยากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสร้างเครือข่าย ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยคิด ช่วยทำ ช่วยสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม

การอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีทองปู่จาจะขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งไม่ได้ ทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ และเอกชนควรร่วมมือกันในการส่งเสริม และสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีทองปู่จา จากการสังเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มตีทองปู่จาบ้านวังหม้อ ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง จึงได้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ตีทองปู่จาในอนาคต 7 กระบวนการ

1-การจัดการบุคลากร

2-การจัดการกลุ่ม

3-การจัดการกระบวนการ

4-การจัดการความดี

5-การจัดการกิจกรรม

6-การจัดการเครือข่าย

7-การจัดการสื่อ

1. การจัดการบุคลากร ผู้นำชุมชนในแต่ละท้องถิ่นที่ควรเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองก่อนไม่เพียงแต่การอนุรักษ์ตีทองปู่จาเท่านั้น ควรสร้างทัศนคติ และจิตสำนึกที่ดีให้กับทุกคนในชุมชน รวมถึงชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจการ

อนุรักษ์ในวัฒนธรรมประเพณีนั้น บอกเล่าประวัติความเป็นมา ความเชื่อ จารีตประเพณีของกิจกรรมดังกล่าว

2. การจัดการกลุ่ม ในหนึ่งชุมชนย่อมมีการจัดกลุ่มกิจกรรมที่ทำร่วมกันหลายกลุ่ม ดังนั้นควรมีการสร้างความรู้สึกร่วม กล่าวคือ ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มเท่ากัน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน

3. การจัดการกระบวนการ การอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกองทัพภูآنนั้นควรมีการวางแผนที่เป็นระบบ ทั้งในระยะสั้น ระยะยาวเพื่อการทำงานที่เป็นระบบ ทั้งนี้ควรมีการติดตามประเมินผลหลังการทำกิจกรรม รวมถึงเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงให้ชุมชน และกลุ่มสมาชิกกองทัพภูآنมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ

4. การจัดการความรู้ ผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มกองทัพภูآنควรรู้ถึงประวัติความเป็นมาของการตีกลอง รายละเอียดในเรื่องของจารีต ประเพณีวัฒนธรรมในการตี ข้อห้าม ความเชื่อ รูปแบบการแสดง จังหวะในการตี ฯลฯ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้สมาชิกในกลุ่มซึมซับทำให้มีความรู้สึกผูกพันกับสิ่งที่ตนกระทำอยู่ และหลีกเลี่ยงการกระทำผิดต่อจารีตประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณ

5. การจัดการกิจกรรม การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกองทัพภูآن ควรเน้นกิจกรรมที่หลากหลาย และต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมการเข้าค่าย กิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องของประวัติความเป็นมาของกองทัพภูآن การแสดงนอกพื้นที่ ฯลฯ กิจกรรมที่จัดขึ้นควรเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อให้เกิดการซึมซับทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ควรมีการส่งเสริมจัดเวที หรือพื้นที่ในการแสดงให้กับกลุ่มกองทัพภูآنด้วย

6. การจัดการเครือข่ายการสร้างเครือข่ายมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มกองทัพภูآن ทั้งนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายในทุกระดับ เช่น ระดับบุคคล ระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด

7. การจัดการสื่อ การเผยแพร่วัฒนธรรมการตีกองทัพภูآنให้เป็นที่รู้จักของทั้งภายในชุมชน และนอกพื้นที่นั้นควรมีสื่อมวลชนที่เข้ามาช่วยส่งเสริม และสนับสนุนเพื่อประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก ดังนี้คือ วิทยุชุมชน โทรทัศน์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ส่วนกลาง รวมถึงการประชาสัมพันธ์เสียงความส่ายภายในชุมชนเพื่อเป็นการบอกเล่า และบอกกล่าวให้ประชาชน และละแวกใกล้เคียงได้รับรู้รับทราบข้อมูลรวมถึงกิจกรรมที่จะจัดในครั้งต่อไป

4.3 ข้อเสนอแนะ

การรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปรู้จักประเพณีการตีทองปูงานนั้นต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสนับสนุน และส่งเสริมควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการวางแผนทั้งระยะสั้น และระยะยาวทั้งนี้ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตามการประชาสัมพันธ์ หรือ การวางแผนงานจะสำเร็จได้หรือไม่นั้นควรได้รับการร่วมมือกันทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน โดยขับเคลื่อนนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนส่งเสริมงานทางด้านวัฒนธรรมอย่างจริงจังเพื่ออนุรักษ์ให้ประเพณีการตีทองปูงานอยู่กับชุมชนสืบต่อไปจนชั่วลูกชั่วหลาน อาจสรุปได้ว่าการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพนั้นควรมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. มีนโยบายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
2. มีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานที่รองรับทั้งระยะสั้น และระยะยาว โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
3. หน่วยงานภาครัฐ รวมถึงชุมชน ต้องมีความจริงใจ และจริงจังในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม
4. การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเพื่อให้ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความที่ เป็นรูปธรรม สร้างสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ให้ชุมชน เขาชนได้เห็น และซึมซับแล้วเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์
5. มีการวิจัยต่อยอดการจัดการความรู้
6. สร้างเครือข่ายกับองค์กร สถาบันการศึกษา ชุมชน วัด หน่วยงานต่างๆ ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีล้านนา

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2546). กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ขวัญภา สุขคร . (2549). แนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการสร้างอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา.
- _____ (2543). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : รามการพิมพ์จำกัด.
- จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์. (2547). วัฒนธรรมและบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2547). วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิคม มุสิกคามะ. (2545). วัฒนธรรม บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- นิเทศ ดินณะกุล. (2546). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : แอ็คทีฟพรีนส์.
- บุญส่ง ศิริฤทธิจันทร์. (2551). การฝึกตีกลองปี่จ่า ระเบียบ (เพลงกลอง) เขลางค์นคร.
- _____ (2546). การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2547). การบริหารงานวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปางและสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). ก่องปี่จ่าลำปาง.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). ภูมิปัญญาล้านนา. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อมรา พงศาพิชญ์.(2547). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

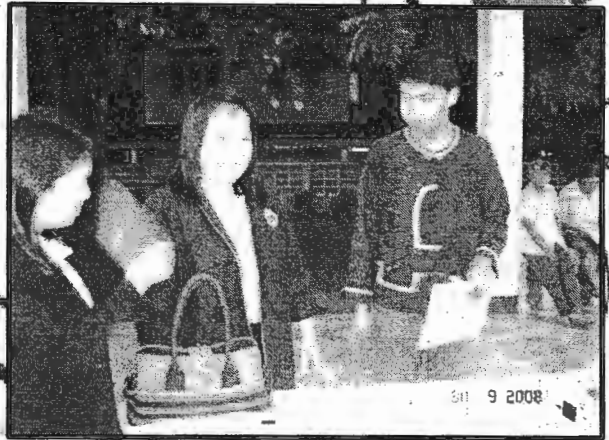
ประมวตภาพ

เวทีประชาคม
 โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรม
 และชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม (ท้องถิ่น)
 รับผิดชอบโดย ๓๐ กันยายน ๒๕๕๑
 ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านวังหม้อ
 โดย สัมภาษณ์วัฒนธรรมจังหวัด ร่วมกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์เชียงใหม่

แบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม

.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่

ชื่อ-สกุลตำแหน่ง.....

ที่อยู่

ส่วนที่ 2

การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวของคนในชุมชน

1. สิ่งจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว

.....
.....
.....
.....

2. ความคาดหวังจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว

.....
.....
.....
.....

3. สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว

.....
.....
.....
.....

ความต้องการให้มีผู้เข้าร่วมกลุ่มหรือเข้าร่วมกิจกรรมกึ่งปู่จ่าของชุมชนให้มากขึ้น

1. แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการให้เยาวชนชายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่ามากขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการให้เยาวชนหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการให้สื่อต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกึ่งปู่จ่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีการที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพื่ออนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยงานที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อดี ข้อควรปรับปรุง โอกาสและการคุกคามจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์
สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

แนวทางพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมท้องถิ่นในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

คำสั่งที่เกี่ยวข้อง

แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

.....

- ๑.ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม
(ภาษาอังกฤษ) Cultural Network and Community Participation in Cultural Administration Research Project

๒. ชื่อผู้วิจัย

๒.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย นายไพฑูรย์ รัตน์เลิศบ อายุ ๔๕ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๖๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๖๖๒ สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๕-๕๕๖๕๗๘๗

๒.๒ ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๒.๒.๑ ดร.อุดมศักดิ์ สักคิม่นวงศ์ อายุ ๖๓ ปี ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง วุฒการศึกษา ระดับปริญญาเอก (Phd.)สาขาบริหารธุรกิจ , AMERICAN INSTITUTE OF MANAGEMENT SCIENCE โฮโนลูลู,ประเทศสหรัฐอเมริกา อาชีพ อาจารย์บรรยายพิเศษ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน บ้านเลขที่ ๒๒๖ หมู่ ๘ บ้านสบตุ๋ย ตำบล ปงแสนทอง อำเภอ/เขต เมืองลำปาง จังหวัด ลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๐๐๐โทรศัพท์ ๐๕๔ ๒๒๘ ๘๖๒ โทรสาร ๐๕๔ ๒๒๘ ๖๖๒ E-mail:CIOFF_udomsak@yahoo.co.th

๒.๒.๒ นางนงนุช ป่าเขียว อายุ ๕๐ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๖๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๖๖๒ สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๑-๕๕๑๖๐๘๔

๒.๒.๓ นางเครือวัลย์ ยอดดี อายุ ๔๕ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๖๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๖๖๒ สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๑-๑๖๕๐๒๑๒

๒.๒.๔ นางอรทัย ทรงศรีสกุล อายุ ๔๔ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาวิทยาศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๖๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๖๖๒ สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๖-๕๒๒๔๗๕๗

๒.๒.๕ นางรัตนา สันตกิจ อายุ ๓๔ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาการวัดผลการศึกษา
ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบล
ต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๗๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๗๖๒
สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๑๗๑๕๕๖๕

๒.๒.๖ นางรัตนา เกิดเวียงใหม่ อายุ ๕๑ ปี คุณวุฒิ ปริญญาตรี สาขาสังคมศาสตร์
ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๖ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ
ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๗๖๓ โทรสาร. ๐๕๔.๒๒๘๗๖๒
สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๑ - ๕๖๑๖๒๓๖

๒.๒.๗ คณะทำงานจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง เลขที่ ๑๑๓ ถนนพหลโยธิน
ต.สวนดอก อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๑-๓๘๗๕๔๕๗

๓. ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

การหนุนเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัฒนธรรม สามารถทำได้ใน
หลายรูปแบบ มักเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมใน ๒ ลักษณะคือ การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อทำหน้าที่บริหาร
จัดการ โครงการด้านวัฒนธรรมของชุมชนเอง ตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ จนถึงการ
ร่วมประเมินผล โดยภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนงบประมาณให้เป็นหลักและการให้ชุมชนเสนอกิจกรรมด้าน
วัฒนธรรมที่เกิดจากการร่วมคิดของชุมชนเข้ามา จากนั้นภาครัฐก็สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวใน
ทุกขั้นตอน

อย่างไรก็ดี การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว เป็นเพียงการมีส่วนร่วมโดยผ่าน “ตัวแทน” ของ
ชุมชน ที่ไม่อาจเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างแท้จริง อีกทั้ง ยังไม่เอื้อให้ภาครัฐเข้าไปเป็น Actor หรือ
มีบทบาทในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมดังกล่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับการทำงานวัฒนธรรมตามกระบวนการ
ทัศน์ใหม่ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างข้าราชการในท้องถิ่น กับ
เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในรูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการในทุกมิติของวัฒนธรรม โดยแนวทางหนึ่งในการ
บรรลุดูกระบวนการทัศน์ดังกล่าว ก็คือ การสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปฏิบัติงาน
วัฒนธรรมในพื้นที่ ตลอดจนการนำองค์ความรู้ในชุมชนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมา
วิเคราะห์ สังเคราะห์และบูรณาการกับความรู้จากภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน
(กระทรวงวัฒนธรรม.๒๕๕๐)

แนวคิดดังกล่าว เป็นที่มาของ โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน
ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม เพื่อมุ่งเน้นให้องค์กรภาครัฐทำงานร่วมกับชุมชนด้านบริหารจัดการวัฒนธรรม
ตลอดจนได้สร้างเสริมศักยภาพด้านการวิจัยท้องถิ่นและนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อใช้เป็น
เครื่องมือในการบริหารจัดการวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมต่อไป

๔. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

-เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการ วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม เมื่อวันที่ ๒-๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

-หนังสือ/เอกสารการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่องค์การภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานทางการศึกษาจัดทำขึ้น

๕. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๕.๑ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน

๕.๒ เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน

๖. คำถามหลักในการวิจัย

๖.๑ ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการได้อย่างไร

๖.๒ ชุมชนเข้มแข็ง สื่อเข้มแข็ง จะทำอะไรต่อเพื่อให้ท้องปฐจาอยู่ได้ตลอดไป

๖.๓ อยากให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น (เด็กชาย) ทำได้อย่างไร

๖.๔ เด็กผู้หญิงจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร (รวมทั้งมีส่วนร่วมกับสื่ออื่น)

๖.๕ มีวิธีอย่างไร ที่จะทำให้ชุมชนอื่นเข้มแข็งเหมือนกับชุมชนบ้านวังหม้อ

๖.๖ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามาสนับสนุนมากขึ้นได้อย่างไร

๗. ระเบียบวิธีวิจัย

๗.๑ แสวงหาโจทย์การวิจัย ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่จะศึกษา

๗.๒ ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย/วางแผน ออกแบบการวิจัย เขียนโครงร่างวิจัย

๗.๓ ขั้นสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสังเกตและจัดบันทึก การจัดเวทีชุมชน เวทีเสวนา ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน กลุ่มผู้อาวุโส พระภิกษุ กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด ประสานสภาวัฒนธรรมตำบล/อำเภอ/จังหวัด ครูผู้ฝึกสอนตีกลองปฐจา สล่ากลอง อปท./อบต. สื่อมวลชน ฯลฯ

๗.๔ ขั้นการลงมือเก็บข้อมูลตามแผนที่วางไว้

๗.๕ ขั้นจัดระบบ/จัดหมวดหมู่ของข้อมูล แยกแยะให้เป็นประเภทต่างๆ ตีความข้อมูล (วิเคราะห์) ประมวล/เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน (สังเคราะห์)

๗.๖ ขั้นเขียนรายงาน

๘. ขอบเขตการวิจัย

ประชากรในชุมชนบ้านวังหม้อ หมู่ที่ ๒ ตำบลคันธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย

๕. วิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับหัวข้อดังนี้

- ๕.๑ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย
- ๕.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๕.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

๑๐. สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล

ชุมชนบ้านวังหม้อ หมู่ที่ ๒ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

๑๑. อุปกรณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์ ๆ บุคคลต่อไปนี้เป็นกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน กลุ่มผู้อาวุโส พระภิกษุ กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล อำเภอ จังหวัด ครูผู้ฝึกสอนตีกลองปี่จ่า สล่ากลอง อปท./อบต. สื่อมวลชน ฯลฯ

๑๒. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนและการเข้ามามีส่วนร่วมของ อปท./อบต. ได้อนุรักษ์ท้องทุ่งป่าสู่เยาวชนและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดการตีกลองปี่จ่า ปรับประยุกต์ในการพัฒนาตัวสื่อให้เบาลง, ประหยัดงบประมาณ ปรับประยุกต์ใช้กับดนตรีสากลและส่งเสริมเผยแพร่การแข่งขัน สาธิต อบรมร่วมในพิธีการต่างๆ นำเสนอใน Website จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ใ้ทำงานวิจัยท้องถิ่น

๑๓. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนและการเข้ามามีส่วนร่วมของ อปท./อบต. ได้อนุรักษ์ท้องทุ่งป่าสู่เยาวชนและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดการตีกลองปี่จ่า ปรับประยุกต์ในการพัฒนาตัวสื่อให้เบาลง, ประหยัดงบประมาณ ปรับประยุกต์ใช้กับดนตรีสากลและส่งเสริมเผยแพร่การแข่งขัน สาธิต อบรมร่วมในพิธีการต่างๆ นำเสนอใน Website จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ใ้ทำงานวิจัยท้องถิ่น

๑๔. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

เดือนมีนาคม – กันยายน ๒๕๕๑

๑๕. แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน	ปีที่ ๑ เดือนมีนาคม ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๑											
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑	แสวงหาโจทย์การวิจัย ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่จะศึกษา											
๒	ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย/วางแผน ออกแบบการวิจัย เขียน โครงร่างวิจัย											
๓	ขั้นสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสังเกตและจัดบันทึก การจัดเวทีชุมชน เวทีเสวนา ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน กลุ่มผู้อาวุโส พระภิกษุ กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด ปรธาณสภาวัฒนธรรมตำบล อำเภอ จังหวัด ครูผู้ฝึกสอนตีกลองปี่จ่า สล่ากลอง อบท./อบต. สื่อมวลชน ฯลฯ											
๔	ขั้นการลงมือเก็บข้อมูลตามแผนที่วางไว้											
๕	ขั้นจัดระบบ/จัดหมวดหมู่ของข้อมูล แยกแยะให้เป็นประเภทต่างๆ ตีความข้อมูล (วิเคราะห์) ประมวล/เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวพันกัน (สังเคราะห์)											
๖	ขั้นเขียนรายงาน											

๑๖. งบประมาณ จำนวน ๓๐,๐๐๐.-บาท(สามหมื่นบาทถ้วน)

ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม แบ่งจ่าย ๒ งวด งวดแรก จำนวน ๒๐,๐๐๐.-บาท ภายใน ๓๐ วันหลังจากวันลงนามในสัญญา งวดที่ ๒ จำนวน ๑๐,๐๐๐.-บาทภายใน ๓๐ วัน หลังจากทีปรึกษาเห็นชอบรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์และผู้ให้ทุนเห็นชอบแล้ว

๑๗. ข้าพเจ้ายินดีปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เกี่ยวกับทุนอุดหนุนการวิจัย
ทุกประการ พร้อมนี้ได้ส่งแบบเสนอขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย จำนวน ๓ ชุด และข้อตกลงการรับทุนอุดหนุน
การวิจัย จำนวน ๓ ชุด มาประกอบการพิจารณา

(ลงชื่อ)

(นายไพฑูรย์ รัตน์เลิศบ)

วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

๑๘. ผู้รับรอง (กรณีผู้วิจัยเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ผู้รับรองต้องเป็นผู้บังคับบัญชา)

(ลงชื่อ)

(.....)

.....

ข้อตกลงการรับทุนอุดหนุนการวิจัย

๑. ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม
(ภาษาอังกฤษ) Cultural Network and Community Participation in Cultural Administration Research Project

๒. ชื่อผู้วิจัย

๒.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย นายไพฑูรย์ รัตน์เลิศลพ อายุ ๔๕ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๗๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๗๖๒ สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๕-๕๕๖๕๗๘๗

๒.๒ ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๒.๒.๑ ดร.อุดมศักดิ์ สักคิม่วงศ์ อายุ ๖๓ ปี ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง วมการศึกษาระดับปริญญาเอก (Phd.) สาขาบริหารธุรกิจ, AMERICAN INSTITUTE OF MANAGEMENT SCIENCE โสโนลลู, ประเทศสหรัฐอเมริกา อาชีพ อาจารย์บรรยายพิเศษ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน บ้านเลขที่ ๒๒๖ หมู่ ๘ บ้านสบตุ๋ย ตำบล ปงแสนทอง อำเภอ/เขต เมืองลำปาง จังหวัด ลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๔ ๒๒๘ ๘๖๒ โทรสาร ๐๕๔ ๒๒๘ ๗๖๒ E-mail: CIOFF_udomsak@yahoo.co.th

๒.๒.๒ นางนงนุช ป้าเขียว อายุ ๕๑ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๗๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๗๖๒ สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๑-๕๕๖๑๐๘๔

๒.๒.๓ นางเครือวัลย์ ยอดดี อายุ ๔๕ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๗๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๗๖๒ สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๑-๑๖๕๐๒๑๒

๒.๒.๔ นางอรทัย ทรงศรีสกุล อายุ ๔๔ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๗๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๗๖๒ สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๖-๕๒๒๔๘๕๗

๒.๒.๕ นางรัตนา สันตกิจ อายุ ๓๔ ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท สาขาการวัดผลการศึกษา ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๗๖๓ โทรสาร ๐๕๔-๒๒๘๗๖๒

สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๔-๑๗๑๕๕๖๕

๒.๒.๖ นางรัตนา เกิดเวียงใหม่ อายุ ๕๑ ปี คุณวุฒิ ปรินญาตรี สาขาสังคมศาสตร์
ดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม ๖ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ๔๐๕ ถนนพระเจ้าทันใจ
ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๒๘๗๖๓ โทรสาร. ๐๕๔.๒๒๘๗๖๒
สถานที่ติดต่อสะดวกที่สุด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๑-๕๖๑๖๒๑๖

๒.๒.๗ คณะทำงานจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง เลขที่ ๑๑๑ ถนนพหลโยธิน
ต.สวนดอก อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๘๗๕๔๕๗

๓. ความเป็นมา/ความสำคัญของปัญหาในการวิจัย

การหนุนเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัฒนธรรม สามารถทำได้ในหลายรูปแบบ มักเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมใน ๒ ลักษณะคือ การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการด้านวัฒนธรรมของชุมชนเอง ตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ จนถึงการร่วมประเมินผล โดยภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนงบประมาณให้เป็นหลักและการให้ชุมชนเสนอกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการร่วมคิดของชุมชนเข้ามา จากนั้นภาครัฐก็สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในทุกขั้นตอน

อย่างไรก็ดี การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว เป็นเพียงการมีส่วนร่วมโดยผ่าน “ตัวแทน” ของชุมชน ที่ไม่อาจเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างแท้จริง อีกทั้ง ยังไม่เอื้อให้ภาครัฐเข้าไปเป็น Actor หรือมีบทบาทในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมดังกล่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับการทำงานวัฒนธรรมตามกระบวนการทัศน์ใหม่ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างข้าราชการในท้องถิ่น กับเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในรูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการในทุกมิติของวัฒนธรรม โดยแนวทางหนึ่งในการบรรลุกระบวนการทัศน์ดังกล่าว ก็คือ การสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรมในพื้นที่ ตลอดจนการนำองค์ความรู้ในชุมชนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และบูรณาการกับความรู้จากภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน (กระทรวงวัฒนธรรม.๒๕๕๐)

แนวคิดดังกล่าว เป็นที่มาของโครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม เพื่อมุ่งเน้นให้องค์กรภาครัฐทำงานร่วมกับชุมชนด้านบริหารจัดการวัฒนธรรม ตลอดจนได้สร้างเสริมศักยภาพด้านการวิจัยท้องถิ่นและนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมต่อไป

๔. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๕.๑ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน

๕.๒ เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน

๕. คำถามหลักในการวิจัย

๖.๑ ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการได้อย่างไร

๖.๒ ชุมชนเข้มแข็ง สื่อเข้มแข็ง จะทำอะไรต่อเพื่อให้ท้องปฐจาอยู่ได้ตลอดไป

- ๖.๓ อยากให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น (เด็กชาย) ทำได้อย่างไร
- ๖.๔ เด็กผู้หญิงจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร (รวมทั้งมีส่วนร่วมกับสื่ออื่น)
- ๖.๕ มีวิธีอย่างไร ที่จะทำให้ชุมชนอื่นเข้มแข็งเหมือนกับชุมชนบ้านวังหม้อ
- ๖.๖ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามาสนับสนุนมากขึ้นได้อย่างไร

๖. สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล

ชุมชนบ้านวังหม้อ หมู่ที่ ๒ ตำบลคันธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

๗. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

เดือนมีนาคม – กันยายน ๒๕๕๑

๘. ขั้นตอนการทำวิจัย

- ๘.๑ แสวงหาโจทย์การวิจัย ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่จะศึกษา
- ๘.๒ ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย/วางแผน ออกแบบการวิจัย เขียนโครงร่างวิจัย
- ๘.๓ ขั้นสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสังเกตและจัดบันทึก การจัดเวทีชุมชน เวทีเสวนา ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มประชาชนชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน กลุ่มผู้อาวุโส พระภิกษุ กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด ประสานสภาวัฒนธรรมตำบล/อำเภอ/จังหวัด ครูผู้ฝึกสอนตีกลองปี่จ่า สล่ากลอง อปท./อบต. สื่อมวลชน ฯลฯ
- ๘.๔ ขั้นการลงมือเก็บข้อมูลตามแผนที่วางไว้
- ๘.๕ ขั้นจัดระบบ/จัดหมวดหมู่ของข้อมูล แยกแยะให้เป็นประเภทต่างๆ ตีความข้อมูล (วิเคราะห์) ประมวล/เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน (สังเคราะห์)
- ๘.๖ ขั้นเขียนรายงาน

วิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับหัวข้อดังนี้

- ๘.๑ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย
- ๘.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๘.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๘.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

๘. ประโยชน์จากผลการดำเนินการวิจัย

ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนและการเข้ามามีส่วนร่วมของ อปท./อบต. ได้อนุรักษ์ท้องทุ่งป่าสู่เยาวชนและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดการตีกลองปี่จ่า ปรับประยุกต์ในการพัฒนาตัวสื่อให้เบาลง, ประหยัดงบประมาณ ปรับประยุกต์ใช้กับดนตรีสากลและส่งเสริมเผยแพร่การแข่งขัน สาธิต อบรมร่วมในพิธีการต่างๆ นำเสนอใน Website จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ได้งานวิจัยท้องถิ่น

๑๐. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนและการเข้ามามีส่วนร่วมของ อปท./อบต. ได้อนุรักษ์ท้องทุ่งเจ้าสาวและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดการ ตีกลองปี่พาทย์ ปรับประยุกต์ในการพัฒนาตัวสื่อให้เบาลง, ประหยัดงบประมาณ ปรับประยุกต์ใช้กับดนตรีสากลและ ส่งเสริมเผยแพร่การแข่งขัน สาธิต อบรมร่วมในพิธีการต่างๆ นำเสนอใน Website จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ได้งานวิจัยท้องถิ่น

๑๑. งบประมาณของโครงการและการจ่ายเงิน

งบประมาณรวม จำนวน ๓๐,๐๐๐.-บาท(สามหมื่นบาทถ้วน)แยกเป็นหมวดได้ดังนี้
แบ่งจ่ายเงิน ทั้งหมด ๒ งวด

งวดที่ ๑ จำนวน ๒๐,๐๐๐.-บาท(สองหมื่นบาทถ้วน)

จ่ายภายใน ๓๐ วัน หลังจากวันลงนามในสัญญา

งวดที่ ๒ จำนวน ๑๐,๐๐๐.-บาท(หนึ่งหมื่นบาทถ้วน)

จ่ายภายใน ๓๐ วัน หลังจากที่ปรึกษาเห็นชอบรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์
และผู้ให้ทุนเห็นชอบแล้ว

๑๒. การรายงานความก้าวหน้าและผลงานของโครงการ

๑. รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ ๑ จำนวน ๕ เล่ม พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล จำนวน ๒ ชุด ภายในเดือน มิถุนายน ๒๕๕๑

๒. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๑๐ เล่ม บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมแผ่น บันทึกข้อมูลและสื่ออื่นๆที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๒ ชุด ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๑

ลงชื่อ.....

(นายไพฑูรย์ รัตน์เลิศบ)

วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ผู้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

สัญญาที่...../.....

สัญญารับทุนอุดหนุนการวิจัย

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้น ณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดย.....ตำแหน่ง.....

ผู้รับมอบอำนาจตามหนังสือ ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้ให้ทุน" ฝ่ายหนึ่งกับ(นาย/นาง/นางสาว).....โพธิ์บุรุษ รัตนเลิศอม.....

อายุ.....49.....ปี อยู่บ้านเลขที่ 12.....หมู่ที่.....ต.รอก/ชอย-.....แขวงหัวหิน.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....เวียงเหนือ.....อำเภอ/เขต.....เมืองลำปาง.....

จังหวัด.....ลำปาง.....รหัสไปรษณีย์ 52000.....โทรศัพท์ 089-9569782.....

อาชีพ รับราชการ.....ตำแหน่งหน้าที่ วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง.....

สถานที่ติดต่อ.....สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง เลขที่ 409 ถนนพระเจ้าทันใจ กว๊านรัตนวงษ์.....

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 52000.....

โทรศัพท์ 0 5422 8763 โทรสาร 0 5422 876 2

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้รับทุน" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำสัญญากันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ผู้รับทุนตกลงรับทุนอุดหนุนการวิจัยจากผู้ให้ทุนตามโครงการทุนอุดหนุนการวิจัย

ด้านวัฒนธรรมประจำปีงบประมาณ 2551.....เพื่อทำการวิจัยเรื่อง.....

การมีส่วนร่วมของ เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม.....

เป็นเงินจำนวน.....30,000.-.....บาท(.....สามหมื่นบาทถ้วน.....)

โดยผู้ให้ทุนจะจ่ายเป็น ๒ งวด ตามข้อตกลงการรับทุนอุดหนุนการวิจัย

ข้อ ๒. เอกสารอันเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาฉบับนี้ ได้แก่

(๑) ข้อตกลงการรับทุนอุดหนุนการวิจัย

(๒) โครงการวิจัย

ข้อ ๓. ผู้รับทุนต้องทำการวิจัยให้สำเร็จได้ผลสมความมุ่งหมายของผู้ให้ทุน และต้องส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โดยจัดพิมพ์ให้เรียบร้อยตามมาตรฐานการทำรายงานผลการวิจัยทั่วไป มอบให้ผู้ให้ทุน จำนวน ๑๐ เล่ม บทคัดย่อ ๑๐ ชุด แผ่นบันทึกข้อมูล หรือซีดีรอม และสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๒ ชุด ทั้งนี้ภายในกำหนดเวลาที่ทั้งสองฝ่ายจะตกลงกัน แต่ไม่เกิน ๑ ปี นับแต่วันที่ทำสัญญาฉบับนี้

/ข้อ ๔. ผู้รับทุน...

ข้อ ๔. ผู้รับทุนต้องรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินการวิจัยด้วยเอกสาร และ/หรือมาเสนอรายงานความก้าวหน้าด้วยตนเองตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงการรับทุนอุดหนุนการวิจัย และตามแบบรายงานความก้าวหน้าที่ผู้ให้ทุนกำหนด โดยผู้รับทุนจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทางและอื่นๆ ในการนำเสนอรายงาน

ข้อ ๕. ผู้รับทุนที่ผ่านการประเมินผลความก้าวหน้า จึงจะมีสิทธิรับทุนอุดหนุนการวิจัยเป็นระยะๆ ทั้งนี้หากผู้รับทุนไม่ผ่านการประเมินผลความก้าวหน้า ผู้รับทุนจะไม่ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยงวดต่อไป จนกว่าผู้รับทุนจะแก้ไขรายงานความก้าวหน้า และผ่านการประเมิน ทั้งนี้ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ผู้ให้ทุนกำหนด

ข้อ ๖. ผู้รับทุนยินยอมให้ลิขสิทธิ์ผลงานวิจัย เป็นลิขสิทธิ์ร่วมกันของผู้รับทุน และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หากมีผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการเผยแพร่ผลงานวิจัย ให้ประโยชน์นั้นตกแก่ทั้งสองฝ่ายโดยเท่าเทียมกัน

ในกรณีที่เป็นการเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ทางราชการและวงวิชาการหรือเพื่อเผยแพร่ทางการค้าให้ผู้รับทุนหรือผู้ให้ทุนทำหนังสือแจ้งอีกฝ่ายหนึ่งรับทราบก่อนดำเนินการ

ข้อ ๗. ในการพิมพ์ผลงานวิจัย ผู้รับทุนต้องพิมพ์ข้อความว่า “ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ” ไว้เป็นกิตติกรรมประกาศที่หน้าปกหรือที่อื่นๆ ตามความเหมาะสมด้วย ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้ทุน

ข้อ ๘. ในกรณีที่ผู้รับทุนละทิ้งงานวิจัย หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ผู้ให้ทุนจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้รับทุนทราบ โดยจะกำหนดระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้ผู้รับทุนปฏิบัติให้ถูกต้องตามสัญญา หากผู้รับทุนไม่ปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ผู้ให้ทุนมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันที ในกรณีดังกล่าว ผู้รับทุนจะต้องชดใช้เงินทุนทั้งหมด หรือบางส่วนตามที่ผู้ให้ทุนเห็นสมควร ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ผู้ให้ทุนได้แจ้งหนังสือให้ผู้รับทุนทราบ

ข้อ ๙. หากมีเหตุที่ไม่สามารถทำการวิจัยต่อไปได้ โดยมีสาเหตุของผู้รับทุน ผู้รับทุนต้องแจ้งให้ผู้ให้ทุนทราบเป็นลายลักษณ์อักษรและบอกเลิกสัญญาทันที ทั้งนี้ผู้รับทุนจะต้องจัดทำรายงาน สรุปผลงานที่ได้ดำเนินการแล้วจนเป็นที่พอใจของผู้ให้ทุน มิฉะนั้น ผู้รับทุนต้องดำเนินการและรับผิดชอบตามความในข้อ ๘. ด้วย

ข้อ ๑๐. หากมีเหตุทำให้การวิจัยล่าช้ากว่ากำหนดเวลาตาม ข้อ ๒. โดยมีสาเหตุของผู้รับทุน ผู้รับทุนต้องแจ้งให้ผู้ให้ทุนทราบเป็นลายลักษณ์อักษรและขอขยายเวลาทำการวิจัยทันที โดยผู้ให้ทุนจะขยายเวลาให้ตามความเห็นชอบของเลขาธิการ

ข้อ ๑๑. หากมีคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาฉบับนี้ ให้ฟ้อง ณ ศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร

สัญญานี้ทำขึ้น ๓ ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจความโดยละเอียด
ตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อพร้อมทั้งประทับตรา(ถ้ามี) ไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน โดยคู่สัญญาเก็บไว้
ฝ่ายละ ๑ ฉบับ นอกนั้นเก็บไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

(ลงชื่อ).....ผู้ให้ทุน

()

(ลงชื่อ).....ผู้รับทุน

(นายไพฑูรย์ รัตนเลิศม)

(ลงชื่อ).....พยาน

((นางนงนุช ป่าเขียว))

(ลงชื่อ).....พยาน

((นายอนุวัต ปรารพภูเบงก))

นักวิชาการวัฒนธรรม ๗๖

รายงานการมีส่วนร่วม

- ที่ผ่านมา นอกจากงานวิจัยครั้งนี้ ท่านได้ทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง
การทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมที่ผ่านมาเป็นลักษณะของการหารือ ความร่วมมือในการดำเนิน โครงการทางด้านวัฒนธรรมร่วมกัน
- ท่านคิดว่า งานวิจัยครั้งนี้ ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท่าน และสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ อย่างไร
การทำวิจัยในครั้งนี้ดำเนินงานในลักษณะของการประชุมหารือ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ทำให้แนวทางและรูปแบบการทำงานมาจากความเห็นของที่ประชุมทั้งหมด การทำงานจึงเป็นไปด้วยความราบรื่นและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย

โปรดระบุถึงประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด

- รูปแบบการทำงานที่เกิดจากการประสานความร่วมมือกัน ทำให้การทำงานมีความสอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- ได้แนวทางในการบริหารจัดการวัฒนธรรมที่เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน

ในอนาคต ท่านมีแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใด

- ร่วมกันขยายเครือข่ายในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม

ท่านอยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างท่านกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง .

- ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในลักษณะของการให้ทุนวิจัยทางด้านวัฒนธรรม
- ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานในลักษณะของ โครงการความร่วมมือกับสภาวัฒนธรรม และเครือข่ายในการทำงานด้านวัฒนธรรม

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	ดร.อุดมศักดิ์ สักคิมันวงศ์
NAME	DR.UDOMSAK SAKMUNWONG
วันเกิด	18 พฤษภาคม 2487
อายุ	65 ปี
ตำแหน่ง	ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง
สังกัด	สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานเลขาธิการสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง 409 ถนนพระเจ้าทันใจ ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์ที่ทำงาน	0-5422-8862

ประวัติการทำงาน

1. รองประธานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านโลก
2. ประธานสภาวัฒนธรรมพื้นบ้านโลก
3. ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ผลงานวิจัย

1. แผนการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2540

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายไพฑูรย์ รัตน์เลิศบ
NAME	MR.PHAITHUN RATLEARTLOP
วันเกิด	23 พฤษภาคม 2501
อายุ	51 ปี
ตำแหน่ง	วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง
สังกัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง 409 ถนนพระเจ้าทันใจ ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์	08-9956-9787

ประวัติการทำงาน

1. นักวิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางนงนุช ป่าเขียว
NAME	MRS.NONGNUT PAKHIAO
วันเกิด	22 พฤศจิกายน 2499
อายุ	52 ปี
ตำแหน่ง	นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว
สังกัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง 409 ถนนพระเจ้าทันใจ ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์	08-4171-5569

ประวัติการทำงาน

1. นักวิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. นักวิชาการวัฒนธรรม ๗ ว

ผลงานวิจัย

1. การดำเนินงานและแนวทางการพัฒนางานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2546

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	ดร.ขวัญณา สุขคร
NAME	DR.KHWANNAPA SUKKORN
วันเกิด	27 พฤษภาคม 2512
อายุ	40 ปี
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการศูนย์ลำปาง
สังกัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต
สถานที่ติดต่อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต ศูนย์ลำปาง 113 ถ.พหลโยธิน ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์ที่ทำงาน	0-5422-2435

ประวัติการทำงาน

1. ผู้ช่วยสมุหบัญชชี สาขาหัวหน้าภาค ธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน)
2. ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด จุฑามาศพาณิชย์
3. นักวิชาการนโยบายและแผน สำนักนโยบายและแผน ทบวงมหาวิทยาลัย
4. เลขาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต
5. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต
6. ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต ศูนย์ลำปาง

ผลงานวิจัย

2. ความต้องการบุคลากรทางด้านเซรามิกของอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2547
3. โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เซรามิกจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2547
4. โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในศักยภาพของจังหวัดลำปางในการเป็นศูนย์กลางการจัดการโลจิสติกส์ด้านพลังงาน ปีผลิต 2548
5. การประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2549

6. โครงการการจัดทำแผนการจัดตั้งศูนย์บริการร่วม จังหวัดตาก และจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2549
7. วิจัยประเมินผลการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน ปีผลิต 2550
8. โครงการพัฒนาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารพื้นบ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีผลิต 2551
9. สํารวจความพึงพอใจของผู้รับบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2549
10. สํารวจความพึงพอใจของผู้รับบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2550
11. สํารวจความพึงพอใจของผู้รับบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2551

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวสุนทรี ศรีไทย
NAME	MISS SUNTAREE SRITHAI
วันเกิด	27 กรกฎาคม 2516
อายุ	36 ปี
ตำแหน่ง	อาจารย์
สังกัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
สถานที่ติดต่อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง 113 ถ.พหลโยธิน ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์ที่ทำงาน	0-5422-2435

ประวัติการทำงาน

1. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง

ผลงานวิจัย

1. ความต้องการบุคลากรทางด้านเซรามิกของอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2547
2. โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เซรามิกจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2547
3. โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในศักยภาพของจังหวัดลำปางในการเป็นศูนย์กลางการจัดการโลจิสติกส์ด้านพลังงาน ปีผลิต 2548
4. การประเมินความสำเร็จของการดำเนินการตามข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงจังหวัดลำปาง ปีผลิต 2549
5. โครงการการจัดทำแผนการจัดตั้งศูนย์บริการร่วม จังหวัดลำปาง ปีผลิต 2549

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวณัฐพร ทองศิลป์
NAME	MISS NATHAPORN THONGSIN
วันเกิด	5 พฤษภาคม 2523
อายุ	29 ปี
ตำแหน่ง	อาจารย์
สังกัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
สถานที่ติดต่อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง 113 ถ.พหลโยธิน ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์ที่ทำงาน	0-5422-2435

ประวัติการทำงาน

1. ครูผู้สอน โรงเรียนประชารัฐ จังหวัดพะเยา
2. บรรณาธิการหนังสือ บริษัท อินสไปร์อินเทอร์เน็ตเทนเมนท์ จำกัด
3. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง

ผลงานวิจัย

1. โครงการพัฒนาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารพื้นบ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีผลิต 2551

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายอินสอน จันตะ
NAME	MR. INSORN JANTA
วันเกิด	1 ธันวาคม 2517
อายุ	35 ปี
ตำแหน่ง	อาจารย์
สังกัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
สถานที่ติดต่อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง 113 ถ.พหลโยธิน ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์ที่ทำงาน	0-5422-2435

ประวัติการทำงาน

1. อาจารย์ประจำโรงเรียนเชียงใหม่บริหารธุรกิจนานาชาติ จังหวัดเชียงใหม่
2. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง

ผลงานวิจัย

1. โครงการพัฒนาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารพื้นบ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีผลิต 2551

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายภูมิพัฒน์ สุภาจันทรสุข
NAME	MR.PHUMIPHAT SUPAJUNTARASUK
วันเกิด	4 มกราคม 2521
อายุ	31 ปี
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่กิจการนักศึกษา
สังกัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
สถานที่ติดต่อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง 113 ถ.พหลโยธิน ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์ที่ทำงาน	0-5422-2435

ประวัติการทำงาน

1. เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรกิจ Brand Name บริษัท กาดสวนแก้ว 2545 จำกัด
2. เจ้าหน้าที่กิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง

ผลงานวิจัย

1. โครงการพัฒนาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารพื้นบ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีผลิต 2551

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายปองภพ เรืองยศกร
NAME	MR.PONGPOB RUANGYODSAKHON
วันเกิด	8 ตุลาคม 2522
อายุ	30 ปี
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่การเงิน
สังกัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
สถานที่ติดต่อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง 113 ถ.พหลโยธิน ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์ที่ทำงาน	0-5422-2435

ประวัติการทำงานด้านการวิจัย

1. เจ้าหน้าที่บัญชี หจก.อภิชาติการบัญชี
2. เจ้าหน้าที่บัญชีและทะเบียน บริษัท เจริญมอเตอร์เชียงใหม่ จำกัด สาขาลำปาง
3. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบสินเชื่อ บริษัท ไทยพาณิชย์ลิสมิ่ง จำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง
4. เจ้าหน้าที่การเงิน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง

ผลงานวิจัย

1. สสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2551
2. โครงการพัฒนาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารพื้นบ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีผลิต 2551